

KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINLARI : 1102

ÂŞIK VEYSEL

YAVUZ BÜLENT BÂKİLER

KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINLARI : 1102

ÂŞIK VEYSEL

YAVUZ BÜLENT BÂKİLER

TÜRK BÜYÜKLERİ DİZİSİ : 123

Kapak Düzeni : Nur OKAN

ISBN 975 - 17 - 0494 - 4

Onay : 19.10.1989 tarih ve 928.1 - 3 - 4542 sayı

Birinci Baskı.

Baskı sayısı : 15.000

Başbakanlık Basımevi — ANKARA

BİR KAÇ SÖZ

Sivas, halk şiirimizin en bereketli şehirleri arasında. Sivas, Selçuklu İmparatorluğunun ilim-irfan yuvası... Anadolunun en eski medreseleri, (yani dünün üniversiteleri) Sivas toprağında, yüzyıllardan beri, Oğuz boyunun aydınlığını ve güzelliğini anlatıyor.

Sivas Ertana Devletinin de, Osmanlı İmparatorluğunun da en önemli merkezlerinden biri oldu.

Türk kültürünün en renkli ve zengin köklerini, asırlarca yaşatan Sivas, genç cumhuriyetimizin doğum sancılarını da çekti. Cumhuriyetin temeli, Atatürk'ün ifadesiyle Sivas'ta atıldı.

Dün olduğu gibi bugün de, türküleriyle, masallarıyla, şairleriyle, oyunlarıyla, ve çeşitli el sanatlarıyla, Sivas yine insanı şaşırtacak kadar zenginliklerle yüklü bir sultan şehir...

Sivas'ın, kendisine has bir şairler ve türküler dünyası var. Orada bazı şair aileler, şiiri, dededen, babadan, torundan süze süze alıp yaşatmışlar. Bazı aileler, hatta bazı bölgeler de, bir şair etrafında toparlanıp kalmışlar.

Âşık Veysel, Sivas'ta, Şarkışla'ya bağlı Sivrialan Köyünde, çiftçilikle uğraşan KARA AHMET ailesinin Türkiye çapında bir halk âşığı. Dedeleri arasında şiir yazan, âşık edebiyatıyla uğraşan herhangi bir kimse yok. Veysel'in oğulları ve torunları arasında da, şair cevheriyle yaşayan ve yazan bir kimse, bugüne kadar ortaya çıkmadı. Ancak Âşık Veysel ismi, değil bir aileye, bir şehire, bir millete bile huzur ve gurur verecek güzel-

likte Türk halk şiirini pek çok şairiyle omuzlayan Sivas, bir tek Âşık Veysel yetiştirmiş olsaydı bile, onunla öğünebilirdi.

Benim Sivas'ta tanıdığım ilk halk şairi **Âşık Feryadî** oldu. Bir sabah vakti, başına toplanan kalabalığa, rüyasında, pirler elinden nasıl bâde içtiğini, Çin diyarındaki bir güzele nasıl âşık olduğunu kan - ter içinde anlatıyor, ağlar gibi koşmalar okuyordu. Çocuktum **Feryadî**'ye, bir masal dinler gibi kulak veriyordum.

İlkokul yıllarımı **Âşık Talîbî Coşkun** doldurmaya başladı. **Ziya Gökalp İlkokulu**'na gelir, şiirlerini okur, sevgili **Keklik Emine**'den, hasmı **Zırıl Yusuf**'tan ağzının sanki bir tarafıyla konuşarak bahsederdi. Öğretmenlerimizin gülümsemesini anlayamazdım. Ama **Talibî Coşkun**'un vezinli - kafiyeli sözlerini büyük bir merakla dinlerdim. **Talibî Coşkun,** Siyah fötr şapkasıyla, gümüş saplı bastonuyla, göğsü İstiklâl Madalyasıyla süslü koyu renkli elbiseleriyle, hafif göbeği ve küt ensesiyle, bana bir halk şairinden ziyade dolaşmaktan yorulmuş, servetini kaybetmiş bir kasaba eşrafını hatırlatırdı.

Âşık Ali İzzeti ve **Âşık Veysel**'i ortaokul yıllarımda tanımaya başladım. **Ali İzzet** tam bir köylü kurnazıydı. Paranın kıymetli olduğu zamanlarda. Onun, **Karacaoğlan** mahlaslı şiirler yazdığını ve o uydurma şiirleri, gûya Anadolu'dan derliyormuş gibi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesine sattığını ve işin farkına varılıncaya kadar Karacaoğlan ticareti de yaptığını hiç eksilmeyen bir hayretle hatırlıyorum.

O neslin en ağırbaşlı, en vasıflı âşığı, hiç şüphesiz **Veysel**'di. Kelimenin gerçek anlamında ârif bir halk adamıydı. Belki gözlerinin hep kapalı oluşundan, belki çiçek bozuğu olan yüzünden, hep düşünen veya sanki kendi kendisiyle konuşan kederli bir hâli vardı. Durgunluğunu giderebilmek için, ya sazının teline vurmalı veya sözün kapısını açmalıydı.

Âşık Veysel, biraz hüzünlü çalıp söylerdi. Ama güzel çalıp söylerdi. Sivas ağzına yabancı olanların, geçmiş yıllardaki Anadolu acısını çekmeyenlerin, yokluk nedir, kıtlık nedir, savaş nedir, sel felaketi nedir, bire üç veya dört veren toprak nedir? bilmeyenlerin, **Âşık Veysel**'in türkülerinden ve kendine has olan o saz üslûbundan hoşlanacaklarını pek sanmıyorum. Ben onu hep derin bir dikkatle ve hep yüreğim kabararak dinlemişimdir. Onun sohbetlerinden, hep zengin bir duyguyla kalkmışımdır. Şiirlerini hep rahat, sıcak, aydınlık ve ürpertili bir ruhla okumuşumdur. Âşık Veysel'deki Türkçe güzelliğine, dilimizin onun şiirlerindeki arı-duru haline hayranlıklarla kapılmışımdır.

Âşık Veysel'i, kendisinden önce yaşayan halk şairlerimizden kalın çizgilerle ayıran özellikler var. O, sadece aşk şiirleri yazan, gurbet ve hasret duygusuyla sazının teline vuran bir âşık değildir. Milletimizin, vatanımızın, devletimizin çeşitli dâvalarıyla yüklü şiirleri, daha bugün yazılmış gibi sıcak duruyor. **Veysel'in bir Cumhuriyet şairi olduğu unutulmamalı. Atatürk**'ün yeni nesillere gösterdiği hedef, aşılamak istediği ruh, **Âşık Veysel**'i de etkilemiş gönlünde fırtınalar koparmıştır. Onun millî birliğimiz, vatan bütünlüğümüz ve millî ülkümüz üzerine şiirler yazmasından, türküler yakmasından daha tabii ne olabilir?

Âşık Veysel, çok az halk şairimizde gördüğümüz bir milliyet duygusuyla şiirler yazdı. Çünkü Türklük, Onun için bir iftihar kaynağıdır. Âşık Veysel, İslâmiyete sokulmak istenen tefrikayı da çok net bir şekilde gören, anlayan, anlatan bir gönül erimizdir. Türkiye'nin kalkınması, çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması için, nasıl bir yoldan geçmesi gerektiğini, insanı şaşırtacak kadar doğru tesbit etmiş bir aydın kişimizdir. Onun, zaman zaman öğretici mahiyette şiirler yazması, vatanperver yüreğinin büyük acılarından doğuyor.

Edebiyatımızın yetkili isimleri, Âşık Veysel'e, 20. Yüzyılda, halk şiirimizin en son temsilcisi olarak baktılar. Kendisini böyle değerlendirenlere verdiği cevap dikkat çekicidir: «...... **Türk milleti, öyle bir millettir ki hiçbir şeyi öldürmez. Türk milleti, güzellikleri yaşatan bir millettir. Bizden sonra, analar ne doğurur belli olmaz......»**

Milletimizin bugünü ve yarını, halk şiirimizde yeni Âşık Veysellerle daha huzurlu, daha aydınlık olacak. Çünkü Türkiye ancak Âşık Veysel gibi, seven, acıyan, koruyan, birleştiren, yüceltmek için çırpınan evlâtlarının varlığıyla başını dik tutabilir. Bu bakımdan, âşık edebiyatına sevdalananların kendilerine usta olarak Âşık Veysel'i seçmelerinde büyük faydalar vardır inancındayım.

Bu küçük incelemenin, farklı bir öze sahip olduğu, Veysel'le ilgili diğer makaleler okunduğu zaman anlaşılacaktır. Onunla ilgili pek çok yazının gerçeklere uygun olmadığını söyleyebilirim. Ben burada, Âşık Veysel'e, kendi vitrinimdeki elbiseleri giyindirmedim. Âşık Veysel'i, kendi kafamdaki kalıplar içine oturtmadım. O, ömrü boyunca neyi çalıp söylemişse, neyi yazmışsa, hatta ölümünden birkaç saat önce, oğlu tarafından uzatılan bir teybe neyi anlatmışsa, onları dile getirmeye çalıştım. Veysel'i şu veya bu tarafa çekmek isteyenler, suya resim çizmeye çalışıyorlar. Âşık Veysel, kayıtsız şartsız. Türk kültür dünyasının bir temsilcisi olarak yaşadı ve yazdı. Sazına ve sözüne hep içimizden biri olarak düzen verdi. Bu bakımdan o, gönül kubbemizi ebediyyen süsleyecek ve aydınlatacak isimlerden biri olacaktır. Ona rahmet olsun! Onu minnetle anacağız!

YAVUZ BÜLENT BAKİLER
10.1.1990 - ANKARA

İÇİNDEKİLER

ÂŞIK VEYSEL'İN HAYATI

«Dünyaya geldiğim anda
Yürüdüm aynı zamanda

DOĞUMU :

Sivrialan Köyü'nün yarıçıplak çocukları, güneşlenmek için bir duvar dibine çömelen Karaca Ahmet'e doğru, çığlık çığlığa koşuşmaya başladılar :

— Müjde Karaca Emmi Müjde! Müjde!

Karaca Ahmet, esmer yüzünü yerden kaldırdı. Çocuklara gözlerini kısarak baktı :

— Ne müjdesi? Hayırdır inşallah? Ne olmuş ki?....

Buğdaybenizli çocuklar, kirden çatlamış elleriyle Karaca'nın ceket eteklerine, omuz başlarına yapışıp çekiştirdiler :

— Bir oğlun daha oldu Karaca Emmi! Bir oğlun daha oldu. Müjdemizi isteriz!

Karaca Ahmet, çocuklara inanmadı. Hepsini birer birer süzmeye başladı. Karısı Gülizar, gerçi hamileydi; ama doğuma daha zaman var sanıyordu. Etrafını çeviren yüzlerde hiçbir yapmacık ifade yoktu. Oturduğu yerden doğruldu. Heyecanla ve merakla sordu :

— Essah mı diyorsunuz? Essah mı?

Çocuklar, birbirleriyle yarışırcasına yemine başladılar :

— Vallaha da essah! Billaha da!

Karaca Ahmet gülümsedi. Üstüne başına bir çeki - düzen vermek istedi. Köyün en fakir çiftçileri arasındaydı. Bir ara,

kendisine koşan bu çocukları sevindirmeyi düşündü, ama cebinde, onların avuçlarına sıkıştıracak birkaç kuruşu olsun yoktu. Birden bu şamata kalabalığından sıyrılıp koşmaya başladı. Toprak damlı evinin eskimiş, çarpılmış, kararmış, yer yer çatlamış kapısından içeri girdiği zaman biraz çalı - çırpı, biraz tezekle yakılmış derme çatma ocağın, etrafa yayılan dumanı genzini doldurdu. Karısı, ateşe yakın serilen bir yer yatağına uzanmış, yamalarla kaplı yün yorganını, göğsünün üstüne kadar çekmişti. Sağ yanına aldığı kundaklı bebeğinin yüzünü, boncuk işlemeli al bir tülbentle örtmüştü. Birkaç komşu kadın, loğusayı «al basmasın» diyerek, işlerini bırakıp gelmişler, ocağın etrafına, odanın loş köşelerine çömelmişlerdi. Karaca, eşiği birkaç adım geçtikten sonra, nefes nefese durdu. Bir süre karısına birşeyler söylemek için yutkunduysa da konuşamadı. Sonra usulca gelip bebeğin başucuna diz çöktü. İri nasırlı elleriyle al renkli tülbenti kaldırıp baktı. Çocuk rengi çoktan atmış bir eski önlüğe kundaklanmış bir cennet gülü gibi sessiz ve hareketsiz duruyordu. Kara tesbih tanelerine benzeyen gözleri iri ve güzel bakıyordu. Karaca Ahmet, neden sonra, yüzünü karısına çevirdi :

— Oğlan mı Gülizar?

— Heya ! Oğlan !

— Şaştım kaldım Gülizar ! Sen davar sağmak için dağa gitmemiş miydin? Sütü ne zaman sağdın? Eve ne zaman döndün? Oğlanı ne zaman doğurdun kız? Şaştım kaldım vallaha!

Gülizar, pembe yanaklarını daha da güzelleştiren bir gülümsemeyle kocasına baktı :

— Heee ! dedi. Koyunları sağmak için dağa gidiyordum. Evden çıkınca hiçbir şeyim yoktu. Yolu yarıladığımda, yani, Ayı Pınar'ı Otlağına vardığımda sancılarım arttı. Baktım yürümenin imkânı yok. O zaman bir dulda yere oturup bir çalı dibinde oğlanı doğurdum.

— Tek başına mı Gülizar?

— Tek başıma! Oğlanın göbeğini taşla kesip önlüğüme sardım. Bir süre sonra, o yoldan davara giden komşu kadınlar, beni görüp geldiler. Çocuğu yeniden şuna - buna sarıp sarmaladılar. İşte oradan kalkıp yürüye yürüye eve geldik. Al sana yeni ve taze bir çocuk!

Komşu kadınlar, Karaca'ya tekrar tekrar: Gözün aydın! dediler. Çocuğun analı - babalı büyümesini dilediler.

Karaca Ahmet, iri nasırlı ellerini göğsüne bastırarak ve bütün dişlerini göstererek gülümsüyordu:

— Sağolun komşular! diyordu. Var olun! Bir oğlum daha olursa adını Veysel koyacağım diye gönüllenmiştim. Oğlanın adı Veysel olsun! Allah ömrünü uzun, bahtını açık etsin!

Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı Sivrialan Köyü'nde, 1894 yılının Eylül veya Ekim ayında Âşık Veysel böyle doğdu.

ÇOCUKLUĞU VE GÖZLERİNİ KAYBEDİŞİ:

1964 yılında, Ankara Radyosu, Âşık Veysel için uzun bir sohbet programı hazırladı. Âşık Veysel, çocukluk ve gençlik günlerini radyo mikrofonunda Rıdvan Çongur'a şöyle anlattı:

«Biz üç kardeştik. Ağabeğimin adı Ali'ydi. Ben ortanca çocuktum. Elif isimli bir kız kardeşimiz de vardı. Benden büyük iki kız kardeşim çiçek hastalığı yüzünden üç gün içinde ölmüşler. Benden küçük bir bacım da yine çiçek illetinden gitti. Yedi yaşıma kadar, ben de her çoçuk gibi koştum, seğirttim, güldüm, oynadım. Yedi yaşımda çiçek hastalığına yakalandım. Çok zor günler yaşadım. Canımı zor kurtardım. Çiçek hastalığı yüzünden sağ gözümü tamamen kaybettim.

Sol gözüme ise perde indi. Çocukluk günlerimden hiç unutamayacağım hatıralar, şimdi hayâl - meyâl kafamda yaşıyor. O çiğdem topladığım tarlaları, gezip gördüğüm yerleri hep bir rûya gibi hatırlıyorum ve hiç unutmuyorum»

«Babam beni, Akdağmadeni'ndeki bir doktora götürüp sol gözümdeki perdeyi aldırtmak istiyordu. Birgün, anam inek sağıyordu. Babam da arkamızda duruyormuş. Ben onun geldiğini fark etmemiştim. Bana «Veysel» diye seslenince birden geriye döndüm. Koltuğunun altında ucu sivri bir övendire (ince uzun deynek) varmış. Başımı çevirmemle övendirenin sivri ucunun sol gözüme saplanması bir oldu. Böylece sol gözümü de kaybettim :

Genç yaşımda felek vurdu başıma
Aldırdım elimden iki gözümü
Yeni değmiş idim yedi yaşıma
Kayıb ettim baharımı yazımı.

O yıllarda, elimden tutarak beni gezdiren, hep kız kardeşim Elif oldu. Elif'ten gördüğüm yardımı, sevgiyi unutamam» (1).

FARKLI BİR AÇIKLAMA :

Göz konusu, böyle bitmiyor. Âşık Veysel, Radyo mikrofonunda yaptığı bu açıklamadan 5 yıl sonra, Milliyet Gazetesi muhabirine, sağ gözünün akıp gitmesini bir başka çerçeve içinde anlatmaya çalışıyor. Birinci ifadesine hiç, ama hiç benzemeyen bir dille, o büyük yürek yangınını yeniden şöyle tutuşturuyor :

«Kırlangıç uşağı» diye seyyar doktorlar vardı. Buraya geldiler. Onlar göz açarlardı. Göz doktorlarıydılar. Babam rahmetli gösterdi, baktılar :

— Sağ gözü ışık görüyor. Üstünde perde var. O perdeyi alırsak gözü açılır. Akdağmadeni'ne getir de orada tedavi edelim! dediler.

---

(1) Rıdvan ÇONGUR : Millî Kültür Dergisi 1981 Sayı : 2/3

Onlar gittiler. Aradan birkaç gün geçti. Bende bir sevinç başladı ki sormayın. Fakat fakirlik var. Babam para bulacak da götürüp açtıracak...

O arada, öküzün önünden samanın irisini, tozunu, toprağını temizlemek için ahıra girdik. Öküz bağlıydı. Hayvan kafasını böylesine sallayınca, boynuzunu tam gözümün üstüne vurdu. Sağ gözümü de akıttı gitti. O ışık da kayboldu. Kaldı o iş de.

Ama halimden şikâyetçi değilim. Çok şükür! Gözüm açılsaydı ne olacaktı? Ne olurdu? Hiiç! Ne kimse beni tanırdı, ne ben kimseyi tanırdım. Böylelikle burada -Sivrialan'da- doğar, burada ölürdüm. Ama elhamdülillah! Dünya ışığını kapadıysa öbür tarafımı açtı. Allah'a çok şükür (2).

Bu iki ifadeden acaba hangisi doğru? Perde sağ gözüne mi inmiştir, sol gözüne mi? Ameliyatla görebilecek göze, acaba babasının ucu sivri övendiresi mi saplanmıştır yoksa ahırdaki öküzün boynuzu mu? Veysel benim de bulunduğum birkaç sohbet toplantısında, perde inen gözüne, babasının koltuğu altında bulunan sivri uçlu bir değneğin kazara saplandığını söylüyor ve o günleri, yeniden yaşıyormuşçasına olayı canlı anlatıyordu.

Öyle sanıyorum ki, Âşık Veysel'in şair yüreği, babasının suçlanmasına, hatta lânetlenmesine katlanamadığı için gerçeği saklamış, o hazin olayı, bir öküz boynuzuyla savuşturmaya çalışmıştır.

O çocukluk günlerinde, uzun yıllar giyinmiş olduğu fakirlik gömleği de, Veysel'in aklından hiç çıkmamıştır :

«Eski evimiz bir odaydı. Fakirdik. İki kardeş bir bacıydık. Anam - babamla beş kişiydik. Öyle günlerdi o günler. Şeker, beş altı evde anca bulunurdu. Çayı, kahveyi hiç bilmez idik. Bir kısır koyunu 38 kuruşa sattıklarını bilirim. Bir batman, yani 8

---

(2) Arda USKAN .. : Milliyet Gazetesi 16 Aralık 1969

kilo yağ, 38-40 kuruş ederdi. Kilosu 5 kuruşa gelirdi. Irgat, gündeliği 20 paraya çalışırdı. Bu çevrenin -(Sivas'ın) adamları hep Mersin'e, Adana'ya çalışmaya giderdi. Yallah-maşallah mart ayında dönerdi. Getirdikleri; 5 mecidiye yani 100 kuruş» ([3]).

SAZ ÇALMAYA BAŞLAMASI :

«On yaşıma girdiğim zaman, biraz oyalanmam için, biraz teselli bulmam için, babam Ortaköy'deki Mustafa Âbdal Tekkesi'nden bana kırık bir saz aldı. Kendisi saz çalmasını bilmezdi. Şiir yazmazdı. Ama bâzı halk şairlerimizin şiirlerini ezbere söylerdi. Babamın bana ezberlettiği ilk şiir Kul Âbdal mahlaslı bir şairimize ait. Kul Âbdal'ın hiç unutmadığım şiiri şöyle :

Takdirden gelene tedbir kılınmaz
Ne kılayım çare, ben şimden geri.
Yaram türlü türlü; merhem bulunmaz
İstersen merhemi çal şimden geri.

Geçti elden gitti muhabbet çağı
Rakibler bahçeye kurmuş otağı
Yıkılsın çevresi, bostanı, bağı...
Eğirsin bağına var şimden geri.

Sen bir gonca gülsün, iskife karış
İstersen gül oyna, dilersen sarış
Gönlün kim isterse ülfet et konuş
Yârim sana destur var şimden geri.

Kul Âbdal'ım yalan dünya vefasız
Âlemde bir yere düştüm devâsız
Sen bana yar olman behey vefâsız
Var kimin olursan ol şimden geri.

---

(3) Erdoğan ALKAN : Hürriyet Gazetesi 22 Mart 1973

Babamın bana ikinci olarak ezberlettiği şiir gene Kul Âbdal'a ait:

«Gönül arz eyliyor azmı dîdarı
Yenilmiyor efkârımız ne aceb?
Şeyda bülbül gibi kılarım zârı
Açılmıyor gülzârımız ne aceb?»

Uzun süre saza alışamadım. Sazdan ses çıkaramadım. Yani saz çalamadım. Artık onu elimden bırakmak istiyordum. Komşularımızdan Molla Hüseyin ve Ali Ağa bana sazı öğrettiler. O gün bu gündür sazı elimden bırakmıyorum:

Ben gidersem sazım sen kal dünyada
Gizli sırlarımı âşikar etme
Lâl olsun dillerin söyleme yâda
Garip bülbül gibi ahüzâr etme

....

GENÇLİK YILLARI:

«Gençlik yıllarımda en büyük üzüntüyü, Birinci Dünya Savaşı çıktığında yaşadım. Savaş başlayınca bütün köylü asker oldu. Benim emsallerim de askere gitti. Yirmi yaşımda olduğum halde gözlerim görmediği için, beni askere almadılar. Köyde yaşlı erkeklerle, kadınlarla başbaşa kaldım. Çok müteessir oldum. Çok üzüldüm. Çok çektim. Onlar memleket hizmetine gitti. Ben köyde mahzun ve mahrum kaldım. Ben Allah'ın nasıl kuluyum ki bundan, bu vatan hizmetinden mahrum kaldım diye düşünerek çok acı çektim.

Sonra İstiklâl Savaşı oldu. O yıllarda ben yine köydeydim. Bir iki yere gidip geldimse de önemsizdir.

Yirmibeş yaşıma girdiğim zaman evlendim. Rahmetli babam: «Ben ölürsem Veysel'e ağabeyi bile bakmaz. Bâri bunu evlendireyim de, çocukları olursa onlar bakar» diye düşünmüş.

Bana, akrabalarımızdan Esma isimli bir kız aldı. Sekiz sene evli kaldık. Ondan bir oğlum oldu, çocuk on günlük iken, anası memesini çocuğun ağzına verip uyumuş. Yavruyu kaybettik. Sonra bir kızımız oldu. Çocuk daha altı aylıkken, Esma bir başkasına kaçtı. Kızımı, iki yaşına kadar kollarımda taşıdım. Çocuğa ben baktım. İki yaşında iken kızım da ölmesin mi?» (4).

Esma, Hüseyin isimli bir delikanlıya kaçtı ama yüreğini de bir büyük korku pençeledi. Artık Sivrialan'da kalmak istemiyordu. Çünkü yılanın deliğinde bile olsa, Veysel'in kendisini bulacağını ve yaşatmayacağını sanıyordu. Bu bakımdan Bafra köylerinden birine sığındı. Orada 8 ay kaldıktan sonra Sivrialan'a dönebildi. Âşık Veysel de, üzüntüsünden biraz sıyrılabilmek için, arkadaşı Kâsım'la Zara'ya gidip bir müddet orada kaldı. Dönüşte YALINCAK BABA Tekkesine uğradılar. Yalıncak Baba soyundan gelen Gülizar, tekkenin temizlik işlerine bakıyordu. Veysel'e ve Kâsım'a, Yalıncak Baba'yla ilgili ilk bilgileri Gülizar verdi. Veysel'le Kâsım, o gece tekke evinde yattılar.

Gülizar, rûyasında Yalıncaklı Baba'yı gördü. Yalıncaklı Baba genç kıza: «Senin kısmetin o Veysel'dir! Onun ocağının külünü artık sen dökeceksin! Bunu sabahleyin onun kulağına fısılda» dedi.

Gülizar, rûyasında gördüklerini sabahleyin Veysel'in kulağına fısıldadı. Veysel, önce hiçbir şey söylemedi. Kâsım'ın koluna girerek tekkeden ayrıldı. Siviralan'a geldikten sonra, adamlarını Karakaypak köyüne göndererek Gülizar'ı ailesinden istetti. Evlendiler.

Şimdi, Âşık Veysel'in Gülizar'dan 6 çocuğu, 18 torunu var. Çocuklarının dördü kız, ikisi erkek. Büyüklük sırasına göre isimleri şöyle: Zehra, Ahmet, Menekşe, Bahri, Zekiye, Hayriye.

Âşık Veysel, kendisini anlatmaya devam ediyor:

---

(4) Rıdvan ÇONGUR : Milli Kültür Dergisi 1981 Sayı: 2/3

«1930 yılında Ahmet Kutsi Tecer'le tanıştım. (Tecer o zaman Sivas'ta Maarif Müdürü idi.) Ahmet Kutsi, 5 Ocak 1931 tarihinde Sivas'ta bir ÂŞIKLAR BAYRAMI hazırladı. Beni de çağırmıştı. ÂŞIKLAR BAYRAMI'na o zaman onbeş âşık katılmıştı. Bayram üç gün devam etti. tÜç gün çaldık-çağırdık. Sonra serbesledik. Ahmet Kutsi Bey, işte o geceden sonra, «Halk Şairi» olduğumuza dair, bize birer kâğıt verdi. O tarihe kadar köyden dışarı çıkmış değildim. Gidemiyordum. «Halk Şairi» belgesini alınca, Adana'ya, Mersin'e gittim geldim. Hasılı bugüne kadar, kırk vilayetimizde çaldım söyledim.

1940 yılına kadar yanımda İbrahim isimli bir arkadaşım vardı. Yurdumuzu İbrahim'le gezip dolaşmaya başladım. 1940 yılında, onunla ayrıldık. 1960 yılına kadar Veysel Erkeleç'le gezip dolaştık. Halk ona «Küçük Veysel» diyordu. 1960 yılında Küçük Veysel öldü. 1960 yılından beri de, oğlum Ahmet'le birlikte geziyoruz. Kış mevsiminde çeşitli vilayetlere gidiyoruz. Yazın köye dönüyoruz. Ben köyde istirahat ediyorum. Ahmet de ziraatçılık yapıyor.

Köyümü çok seviyorum. Çünkü ilk defa orada nefes aldım. Vücudum kanım herşeyim köyüme bağlı. Köyümü unutamıyorum. Şimdi çocuklarıma şunu tembih ediyorum : Ben nerede doğmuşsam annem beni hangi yoldan yürüyerek evimize getirmişse, öldüğüm zaman da, beni aynı yoldan götürerek o doğduğum yerde toprağa koyun! diyorum. Doğduğum yer, Sivrialan Köyü'nün kıblesine düşüyor. Orada bir kale var. Köyün önü dere. Oradan bir yokuş çıkıyor. Kalenin başından aşıyor. Biraz gittikten sonra benim doğduğum yere varılıyor. Hâsılı benim doğduğum yer, köye bir kilometre veya biraz daha fazla bir mesafede. Çocuklarımıza beni işte oraya koyun diyorum. Gözlerimi dünyaya açtığım yerde toprağa karışıp gideyim istiyorum» ([5]).

---

(5) Rıdvan ÇONGUR : Millî Kültür Dergisi 1981 Sayı : 2/3

İLK ŞİİRİ :

Âşık Veysel, ilk şiirini cumhuriyetimizin 10. yıldönümü dolayısıyla yazdı. 39 yaşında, sazıyla birlikte çalıp söylediği bu şiirinin adı : ATATÜRK!

Veysel, bu şiirinin yazılmasını ve o yıllarda başından geçen çok dikkate değer macerasını, büyük bir samimiyetle şöyle anlatıyor :

«...Bucakta bir müdürümüz vardı. Bana : «Bir şiir yaz» dedi. Bayram yapacağız. Çok büyük bayramımız olacak. Orada çalıp söyleyeceksin!»

Yazdım. Müdür şiiri çok beğendi. Bana bir yardım yapılması için Ankara'ya yazdı. Yıl 1933. Bekledik. Ankara'dan bir cevap gelmedi. Karakıştı. Onikinci ay. O zamanlar beraber gezdiğim arkadaşım İbrahim'e dedim ki :

— Haydi bakalım; Ankara'ya gidelim. Mustafa Kemal'e çıkıp şiirimizi okuyalım!

Köyden çıktık. Yaya olarak Yozgat köylerinden, Çorum - Çankırı köylerinden geçip üç ayda Ankara'ya gelebildik. Otele gitsek para yok. «Nere gidek? Nasıl edek?» diye düşünüyoruz. Dediler ki : «Burada Erzurumlu bir Paşa Dayı var. O adam misafir perverdir» O zamanlar Dağardı diyorlardı, (şimdiki Atıf Bey Mahallesi) orada ev yaptırmış Paşa Dayı. Gittik oraya. Adamcağız bizi hakikaten misafir etti. Birkaç gün kaldık o zaman, Ankara'da şimdiki gibi kamyon filan yok. Bütün işler at arabalarıyla görülüyor. At arabaları olan, Hasan Efendi adında bir adamla tanıştık. O, bizi alıp evine götürdü. Kırkbeş gün Hasan Efendi'nin evinde kaldık. Gideriz, gezeriz, geliriz; adam yemeğimizi, yatağımızı, herşeyimizi sağlar. Dedim ki :

— Hasan Efendi biz buraya gezmek için gelmedik! Bizim bir destanımız var. Bunu, Gâzi Mustafa Kemal'e duyurmak istiyoruz! Nasıl ederiz? Ne yaparız? Dedi ki :

— Vallahi ben böyle işlerle ilgili değilim. Burada bir Milletvekili var. Adı Mustafa Bey, soyadını unuttum. Bu işi ona anlatmak gerek. Belki size o yardımcı olabilir. Gittik Mustafa Bey'e derdimizi anlattık. Böyle böyle bir destanımız var. Gâzi Mustafa Kemal'e duyurmak istiyoruz. Bize yardım et! dedik.

Dedi ki :

— Amaaan! Şimdi halk şairine filan önem veren yok. Kıyıda - köşede çalın çağırın. Geçin gidin!

— Yok öyle değil dedik! Biz destanımızı okuyacağız, Mustafa Kemal'e!

Milletvekili Mustafa Bey, «okuyun da bir dinleyeyim bakayım» dedi. Okuduk dinledi. O zamanlar Ankara'da çıkan Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'yle konuşacağını söyledi. «Yarın bana gelin!» dedi. Gittik. «Ben karışmam» dedi. Sonunda kesti attı. Biz ordan döndük geldik. «Ne yapsak?» diye düşünüyoruz. Sonunda, «Matbaaya biz gidelim» dedik. Saza, tel alıp takmak eski telleri yenilemek de gerekti. Ulus meydanındaki çarşıya, o zamanlar Karaoğlan Çarşısı diyorlardı. Saz teli almak için Karaoğlan Çarşısı'na yürüdük.

Ayağımızda çarık. Bacağımızda şal - şalvar, şal ceket. Belimizde kocaman bir kuşak! Efendim polis geldi :

— Girmeyin dedi. Çarşıya girmek yasak! dedi. Bizi tel alacağımız çarşıya sokmadı. Polis :

— «Yasak diyoruz. Siz yasaktan anlamaz mısınız? Orası kalabalık. Kalabalığa girmeyin! diye diretti.

— Peki girmeyelim dedik. Polisi güya savmış gibi yürümeye devam ettik. Adam geldi, arkadaşım İbrahim'e çıkıştı :

— Kafadan gayri müsellâh mısın? Girmeyin diyorum! Beynini patlatırım senin!» diye çıkıştı.

— Beyefendi biz dilenmiyoruz! Biz çarşıdan saz teli alacağız! dedik. O zaman polis İbrahim'e :

— Tel alacaksan bu adamı bir yere oturt. Git telini al! dedi. Neyse gitti İbrahim, teli aldı geldi. Teli taktık. Ama sabahleyin çarşıdan da geçemiyoruz. Sonunda matbaayı bulduk.

— Ne istiyorsunuz? dedi müdür.

— Bir destanımız var. Gazeteye vereceğim! dedik.

— Çalın bakayım; bir dinleyeyim! dedi. Çaldık, dinledi!

— Oooooo! Çok iyi dedi. Çok güzel!

Yazdılar. «Yarın gazetede çıkar dediler. Gelin de gazete alın!» Orada bize telif hakkı olarak biraz da para verdiler. Sabahleyin gidip 5 - 6 gazete aldık. Çarşıya çıktık. Polisler:

— Ooooo! Âşık Veysel siz misiniz? Rahat edin efendim! Kahvelere girin! Oturun! dediler. Bir iltifat başladı ki sormayın! Çarşıda bir zaman gezdik. Fakat yine Mustafa Kemal'den ses yok. Dedik: Bu iş olmayacak! Amma Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'nde, destanımı üç gün birbiri üstüne yayınladılar. Mustafa Kemal'den yine ses seda çıkmadı. Köye dönmeye karar verdik. Fakat cebimizde yol paramız da yok. Ankara'da bir avukatla tanışmıştık. Avukat:

— Ben belediye başkanına bir mektup yazayım. Belediye sizi köyünüze parasız gönderir!... dedi. Elimize bir mektup verdi. Belediyeye gittik. Orada bize dediler ki:

— Siz sanatkâr adamsınız. Nasıl geldinizse öyle de gidersiniz!

Döndük avukata geldik. «Ne yaptınız?» dedi. Anlattık. «Durun bir de valiye yazalım!» dedi. Valiye de bir dilekçe yazdı. Vali dilekçemizi imzalayıp yine Belediyeye buyurdu. Belediyeye ilettik. Belediye bize:

— Yok! dedi. Paramız yok! Sizi gönderemeyeceğiz! dedi.

Avukat içerledi ve kahretti:

— Gidin! İşinize gidin! dedi. Ankara Belediyesi'nin sizin için parası yokmuş; tükenmiş! dedi. Acıdım avukata.

Nasıl edelim? Ne edelim? derken bir de Halkevine uğrayalım bakalım. Belki oradan birşey çıkar diye düşündük. Mustafa Kemal'e gidemiyok. Halkevine geldik. Bu defa, Halkevine, bizi kapıcılar bırakmıyor ki girelim. Orada dinelip duruyorduk. İçerden bir adam çıktı :

— Ne geziyorsunuz burada? Ne arıyorsunuz? diye sordu.

— Halkevine gireceğiz ama bırakmıyorlar! diye cevap verdik.

— Bırakın! Bu adamlar, tanınmış adamlar! Âşık Veysel bu! dedi.

O içerden çıkan adam, bizi edebiyat şubesi müdürüne gönderdi. Orada :

— Ooooo! Buyurun! buyurun! Dediler. Halkevinde bazı miletvekilleri varmış. Şube müdürü onları çağırdı :

— Gelin! Halk şairleri var! Dinleyin! dedi.

Eski milletvekillerinden Necib Ali Bey :

— Yahu dedi bunlar fakir adamlar. Bunlara bakalım. Bunlara birer kat elbise de yaptırmalı. Pazar günü de Halkevinde bir konser versinler!

Hakikaten bize, birer takım elbise aldılar. Biz de o pazar günü Ankara Halkevi'nde bir konser verdik. Konserden sonra cebimize para da koydular. Ankara'dan köyümüze işte o parayla döndük! ([6]).

ŞÖHRET YOLUNDA

İlk yazdığı ATATÜRK Destanıyla şiir dünyamıza adımını atan ve kendısini kabul ettiren Âşık Veysel Şatıroğlu, artık usta malı alıp satmaktan vazgeçti. Şiirlerini, kendine has bir söy-

---

(6) Mustafa EKMEKÇİ : Yeni Ortam Gazetesi 2 Ocak 1973

karşısına çıktı. Şöhreti kısa zamanda vatan ufkunu süslemeye başladı. Ankara'da Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'nde yayınlanan şiirden sonra, sesini ve sazını, radyo mikrofonlarıyla da duyurdu. Milyonların karşısında çalıp - söyledi. Âşık Veysel, radyo mikrofonlarına ilk defa çıkışını da tatlı bir hatıra olarak şöyle anlatmaktadır :

«Radyo o zamanlar İstanbul'da idi. Ankara'da Radyoevi yoktu. Yedigün Mecmuası'nın tavsiyesiyle, İstanbul Radyosu'nda Mes'ut Cemil'e gittik. Radyoevi, Beyoğlu'nda Tokatlıyan Han'da çalışıyordu. Mes'ut Cemil bize! «Bir çalın da dinliyeyim» dedi. Çaldık dinledi. Akşam saat sekizde gelin diye tembihledi. Sonra öğrendim. Mes'ut Cemil Bey bizi görünce içinden :

— «Bunlar ne çalacak, ne söyleyecek? Ne bilecek?» diye geçirmiş. Ama ben çalıp söyleyince gözyaşlarını tutamamış. Akşam söylediği saate gittik. Bize :

«Aman iyi söyleyin. Dünyanın her tarafı dinleyecek» diye ikazda bulundu. Ben de, «Sesimi her tarafa duyurmak için çok fazla bağırmak lâzım» diye düşündüm. Türkümü bağıra bağıra söylemeye başladım. Mes'ut Cemil Bey :

— «Yok dedi. Hiç kendini zorlama yalnız kelimeler düzgün ve açık olsun. Ne kadar hafif söyleseniz duyurulur.» dedi.

Çalıp söyledik. İstanbul halkından masamıza bir çiçek destesi geldi. Tabii, biz çiçeği ne yapacağız? diye masaya bıraktık. Radyoevi'nin kapısında, Arapkirli Mehmet isminde biri, bizi bekliyormuş. Kuledibi'nde bir apartmanda kapıcı imiş. Radyoevi'nde türkü çağırdığımızı duyunca koşa koşa çıkıp gelmiş. Bizi alıp evine götürdü. Biz oradan ayrılınca Atatürk Dolmabahçe'den telefon ettirmiş :

— «Onlar kimdi? Bana gönderin» demiş. Mes'ut Cemil gece saat 12'ye kadar bizi aratmış. Yok, yok. Biz ise, Arapkirli kapıcı Mehmet'in bodrum katındaki evinde çalıp eğleniyoruz. Sabahleyin Radyoevi'ne tekrar gittiğimizde, Mes'ut Cemil Bey :

— «Yahu neredeydiniz? dedi. Bir fırsat kaçırdık ki...» Sonra yaver Şükrü Bey'e gittiysek de Atatürk'le görüşemedik.

— «Şansınıza küsün! dedi. Şimdi sizi görüştüremem. O bir keyf zamanıydı. Artık söyleyemem. Bir zaman gelir hatırlarsa nerede olursanız ben sizi bulurum!» dedi. Oradan çıkıp gittik. Hâlâ gidiyoruz. Atatürk'le hiç görüşemedik. Bu olay 1933 - 1935 yılları arasında geçti. Böylece radyolarda çalıp söylemeye devam ettim.» ([7])

Âşık Veysel, o yıllarda, Türkiye'nin çeşitli illerini âdeta adım adım dolaştı. Yol arkadaşı İbrahim'le beraber Sivas'tan İstanbul'a üç ayda ancak gidebildi. Gâh yayan yürüyerek, gâh kağnılarla, yaylılarla yol alarak, gâh bir toz dumanı içinde sarsıla - sarsıla giden eski yük kamyonlarının arkasında, ağzını, burnunu mendiliyle kapayıp, çile çekerek ve bir feraha çıktıklarında, bir han köşesine indiklerinde, bir köy evine misafir edildiklerinde, bir kasaba veya şehir kahvehanesine oturduklarında, etraflarını alan meraklılara çalıp söyleyerek gitti... O günün şartları içinde, çok zor dahi olsa, Veysel bu seyahatlerden şikâyetçi olmadı. Kendisini bırakıp kaçan ilk karısını unutmak, arka arkaya kaybettiği çocuklarının acısını birazcık olsun silmek, yanlarına çıkmaktan derin bir eziklik duyduğu konu - komşusundan birazcık uzak durmak için, gurbeti, ıslak bir gömlek gibi hep sırtında taşıdı. Esma'nın kaçışı, onun karanlık dünyasını, bir kere daha çile kuşağıyla saran dayanılmaz bir acı olmuştu :

---

(7) Rıdvan ÇONGUR

Sen bir ceylan olsan ben de bir avcı
Avlasam çöllerde saz ile seni
Bulunmaz dermanı, yoktur ilâcı
Vursam yaralasam söz ile seni

....

Veysel der ismini koymam dilimden
Ayrı düştüm vatanımdan, ilimden
Kuş olsan da kurtulmazdın elimden
Eğer görsem idi göz ile seni....

Veysel, bu pırıl pırıl, bu güzel bu coşkun mısralarla anlattığı büyük sevdasımn acılarını unutamadan, önce anası Gülizar'ı kaybetti. Altmış yaşlarına ulaşan anası, sekiz ay hasta yattıktan sonra toprağa düştü. Gülizar'dan sekiz ay sonra da ŞATIROĞLU soyunun fakir Karaca Ahmet'i gözlerini hayata yumdu. Karaca'nm yetmiş yıllık ömrü, Sivrialan'da düğümlendi.

İLK ŞİİR KİTABI : ÂŞIK VEYSEL'DEN DEYİŞLER :

Anasız - babasız kaldıktan sonra, Âşık Veysel, zaman zaman geçim sıkıntısı çekmeye başladı. Çalıp söylediği yerlerde, halktan onun için toplanan paralar, rahat yaşaması için yeterli değildi. Ağır bir gam yüküyle, gurbete düştüğü yıllarda, ona en çok yardımcı olanların başında, yine Ahmet Kutsi Tecer'i görüyoruz. 1944 yılında, Ahmet Kutsi Tecer, ÜLKÜ mecmuasını çıkarıyordu. Veysel'in yazdığı şiirler de iki formayı dolduracak sayıya ulaşmıştı. Ahmet Kutsi'nin gayretiyle Veysel'in ilk şiirleri küçük bir kitapçıkta bir araya geldi. 1944 yılında yayınlanan bu kitapçığın isim babası da, Ahmet Kutsi'dir : **Âşık Veysel'den Deyişler.** 33 şiirle gülümseyen bu derleme, aynı zamanda Veysel'e de bir ekmek parası getirsin diye de hazırlanmıştı.

1949 yılında yine Ahmet Kutsi Tecer, Âşık Veysel için bir konser düzenledi. Gece için bilet satmaktansa âşığın şiirlerini

bir araya getirip bastırmayı, böylece ona bir yardım sağlamayı daha uygun buldu. **Sazımdan Sesler** isimli şiir kitabı, edebiyat dünyamıza bu duygularla doğdu.

125 şiirle yüklü olan **Âşık Veysel Hayatı ve Şiirleri** isimli kitap ise, 1953 yılında yayınlandı.

Onun bütün şiirlerini bir araya getiren ve 1970 yılında İş Bankası tarafından bastırılan kitabı ise, **Dostlar Beni Hatırlasın** ismini taşıyor. Çeşitli baskıları yapılan bu kitapta Veysel'in 157 şiiri bulunuyor.

SAZ ÖĞRETMENLİĞİ :

Çok fakir bir aileden gelen Âşık Veysel, zaman zaman geçim sıkıntısıyla yaşadı. Sazı, şiir kitapları, doldurduğu türkü plakları, konserler, film çalışması... Ona rahatça girip çıkacağı bir ekmek kapısı aralamadı. Bu bakımdan, Ahmet Kutsi Tecer devrin iktidar yetkililerine başvurarak, Veysel'e Köy Enstitüleri'nde saz öğretmeni olmak imkânını sağladı. İstendi ki, Âşık Veysel, enstitü öğrencilerine saz çalmayı saza düzen vermeyi öğretsin. Devlet baba da, bu hizmetine karşılık onun cebine çoluk çocuğunun nafakasını koysun. Âşık Veysel Köy Enstitüleri'nde geçen yıllarını anlatırken diyor ki :

«... Ben altı enstitü gezdim. Evvela Arifiye Köy Enstitüsü! ondan sonra, Hasanoğlan, Çifteler, Kastamonu - Gölköy, Yıldızeli, Lâdik - Samsun ve Akpınar Köy Enstitüleri... 1944 yılında Çifteler Köy Enstitüsü'nde idim. Orada, harada çalışan adamlar, zaman zaman bana gelirlerdi. Oturup konuşurduk. Onlarla sohbet ederken **Toprak** Şiirinin ilhamıyla doldum. Toprak şiirini 1944'te Çifteler'de yazdım. Ben bir çiftçi ailesinden geliyorum. Bu bakımdan toprağın, insan hayatındaki önemini çok iyi biliyorum. Toprak görüşüm çok büyük. Çünkü bize herşeyi o veriyor. Bir zamanlar bir bahçeyi ekmeye çalıştım. O münasebetle yazdığım bir şiirimde demiştim ki :

Çalışırsam toprak verir cömerttir
Emeksiz istemek dermansız derttir
Çalışmak insana büyük servettir
Kese coşar, gönül coşar, el coşar...»

Yani demek istediğim, toprak daima cömerttir. Toprak kimsenin hakkını yemez, kimseyi aldatmaz. Yeter ki toprakta çalışılsın. Yeter ki toprağa önem verilsin.

İnsanlar için de toprak tabiatlı kişiler var. Çok iyi insanlar var. Aramak, bulmak lâzım. Ama toprak tabiatlı insanlar çok az. Çünkü insanoğlunun yaradılışında «nefis» denilen hırslı bir duygu var. O nefis olduğu için, bakıyorsunuz insan hiddetleniyor, hırslanıyor. Ama toprak hırslanmıyor. Toprağa ceza versek bile yine bize sevgi gösteriyor, ürün veriyor. Toprak kötülüğe iyilikle mukabelede bulunuyor :

Karnın yardım kazmayınan belinen
Yüzün yırttım tırnağınan elinen
Yine beni karşıladı gülünen
Benim sâdık yârim kara topraktır.

İnsan, toprak gibi değil. İnsanların ufacık bir menfaatine dokunduğumuz zaman, size üç misli fazlasıyla karşılık vermek istiyorlar. Ben insanları iyi yola teşvik etmek için yazıyorum. İyi geçinmeleri için çırpınıyorum. Kardeşlik Destanı'nda anlattığım gibi :

Allah birdir, Peygamber hak
Rabbül âlemindir mutlak
Senlik - benlik nedir bırak
Söyleyim geldi sırası...

İnsanlarda hırs olmasa çok iyi olacak ama, demek ki bu da bir tabiat kanunu. Demek hırs lâzımmış ki insanlar böyle yaratılmış. Demek ben sizi, siz beni, o ötekini, öteki berikini ten-

kid edecek, çekemeyecek, dolayısıyle insanlar daha iyisini yapmaya çalışacak. Yine de en iyisi, insanların toprak - tabiatlı olması. İnsanın nefsine hakim olması demek, hiçbir şeyle uğraşmaması, bir köşede oturup kalması demek değildir. Herkes, insanlığa faydalı olmalı. Bir eser meydana getirerek milletine, memleketine bir yadigâr, bir hâtıra bırakmalı. Ama insan, «neme lâzım» dedi miydi olmaz. Ben bir şiirimde bu duygumu şöyle ifade ettim :

Vatan sevgisini içten duyanlar
Sıtk ile çalışır içten duyarak
Milletine, devletine uyanlar
Demez neme lâzım, neyime gerek

Vatan aşkı ile çalışan kafa
Muhakkak erişir öndeki safa
Tesir - nüfuz olur herbir tarafa
Herkes onu büyük tanır severek...

Enstitülerdeki saz hocalığından 1946 yılında ayrıldım. Daha doğrusu 1946 yılında izin alıp köyüme gittim. Bir daha da geri dönmedim.»

Sivrialan Köyü'ne dönen Âşık Veysel, geçimini çiftçilik yaparak sağladı. Sivrialan'ı bereketli bir meyve bahçesiyle ilk defa güzelleştiren odur. Asırlardan beri, meyveyi kasaba veya şehir manavlarında gören Sivrialan köylüsü, Veysel'in büyük bir hevesle diktiği, titizlikle baktığı ve kendi ifadesiyle «dallarını, yapraklarını, çocuklarının saçlarını okşar gibi» seve seve büyüttüğü meyve fidanlarını ciddiye almadılar.

— Bu kör adam, eski köye yeni âdet getirmek istiyor. Hiç buralarda meyve ağacı yetişir mi? diye söylenmeye, birbirleriyle yârenlik etmeye başladılar. Ama toprak gülümseyince, çeşit çeşit fidanlar, çeşit çeşit meyve verince, aynı köylüler :

— Kör olan Veysel değilmiş. Meğer gözü kör olanlar bizlermişiz diyerek gözlerini açtılar.

1950'li yıllar, Âşık Veysel için yeni, canlı, bereketli ve umut yüklü yıllardır.

«Kendi Gök Kubbemiz»i aydınlatan şöhretler arasında artık o da yer aldı.

Şiir kitapları, plâkları, konserleri... yavaş yavaş yüzünü güldürmeye başladı.

1952 yılında, İstanbul'da onun adına düzenlenen bir gecede, seçkin bir dâvetli kalabalığı salonları tıklım tıklım doldurdu. Kendisini sevenlerin coşkun tezahüratına bir süre ne diyeceğini bilemedi. Şaşkınlığı geçtikten sonra o anda içine dolanları sazına da söyletti:

Ey İstanbul halkı aziz dostlarım
Bu kıymeti lütfettiniz siz bana
Ne derece teşekkürüm bildirsem
Gönül diyor kâfi değil az bana.

Verilen kıymete lâyık değilim
Bir âciz kimseyim ayık değilim
Yüzemem deryada kayık değilim
Diyorsunuz gir deryaya yüz bana.

Metin Erksan, aynı yılda, onun hayatını **Karanlık Dünya** ismiyle filme aldı. Devlet Tiyatrosu sanatçılarından Aclan Sayılgan'ın oynadığı filmde, bir halk şairi olarak ilk defa Âşık Veysel sazıyla, sözüyle ve görüntüsüyle beyaz perdeye düştü.

1963 yılında Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, Veysel'i kabul ederek kırkbeş dakika sohbette bulundu. Ona:

— Herkes sizin gibi görse, memlekette kötülük kalmaz. Ama maalesef olmuyor... diye iltifatta bulundu.

1965 yılında T.B.M. Meclisi, «**Ana dilimize ve millî birliğimize yaptığı hizmetlerden dolayı...**» ona maaş bağlamak için bir kanun tasarısını görüşmeye başladı. Tasarı kanunlaştığı

taktirde, millî birliğimize, hayatı boyunca gönül veren ve millî kültürümüzün ana kaynaklarından biri olan Türkçemizi, coşkun ve berrak duygularla kullanan Veysel'e, devlet baba her ay 500 lira ödeyecekti. Bu maaş, 1965 yıllarında Veysel için iyi paraydı. Tasarı mecliste görüşülürken kültürün millet hayatında, bir şahdamar önemiyle vurduğuna inanan Aydın Bolak, pek çok üniversite öğrencisine hazırladığı imkânlardan birini de Âşık Veysel için düşündü. Prof Tahsin Banguoğlu'na haber göndererek kanun çıkıncaya kadar Veysel'e kendi kaynaklarından maaş vermeye hazır olduğunu bildirdi. Bu talebi, Veysel de kabul edince, Aydın Bolak, âşığın yanında oldu. Üstelik, tasarı kanunlaştıktan sonra da hayır defterini kapamadı. Bugün Sivrialan Köyü'nde, Veysel'in müze haline getirilen evi Aydın Bolak'ın yardımıyla yapılmıştır. (Yirmibin) liraya mal olan yeni evin inşaasında, yapılan ödemeler ne kadar ince ve anlamlıdır: Aydın Bolak, Âşık Veysel'e önce bir yıllık maaşını peşin olarak ödemiş, bu miktar da kâfi gelmeyince ona bir plâk doldurtarak on bin lira daha vermiştir.

Veysel, ömrünün son günlerini bu evde geçirdi. 1973 yılının 21 Martında bu evde, akciğer kanserinden vefat etti. Ölümünden sonra, Kültür Bakanlığı, gereken düzenlemeleri yaparak evi müze haline getirdi.

Birgün O'na:

— «Ölüm nasıl bir şey?

diye sorulduğunda şöyle bir cevap vermişti:

— Tatlı bir şey ölüm. Biz ihtiyarlar için tatlı şey! Çünkü ele-ayağa düşüp ızdırap çekmektense, ölüm daha hayırlı. Nasıl olsa, gideceğiz hepimiz. Yol kısaldıkça, eski coşkunluk kalmıyor insanda. Yazmak, çalmak zor oluyor benim için. Kalemim de yok. Yazmam olsa, şimdi bile hergün birkaç şiir yazarım.

Kan soğumuş. Gönül ağarmış. Herşey gençlikte. Bazan kendi kendime içlenirim. Bir de sizin gibi misafirler gelince... demişti (8).

Âşık Veysel bir tek satır okumadığı, yedi yaşından itibaren bir tek nokta, bir tek çizgi görmediği halde, halk edebiyatımıza güzel şiirler kazandırdı. Ve şöhreti, Azerbaycan'a, Türkistan'a Kırım'a, Balkanlara uzayan şairlerimizden biri oldu.

Türkiye'de (Yunus Emre gibi) birliğimizi, beraberliğimizi sağlamak, taassubu ve mezhep kavgalarını ortadan kaldırmak için, lirik ve didaktik şiirleriyle millet ve devlet hizmetlerine koşulan halk şairlerimiz arasında, onun da müstesna bir yeri vardır.

Bu millet, 20. yüzyıl halk şairlerimiz arasında ilk defa onun heykelini İstanbul Gülhane Parkı'na oturttu.

Türkiye'de doğduğu şehirde, doğduğu köyde değil, doğduğu noktada toprağa verilen, dinî merasimden sonra, kendi sazı ve kendi türküsüyle uğurlanan ilk şairimiz Veysel'dir: Onu, mezarına sazıyla birlikte indirdiler.

Türkiye'de bir halk şairi olarak, ilk defa onun evi müze haline getirildi.

Âşık Veysel, tamamen yerli ve millî kültürümüzün yeni bir altın halkası olarak kendisini kabul ettirdi.

Türk'ün ve İslâmın ârif insan tipini, bütün özellikleri ve incelikleriyle onda da bulmak, milletimiz için gerçekten büyük kazançtır.

Yeni halk şiirimizde Âşık Veysel ruhunun, Âşık Veysel dilinin devam etmesi, bugünkü ve yarınki Türkiye'nin aydınlığı olacaktır.

Âşık Veysel 79 yıl yaşadı. Milletimiz var oldukça, şiirleri ve türküleriyle yüreklerimizi nakışlamaya devam edecek.

---

(8) Arda USKAN : Milliyet Gazetesi 17 Aralık 1969

AYDINLIĞIMIZA AÇILAN BİR SEDEF KAPI :
ÂRİF ADAM ÂŞIK VEYSEL

«Dağlar çiçek açar Veysel dert açar
Derdine düştüğüm yar benden kaçar»

Âşık Veysel

Âşık Veysel'in akciğer kanserinden yattığını söyledikleri zaman irkildim. İçimden onu görmek, onunla konuşmak geçti. Bir hafta sonra, Sivas'tan Şarkışla'ya gidecektim. Kendi kendime : Şarkışla'dan Sivrialan'a uğrar, âşığın halini hatırını sorar, gönlünü alır dönerim,» diye geçirmiştim. Ölüm atının, onun kapısında eşindiğini, sabırsızlandığını doğrusu hiç aklıma getirmemiştim. Aradan bir hafta geçmeden bir öğlen ajansı, beni şaşkına çevirdi :

— Ünlü halk ozanı Âşık Veysel, Sivas'ın Sivrialan Köyü'nde öldü! ..

Üzerime bir büyük ağırlık çöktü. İçimde, bir büyük divan sazı, yanık ve derin bir sesle inlemeye başladı. Ondan, bir güzel telin daha koptuğunu, bir sedef tezenenin daha kaybolduğunu anladım. Kalkıp Sivrialan Köyü'nün yoluna düştüm. 1973 yılı mart ayının 22'siydi. Hava soğuktu. Kar daha yerdeydi. Arabam, uzun, virajlı, çamurlu, karlı yollardan zor kurtularak feraha çıktı. Köye vardığımda, cemaat, kabirden yeni dönmüştü. Ölüm acısına, bir de cenazesine yetişememenin, son yolculuğunda ona omuz verememenin acısı da eklendi. Köylüler, beni onun hasta yattığı odaya aldılar. Baktım : Yirmi metre kare genişliğinde bir köy odası. Dışarı bakan penceresi, şehir evlerinin pencereleri gibi büyük ve aydınlık. Oda kapısının

karşısında geniş bir sedir var. Geçtim sedirin bir köşesine iliştim. Bu kilim örtülü sedirde, onun, üstüste atılan iki yün yatağıyla bir yeşil yorganı daha toplanmamıştı. Veysel'in siyah tekkesi, beyaz yüzlü yastığının üstünde kalmış. Duvarda, bir büyük Sivas kilimi, onun türküler yaktığı «Al baharlı morlu dağlar» gibi, serin ve rengarenk bir güzellikle asılı duruyor. Yıllarca «Bebe gibi kollarında yaylattığı» gizli dertlerini anlattığı «sesini sesine kattığı» iki sazıyla bir curası, bu güzel Sivas kiliminin üzerinde.

Köylüler anlatmaya başladılar :

Cenazesini, Âşık Veysel'in vasiyetine aynen uyarak kaldırmışlar. 1894 yılında doğduğunda, anası onu kucaklayıp, hangi yoldan evlerine getirmişse, onlar da o yoldan yürüyerek, cenazeyi doğduğu yere taşımışlar. Giderken, cemaatin önüne Veysel'in torunlarından biri düşmüş. Elinde, dedesinin yetmiş yıllık sazını taşıyormuş. Büyük oğlu Ahmed'in taşıdığı teypte ise, Âşık Veysel, kendisini uğurlayanlara sesi ve sazıyla sesleniyormuş :

Ben giderim adım kalır
Dostlar beni hatırlasın
Düğün olur, bayram gelir
Dostlar beni hatırlasın

Can kafeste durmaz uçar
Dünya bir han, konan göçer
Ay dolanır, yıllar geçer
Dostlar beni hatırlasın...

....

Mezarını, dünyaya geldiği yerde açmışlar. Ve onu kabrine sazıyla birlikte indirmişler. Sonra o sazı getirip eski yerine asmışlar...

Aklıma, nedense bazı padişahların cenaze merasimleri geldi. O cihan sultanlarının tabutları arkasından, sağlıklarında bindikleri, atlara, eğerlerini ters vurarak çekerlermiş. Dalıp gittiğim o anlamlı o hazin, o şairane âlemden Veysel'in sesiyle kendime geldim. En az otuz yıldan beri tanıdığım ve zevkle dinlediğim sesi, birdenbire odayı doldurmaya başladı. Hepimiz kulak kesildik. Ölümünden birkaç saat önce, oğlu, Ahmet, teybini açarak Veysel'e uzatmış :

— Baba! Artık gidiyorsun! Sesin hatıra kalacak! Bize birşeyler söyle!

Babanın sesi oldukça yorgun. Cümleleri kesik kesik...

— Ne diyeyim! Ne diyeyim! Birbirinizle, konu-komşuyla iyi geçinin! Dirliğiniz-düzeniniz bozulmasın! Herkesin günahı kendine! Keçiyi keçi bacağından asarlar, koyunu koyun bacağından!»

Bir süre sustuktan ve inledikten sonra, doğrudan doğruya Allah'a yöneliyor. Yumuşak, sıcak, ama halsiz-mecalsiz yakarışları aynen şöyle :

— Kûllî şeye kâdirsin ya Rabbiiim! Sen bağışlayıcısın ya Rabbiim sen affedicisin ya Rabbiiim!

Bu yakarmalardan sonra, anlaşılmayan kelimeler söylüyor. Bütün dikkatime rağmen anlıyamıyorum. Çünkü yorgun sesi, birdenbire başlayan kadın feryatları ve çocuk hıçkırıkları arasında kaybolup gidiyor.

Onun odasında fazla kalamadım. Arabamın başını Sivas'a çevirdim. Yol boyunca ondan şiirler mırıldanarak, türküler söyleyerek yüreğimin sesini dinledim.

Âşık Veysel'i ilk defa Sivas'ta, Ziya Gökalp İlkokulu'nda öğrenciyken gördüm. Okula ikinci defa geldiğini hatırlamıyorum. O yıllarda bize, daha çok Talibî Çoşkun gelir, şiirlerinden okur, sevgilisi Keklik Emine'den ve hasmı olan Zırıl Yusuf'tan uzun uzun bahsederdi. Aşkın ne demek olduğunu bilmezdik.

Hanım öğretmenlerimiz birbirlerine bakarak gülümserlerdi. Talibî'nin Vezinli-Kafiyeli sözlerini çocuk zevkimiz ve şaşkınlığımızla dinlerdik. Öğretmenlerimizin neden gülümsediklerini anlayamazdık.

Âşık Veysel, ortaokul ve lise öğrencilerinin birlikte okudukları 4 Eylül Lisesi'ne, sazıyla ve arkadaşı Küçük Veysel'le birlikte zaman zaman gelir; çalar söylerdi. O yıllarda da Âşık Veysel'le karşılıklı konuşmamız olmadı. Onunla dostluğumuz, Ankara'da üniversitede okuduğum yıllarda başladı.

Şimdi bütün davranışları, sohbetleri, şakaları, öfkeleri... daha dün dinlemişim gibi gözlerimin önünde. Burada, hangi hatıranın kapısını aralasam acaba?

Hiç, ama hiç unutmayacağım : 1955 yılının kış mevsimiydi. Şubat tatili dolayısıyla Ankara'dan Sivas'a dönmüştüm. Arkadaşlarım :

— Âşık Veysel burada dediler. Ali Baba Mahallesi'nde, İğneci Ali'nin evinde kalıyormuş. Kendisini arasan iyi olur. Hangi faytona binsen, seni İğneci Ali'nin kapısına götürür...

Şimdi Ankara barosu avukatlarından Vedat Karadeli'yle bir faytona atlayıp, aradığımız kapıya ulaştık. İçeri girdiğimizde Veysel'i zengin bir yer sofrasının başında bulduk. Bağdaş kurup oturmuştu. Fötr şapkası, her zamanki gibi başındaydı. Büyük bakır sininin etrafında, birkaç kişi daha vardı. İğneci Ali, bizi de ısrarla sofraya oturttu. Orada yemekte bulunanlardan biri, Veysel'i uyarmak istedi :

— Aman Âşık dikkat et; dedi. Bu gelenler bizden değil, ikisi de sünnî. Ona göre konuş haaa!

O anda oda, sanki sağır bir sessizlikle dondu. Kaşıklar elimizde kaldı. Âşık Veysel'in yüzüne baktım. Çiçek bozuğu yüzü, kararmaya başladı. Elindeki kaşığı, büyük bakır siniye atar gibi bıraktı. Başı bir süre göğsüne düştü. Elleri, çaresizlik içinde birkaç defa döndü durdu, sonra kızgın, kırgın bir sesle öfkesini boşalttı :

— «Yahu ne demek bunlar bizden değil sözü;
Yahu ne demek alevîlik; ne demek sünnîlik?
Hâlâ mı siz - biz kavgasındayız?
Bu gelenler Türk mü? Türk! Müslüman mı Müslüman!

İnsan mı? İnsan! Daha var mı «bizden değil, sizden değil» ayrı mı? Allah aşkına bırakın bu kafayı!

Ben hoşlanmıyorum bu ikilikten! Şuraya, ağzımın tadıyla birkaç lokma yemeye geldim; senlik-benlik kavgasına değil! Adam olun; adam! Herkesle iyi geçinin!»

Yüreğimdeki Veysel sevgisi, o günden sonra, bir büyük çınar gibi serin ve güzel büyümeye başladı. Onun şiirlerini, bir de o akşam sofrasının aydınlığıyla okumaya başladım. Veysel beni her defasında ârif, fâzıl vatansever bir yürekle kucakladı. Gördüm ki, meselelerimizi çok iyi biliyor. Asırlardan beri dışarıdan kurulan, içeriden kızıştırılan mezhep kavgasının korkunç tuzağından haberdar. Bu bakımdan, taassubun, cehaletin, geriliğin gırtlağına kuvvetle basmaktadır. Cesur, aklı başında ve kararlı...

Âşık Veysel alevîydi. Alevî, yani Müslüman! Gönül gözü açık, yüreği aydınlık, vatan ve millet sevgisiyle bezenmiş bir saz ve söz ustası.

Okuması-yazması yoktu. Önce, yıllarca usta malı alıp sattı. Sonra kendisine destur verilince, bütün o bölge şairlerinden tamamen ayrı bir şahsiyetle karşımıza çıktı. Şiirin hasını yazdı. Türkçenin sütünü sağdı. Ve o kendine has sesi ve sazıyla, yüreklerimizi nakışlamaya başladı. Ama ne kadar şaşırtıcı ve ne kadar güzel... Çünkü alevî bölgesinde doğmasına, büyümesine, yaşamasına ve orada alevîliği, bitmez tükenmez bir kan dâvâsı haline getirmiş kimselere rağmen, bir tek şiiriyle, hayır hayır tek bir mısrayla, bu boş bu korkunç bu faydasız kavgaya katılmadı. Bu bakımdan onun şiirlerinde diş gıcırtısı yoktur. Yezid yoktur. Oniki imam yoktur! Kerbela yoktur.

Bela yoktur. Şiirlerinde isyan bayrağı açan, kılıç çeken, baş kesen, kan döken, sövüp sayan ne kadar bölge şairi varsa, hepsini, elinin tersiyle bir tarafa itmiştir.

Âşık Veysel, bundan 1400 yıl kadar önce, Arap topraklarında, tamamen siyasî sebepler yüzünden çıkan kanlı bir iktidar kavgasının suçlularını, Türkiye'de, kendi soydaşları arasında aramanın korkunç sonuçlarını bilen, duyan, duyuran bir şuur ve idrak âbidesidir. Kanaatime göre onun Türkçeye hakimiyeti, güzel şiir söylemesi yanında, asıl büyüklüğü bu özelliğinden de doğmaktadır.

Sivas toprağının en büyük alevî şairlerinden birisi Âşık Veysel'dir. Âşık Veysel, toprağımıza inen bir sevgi yağmurudur.

Veysel, her şiirinde ayrı bir güzellik, ayrı bir tazelikle karşımıza çıkar. Âşık Veysel bir noktaya takılıp kalarak paslı bir gramofon iğnesi gibi hep aynı konuları, aynı kelimeleri, aynı tâbirleri tekrarlayıp durarak bize **«illallah»** dedirtmez **«Ali! Hasan! Hüseyin! Oniki İmam! Kerbela! Yezid! Kâfir! Münkir! İbni Mülcem! Şah! Vah! Eyvah! Aman ha! Vur ha! Kes ha! Kır ha! Öldür ha»** gibi çığlıklarla şiirlerini mezbaha meydanına çevirmez.

Veysel, kucaklayan, kaynaştıran, seven, sevdiren bir şairimizdir. Tekmeleyen, parçalayan, bölen, nefret eden, nefret ettiren şairlerden değildir.

Veysel, alevîliği gerçek yüzüyle ve inceliğiyle bilen bir gönül adamıdır. Binbir tezat içinde çırpınan kavgacı saz ve söz ustalarından daima uzak kalmıştır.

Ben, bütün bu kanaatlerimi, Ankara'da 1956 yılında, Opera Otelindeki bir sohbetimizde Âşık Veysel'e uzun uzun anlattım. Bağdaş kurup oturduğu karyolasında beni dikkatle dinledi. Gözlerime yüzüyle bakıyordu. Yüzü aydınlıktı. Sözlerimi bitirirken :

— Velhasıl, senin kumaşın bir ipek kadifedir. Âşık! Bazı kimselerin senin karşında dokuyup durdukları ise kaba bir çuha! dedim.

Bir süre başını sallayarak düşündü. Sonra kalkıp koltuğa oturdu.

— Seni akşama kadar bırakmam! dedi. Sözlerini ispatlamadan gitmek yok. Şahidin kim? Delilin ne? Söyle Allahaşkına!

— Benim şahidim değil şahitlerim var! dedim. Seninle başkalarının mukayesesinde, şiirlerinizden güzel şahit mi olur? Bak şimdi bir meşhur şairimiz ne diyor:

«Gâfil kaldır şu gönlünden gümanı
Bu mülkün sahibi Ali değil mi?
Yaratmıştır onsekiz bin âlemi
Rızıklarını veren Ali değil mi?»

Bu mısraların hangisinde alevî inancı var? Bir defa Hz. Ali yaratan değil, yaratılandır. Ve alevîlik, Hz. Peygamberin vefatından sonra Hz. Ali'nin halife olmasını isteyenlerin mücadelesinden doğmuştur. «Hz. Ali'nin onsekizbin âlemi yarattığı» safsatasından değil. İmam Cafer-i Sadık'ın içtihâdı ortada; Hz. Ali, etrafındakilere: «âlemleri ben yarattım, insanların rızkını ben veririm!» dedi mi hiç?

— Hâşâ Sümme hâşâ! Demedi vallah! Demedi gardaş!

— Doğru söylüyorsun. Demedi tabii. Bak şimdi bir kıt'a da senden okuyorum. Sanki o yanlış görüşe cevap veriyorsun. Diyorsun ki:

Aslım Türktür, elhamdüllah müslüman
Şükür âmentüye etmişiz iman
Kalbime yaraşmaz şirk ile güman
Kalbimiz nur ile dolu sayılır.

İşte tam alevî inancı budur: «Elhamdülillah Türküm ve Müslümanım. Amentüye, yani imanın altı şartına şeksiz şüp-

hesiz inanıyorum. Allah'a ortak koşmuyorum. Şüpheye düşmüyorum. Kalbimi Allah'ın nuruyla dolu buluyorum» diyorsun, sen, gerçek anlamda alevî olduğun için, alevîliği bildiğin için böyle söylüyorsun. Hz. Ali'ye «Allah» diyen gâfil hiç alevî olabilir mi?

— Olmaz! Olmaz! Olmaz! O ne yanlış bir yakıştırmadır öyle?

— Olmaz tabi! Bak şimdi el oğlu bir başka şiirinde neler söylüyor :

Binbir adı vardır, bir adı Hızır
Her nerde çağırsan orada hazır
Ali Padişahtır, Muhammed Vezir
Bu fermanı yazan Ali değil mi?

Adam, Hz. Ali'den imdat bekliyor. Peygamberi Hz. Ali'nin emrinde gösteriyor. Halbuki alevîlikte, yani Müslümanlıkta, eller sadece Allah'a uzanır. Herşeyin mutlak hakimi Allah'tır. En son peygamber Hz. Muhammed'dir. Hz. Ali ise ilmin kapısı, İslâmın kılıcıdır. İşte, sen de gerçek bir alevî olduğun için âdeta bu şaire cevap veriyorsun. Diyorsun ki :

Allah birdir, Peygamber hak
Rabbül âlemindir mutlak
Senlik-benlik nedir bırak
Söyleyim geldi sırası!

....

Veysel sapma sağa-sola
Sen Allahtan birlik dile
İkilikten gelir belâ
Dâvâ insanlık dâvâsı,

Ne güzel, ne doğru, ne haklı söylüyorsun. Allah senden razı olsun.

— Senin de ceddine rahmet olsun gardaş!

— Sen insanlık dâvâsı peşindesin. Onu da Allah'ın ipine sımsıkı sarılmakta buluyorsun. Halbuki başkalarının sevdası, garip bir sevda:

Hasan-ül Askeri, Mehdî...
Varidi gelmedi ahdi
Yıkılsın Yezidi'n tahtı
Oniki İmam! Ali! Alim!

Bu arada yıkılması istenen «Yezid'in tahtı» Osmanlı İmparatorluğudur. Yezidler de, sünnî olduğumuz için bizleriz. Yezid bizim içimizde ne arar? İsteyen, Yezid'in soyunu, gidip Arap kavmi içinde aramalıdır. Gelip kendi kanını taşıyan insanların yakasına yapışmamalıdır. Bizde Yezid, hakaret anlamında kullanılıyor. Biz sevdiğimiz adama değil, kızdığımız adama Yezid diye bağırırız. Daha çok kızdığımız bir adama, «Yezid oğlu Yezid!» diye homurdanırız. Sen, Türkiye'de bir tek sünnî aile gördün mü ki, çocuğunun adını Yezid koysun?

— Vallaha görmedim! duymadım gardaş!

— Doğru söylüyorsun. Zaten bu güzel inançta olduğun için bu kavgayı körükleyenlerin, karşısına yiğitçe, akıllıca çıkıyorsun:

Yezid nedir, ne kızılbaş?
Değil miyiz hep bir gardaş
Bizi yakar bizim ataş
Söndürmektir tek çaresi

diyorsun. Ne güzel, ne güzel söylüyorsun?

— Atana rahmet gardaş!

— Sonra öyle âşıklar var ki, hem «Meshebim İmam Cafer'e uyar» diyor; hem de arkasından şöyle devam ediyor:

Senin âşıkların semain dutar
Kadir geceleri şem'alar yanar
Meshebim de İmam Cafer'e uyar
Gel dinim, İmanım, İmam Hüseyin!

Allah aşkına, Cafer-î mezhebinin neresinde bu ateşin dumanı tütüyor? Ben, İmam Cafer-i Sadık'ı, Mezhepler tarihinde okuyarak tanıdım. 12 İmamın altıncısı Cafer-i Sadık, büyük adam! Güzel adam! Mübarek adam! İslâmiyeti yaşayan ve yaşatan adam. Hatta, bizim hanifîler olarak bağlı bulunduğumuz İmam Ebû Hanîfe, sizin imamınız Cafer-i Sadık'tan, yıllarca dinî konularda ders almış. Ebû Hanîfe, hocasının dini bilgisini göklere çıkarıyor. Ve ondan ders gördüğü yılları dikkate alarak diyor ki «Eğer o yıllarda ben Cafer-i Sadık'tan ders almasaydım, helâk olurdum!»

«Sen de kabul edersin ki : Gel dinim imanım imam Hüseyin!» diyen adamla Caferi- Sadık arasında uçurumlar kadar fark var. Nitekim yine dağruyu sen söylüyorsun. Diyorsun ki :

Cümle canlı hep topraktan
Var olmuştur, Emir : Haktan
Rahmet dile sen Allah'tan
Tükenmez rahmet kapısı...

Ne güzel, ne güzel, ne güzel söylüyorsun. Alevîliğin veya İmam Cafer-i Sadık'ın gösterdiği yoldan, bir güzel alevî olarak sen yürüyorsun.

Sonra bizim bazı bölge şairlerimizin gözünü kan bürümüş. Bunlar, sadist ve hırçın adamlar. Hz. Ali'yi ve onun Ehli Beyt'ini noksansız duygularla seven, milyonlarca Osmanlı Türkü'nü sadece sünnî oldukları için, hem de Hz. Ali aşkına boğazlamak istiyorlar. Hasta bir ruhla kıvranıyorlar! Mesela diyorlar ki :

Sur çalınsın, halk çekilsin
Yezid meydana yıkılsın
Senin aşkına dökülsün
Kanım ey Murtaza Ali.

Hz. Ali'nin veya onun Ehli Beyt'inin kanını sanki Anadolu Türkü akıtmış gibi, o garip intikam duygusunu, bizim yaşadığımız topraklarda, bizim kanımızla boğmak istiyorlar. Bir değil, beş değil sana kırık örnek verebilirim. Ben onların böylesi şiirlerini okumaktan bile utanıyorum. Çünkü adamını 5-10 cahil Arap yüzünden, kendi öz milletine karşı bu düşmanlığını akılla, dinle, insanlıkla bağdaştıramıyorum. Şimdi sen de alevîsin. Ama onlardan ne kadar çok farklı düşünüyor ve söylüyorsun. Şu mısraların ne kadar aydınlık, ne kadar doğru ve güzel :

Çalışalım, kurtulalım buhrandan
Nedir senlik benlik, usandık candan
Irkımız, neslimiz, aynı, bir kandan
Yurdun yaraların saralım gardaş.

Senin şiirlerinde, birliğimizi, dirliğimizi bozacak bir tek mısra bile yok. Bazıları ise Hz. Ali'den, Ehli Beyt'ten ve İran Şahından başka, âdeta kimseyle barışık değil.

Ben bu adamların İslamiyeti birazcık olsun incelediklerini, alevîliği bildiklerini tahmin edemiyorum. Bunlar, gerçekten alevîliği bilselerdi hiç şöyle kinlenirler miydi!

«Kalkın dostlar bir olalım
Münkire kılıç çalalım
Hüseyn'in kanın alalım
Tevekkeltü teallallah!»

Hz. Hüseyin'in kan dâvasını güderek kime kılıç çalacaklar? Anadolu'da yaşayan, Türk soyundan gelen kimselere... Bunlar, kendileri gibi düşünmeyenleri kâfirlikle suçlayacak kadar katı, kaba adamlar. Üstelik, alevîliği İslamın dışında sanan bir kav-

gacı. Halbuki bütün dinî kaynaklara ve mezhepler tarihine göre: Sünnîlikte de alevîlikte de dinin birinci kaynağı KUR'ÂN'dır. Sünnîlikte de alevîlikte de dinde ikinci kaynak SÜNNET'tir. Sünnîlikte de alevîlikte de dinde üçüncü kaynak: İCMA-İ ÜMMET'tir.

Yalnız, dördüncü kaynakta küçük bir farklılık var : Sünnîlikte; dinde dördüncü kaynak KIYAS'tır; Alevîlik'te: AKIL. Tabii, kıyas yapabilmek için akıl sahibi olmak lâzımdır. Zaten akılsız birinin dinî sorumluluğu da yoktur.

Alevîlik, Hz. Peygamberin vefatından sonra, tamamen siyasî sebepler yüzünden ortaya çıktı. Dinî bir ayrılık olarak doğmadı. Yani Hz. Ali'yi sevenler, Peygamber'in vefatından sonra Hz. Ali'nin halife olmasını istediler. Yoksa: Biz Kur'ân'ın şu hükmünü kabul etmiyoruz. Peygamberin şu sözüne uymuyoruz vs. demediler» Alevî, «Hz. Ali'nin tarafmı tutan, Onun yolunda olan» mânâsına gelmiyor mu? İşte sen, konunun bu inceliğini bilen adamsın, güzelliğin buradan geliyor dedim.

Veysel, elini kaldırıp sözümü kesti. Sonra tane tane konuşmaya başladı :

— Adam var; kökten bitmedir. Adam var daldan yetmedir. Cahil adamlar kökü bırakır da dala sarılır. Çünkü dalın meyvesi var; gölgesi var. Kökün ise görünürde hiç bir şeyi yok. Üstelik kök, toprak altında, Ama essah olan, kaynak olan köktür. Çünkü kök kesilirse, o meyveli dal bile kurur, bir kara çalı, bir kaba vızıltı olur. Halbuki dal kesilse, köke hiçbir şey olmaz. Aksine daha çok kuvvetlenir. Şimdi biz de kökümüzden koptukça bir kuru çalıya benziyoruz. Kökten bittikçe yeşerip meyve veriyoruz. Benim görüşüme göre, cahil adam, bir kuru çalı gibidir. Bir şiirimde şöyle seslenmiştim :

«El vurma yarama yaklaşma kardaş
Derdimi söylersem tükenmez ataş»

demiştim. Şimdi sen de benim yaralarıma el vurup durdun.

Yalnız burada, hep cahil alevîleri yere vurduk.

Gel şimdi doğru oturup doğru konuşalım. Peki ya cahil sünniler? Onlar Pir-ü Pak mı yani? Ben diyorum ki, nerede fitne varsa? Nerede cahillik varsa, orada onu tepelemek gerek. Ateşi her iki tarafın cahilleri yellendiriyorlar. Kökümüzden kopan cahiller, türlü ayrılıklar meydana getiriyorlar. Çünkü ayrılıklarda, onların menfaati var. Velhasıl cahillik ifritleri, menfaat farfarasının memesine yapışmışlar. Sömürüp duruyorlar. Olan da millete oluyor öyle değil mi?

Veysel'e tabii olarak hak verdim. Birtakım cahil insanların bilmedikleri İslâm adına alevî kardeşlerimize karşı takındıkları kaba, kuru, çirkin tavırları, şahid olduğum örneklerle sayıp döktüm. Beni hep hüzünle dinledi.

Vakit öğleni çoktan geçmişti. Kalkmak istedim.

— Seni yemek yemeden gönderirsem, iki gözüm birden körolsun! diyerek koluma girdi. İtfaiye pazarında, basit bir köftecide birlikte karnımızı doyurduk. Otele dönerken yine kolumdaydı :

— Ben bir çile adamıyım! dedi. Düşmanın topundan, tüfeğinden değil, anamızdan emdiğimiz sütü bile burnumuzdan getiren cahillerden korkuyorum. Sen beni iyi bellemişsin! Aferin!

Sırtımı sıvazladı. Odasına çıktığımızda yeni çıkan şiir kitabını «sana bir hatıram olsun!» diye mühürleyerek, mührünü de kitabın iç kapağına (görmediği için) ters basarak bana uzattı.

Âşık Veysel'in Cumhuriyetimizin 10. Yıldönümü dolayısıyla Sivas'ta çekilen fotoğrafları ne kadar hazindir. Onun, partal, yırtık elbiseler içindeki mahzun duruşu, bir halk şairinden daha çok, gözlerine mil çekilmiş, bir pranga mahkûmunu hatırlatmaktadır.

Bir zamanlar, yakasını Marksizme kötü kaptıran, ama sonra, haysiyetli bir insan olarak silkinip kurtulan Devlet Tiyatrosu sanatçılarından Aclan Sayılgan bana yıllarca önce demişti ki: «... Bu senin Âşık Veysel bir karakter âbidesidir. Halk kültürümüzün su katılmamış bir örneğidir. Biz, onunla ilgili bir film yaptık. Köyüne kadar gidip günlerce beraber olduk. O yılların kurnaz militanları Veysel'i, Marksizme çekebilmek için kırk dereden su getirdiler. Dünyanın dilini döktüler. Ona daha büyük şöhret ve menfaat sağlayacaklarını söylediler. Ama onun karakter yapısından zırnık bile sökemediler. Ben, yüksek tahsilime rağmen, komünizme bulaştım. Gizli teşkilatlarda yıllarca çalıştıktan sonra, gafletimden uyanarak o fikirden uzaklaştım. Ama Veysel, komünist olması için yapılan bütün teklifleri, telkinleri, o derin sezgisiyle, o sağlam irfanıyla, hiçbir leke almadan savuşturdu...»

Âşık Veysel, bir şiirinde «Dağlar çiçek açar, Veysel dert açar!» diye içini döküyor. O, gerçekten bir çile adamı olarak yaşadı ve yazdı. Bu bakımdan, yaralarımız sarılmadığı, Türk'ün o güzel, o büyük, o seven merhametli yüreği, içimizde vurmadığı müddetçe, hem Veysel'in ruhunun huzur bulacağını sanmıyorum; hem de milletimizin huzura kavuşacağına inanmıyorum.

Yaşadığı müddetçe, hep aydınlıklara sedeften kapılar açmak için çalıp söylerdi. Hep milletin birliği, vatanın bütünlüğü için sazını kucağına alır, kınalı türkülerini Sivas şivesiyle nakışlamaya başlar, onları allı turnalar, telli turnalar gibi birer birer havalandırırdı. Şimdi, yıllardan beri çalıp söylemediğine göre, sazı da, sözü de öldü mü dersiniz? Kimse bu soruya «Evet!» diye cevap veremez.

1980 yılında, resmî bir görevle Türkistan'a ve Azerbaycan'a gitmiştim : Sultan Türkistan'a; Can Azerbaycan'a! Oralardan misilsiz duygularla, unutulmaz hatıralarla Türkiye'ye döndüm. Türkistan'da, Türkiye'den binlerce kilometre uzak-

lıkta, o güzelim Taşkent şehrinde, ısrarla davet edildiğimiz bir Türk doktorunun evinde, sazını kucağına alan bir Ahıska delikanlısı, bana Âşık Veysel'in bir türküsünü çalıp söylemişti :

Uzun ince bir yoldayım
Gidiyorum gündüz gece
Bilmiyorum ne haldeyim
Gidiyorum gündüz gece! ...

Sadece Türkistan'da mı? Ya can Azerbaycan'da görüp dinlediklerim? Ya Azerî kardeşlerimizdeki Veysel sevgisi? Bakü'de, bizim halk şairlerimizden derlenen bir gül destesinin ismi : İKİ ZİRVE ARASINDA'dır. Bu zirvelerden birincisi Yunus Emre'dir. İkincisi ise Âşık Veysel Şatıroğlu. Ve bu iki zirve arasında başka zirveler, başka altın silsileler de var. Bugünkü Azerbaycan Edebiyatı'nın en aydın, en kuvvetli öncülerinden biri olan Şair Profesör Bahtiyar Vahabzâde, **Veten Ocağının İstisi** -sıcaklığı- isimli kitabında, Âşık Veysel için, çok dikkat çekici bir açıklamada bulunuyor. Vahabzâde diyor ki :

Yunus : «Gözsüz, beni kim görür?» «Cahil beni göremez» dediği zaman, akıl, marifet ve mânâ gözüyle bakmayı tavsiye ediyordu. Gözlerini yitiren Âşık Veysel, kaderin ona verdiği bu cezanın tesellisini dünyaya âdî gözle değil, mânâ ve hikmet gözüyle bakmakta buldu. Yunus «Dünyaya hikmet gözüyle bak!» demişti. Cismanî gözden mahrum olan Veysel, dünyaya onsuz bakmaya, manevî gözle, hikmet gözüyle bakmaya mecbur idi. Veysel, baktı ve gördü.

Türk halk şiirinin bu iki yüce dağı, başka başka asırlarda yükselseler de, birbirlerine fikren ne kadar yakındırlar. O kadar ki, Yunus zirvesinden Veysel, Veysel zirvesinden Yunus görünüyor!»

Yurdumuzda kırk gün kaldıktan sonra gezi duygularını **Erzurum'un Gediğine Varanda** isimli değerli kitabıyla ortaya koyan dostum Mehmed Aslan da, Âşık Veysel'i aklıy-

la ve yüreğiyle kucaklayan bir başka Azerî şairi ve yazarı. Mehmet Aslan Azerbaycan'dan Türkiye'ye, bir dost gibi geldiğinde, ısrarla görmek istediği yerler arasında, Âşık Veysel'in köyü, evi ve mezârı da vardı. Sivrialan Köyü'ne kadar giderek bu derin hasretini dindirdikten sonra Azerbaycan'a döndü. Onun duygulu, güzel doğru ve haysiyetli bir kalemle yazdığı Türkiye Seyahatnamesi'nin bir bölümü tamamen Âşık Veysel'e ait. Şiir yüklü bir dille yazılan : DAĞLAR ÇİÇEK AÇAR- VEYSEL DERT AÇAR bölümünde Mehmet Aslan, Âşık Veysel için şunları söylüyor :

«... Âşık Veysel'in gözleri görmüyordu. Ama onun kalbinden dünyaya binbir göz açılmıştı. Âşık Veysel, kendi dünyasından, yollarımıza ışıklar saçıyor.

Toprak sevdalısı idi. Toprağın sesi, Veysel'in sesiydi. Bir halk şairi olduğu için halkın öz dilini, yani yaşayan Türkçeyi renkli duygularla bezemişti. Bu dil, ana sütüyle yoğrulmuş, vatan ateşiyle, suyuyla, toprağıyla mayalanmış bir dildir.

Âşık Veysel'in, sanatı, Âşık Veysel'in şahsiyeti, zor bir bilmeceyi hatırlatıyor. Hem okuma - yazma bilmeyecek, hem de bu kadar bilgili olarak dünya olaylarını derin bir olgunlukla karşılayacak? Âşık Veysel, kendisini yetiştiren sihirli bir dua idi. O halkın kendisidir. Herşeyi topraktan öğrendi. Dünyayı, hiçbir kitap okumadan bildi! ..»

Yürekleri Türk dilinin, Türk şiirinin güzellikleriyle kanatlı ve soylu şairlerin, KIRIM'da bir tepeye VEYSEL TEPESİ adını verdiklerini ve o tepeden Türkiye radyolarını dinlediklerini, orada Veysel'i okuduklarını belirtmek istiyorum.

Âşık Veysel, bir programda Ankara Radyosu mikrofonlarına ölüm için şunları söylemişti : «Ölüm için kim ne düşünebilmiş ki ben de düşüneyim? Ben ölümü mübah görüyorum. Aynen yaşamak kadar mübah görüyorum. Ölümden kurtuluş

yok. Yalnız, ölüm bir son değil, insan geride bıraktığı eserleriyle de yaşıyor. Benim kanaatim öyle. İnsanı, yaşatacak olan, eseridir. Herkesin kendine göre bir eseri var. Mimar Sinan'ın eserleri var. Başka insanların başka eserleri var. O eserlerle beraber o eserlerin sahipleri de yaşayacak! ....»

Âşık Veysel, güzel bir eser bırakarak toprağa karıştı. Onun birbirinden güzel şiirleri, birbirinden güzel türküleri, inanıyorum ki sadece Türkiye'de değil, Türk milleti var oldukça bütün Türklük dünyasında da söylenip duracaktır!

Türküz, Türkler yoldaşımız
Hesaba gelmez yaşımız
Nerde olsa savaşımız
Türküz! Türkü çağırırız.

....

Yaylalarda, yataklarda
Odalarda, otaklarda
Koyun gibi koytaklarda
Türküz, türkü çağırırız.

....

Veysel inler arı gibi
Bülbüllerin zârı gibi
Turnalar katarı gibi
Türküz türkü çağırırız.

ÂŞIK VEYSEL'İN ŞİİRLERİNDE HİS VE FİKİR ÖRGÜSÜ

Descartes'e göre: «İlim bir ağaca benzer. Metafizik bu ağacın kökleri, fizik gövdesi, ilim ise dallarıdır!»

Veysel'in şiirlerini de, konularıyla birlikte bir ağaca benzetirsek, şöyle bir ayırım yapabiliriz :

A. Veysel'in şiir ağacında kök, metafiziğe, yani tasavvufa dayanır.

B. Veysel'in şiir ağacında gövde, sevgi şiirlerinden ibarettir.

C. Bu gövdeden sosyal konulu şiirler de filizlenmiştir.

Veysel'in seven ve acıyan güzel yüreği, Türkiye gerçeklerini bizim kültür değerlerimizle duyurmaya çalışmıştır.

1 — VEYSEL'İN ŞİİRLERİNDE TASAVVUF İNCELİĞİ :

Prof. Bahtiyar Vahabzâde'nin tesbiti, bir gerçeğin ifadesi. **«Veten Ocağının istisi»** makalesinde diyor ki: «... Yunus Emre zirvesinden Veysel, Veysel zirvesinden Yunus görünür.»

Âşık Veysel, tasavvuf şiirlerinde, karşımıza hep Yunus Emre diliyle ve gönlüyle çıkıyor.

Tasavvuf; Allah'ın varlığını kayıtsız - şartsız kabul ederek kâinatın, Onun eseri olduğunu görmek ve göstermektir. Tasavvuf, Allah'a ortak koşmamak, her varlığın, onu andığına iman etmektir. Allah'tan başka hiçbir kuvvete kul - köle olmamaktır. Allah'ın emirlerine uymak, yasaklarından uzak kalmaktır.

Tasavvuf dünyamızın kutup isimlerinden Cüneyd-i Bağdadî diyor ki: «Sofi, toprak gibidir. Her fena şey ona atılabilir. Fakat ondan daima güzel şeyler çıkar. O, yeryüzü gibidir. Üzerinde, iyi de, kötü de yaşar. O, herşeyi gölgeleyen bulut, yeryüzünü sulayan yağmur gibidir...»

Âşık Veysel, o meşhur Kara Toprak şiirinde, Cüneyd-i Bağdadî düşüncesiyle, «sâdık yârine» hayranlığını dile getiriyor :

Âdem'den bu deme neslim getirdi
Bana türlü türlü meyve yetirdi
Hergün beni tepesinde götürdü
Benim sâdık yârim, kara topraktır.

Karnın yardım kazmayınan belinen
Yüzün yırttım tırnağınan elinen
Yine karşıladı beni gülünen
Benim sâdık yârim kara topraktır.

Hakikat ararsan açık bir nokta
Allah kula yakın, kul da Allah'a
Hakk'ın gizli hazinesi toprakta
Benim sâdık yârim kara topraktır.

Âşık Veysel, mutasavvuf Cüneyd-i Bağdadî gibi düşündüğü, bir sofinin özelliklerini toprakta gördüğü için, ondan, yani topraktan «Benim sâdık yârim» diye bahsetmektedir.

OLANLAR TEKKESİ Şeyhi İbrahim Efendi, ise, tasavvufu manzum olarak şöyle anlatmaya çalışıyor :

....

«Tasavvuf : Ârif olmaktır, hâkimen âdetullaha
Tasavvuf : Cümle ehl-i derde derman olmağa derler

Tasavvuf : Hakk'ın esrarına hayran olmağa derler
Tasavvuf : Cümle âlem cismine can olmağa derler»

....

Âşık Veysel de, bütün ömrü boyunca ârifane yaşayarak, «bütün derd ehline derman olmaya» çalışarak, Hakk'ın her esrarına hayranlıklar duyarak, duyurarak, İslâmın güzelliklerini yaşayarak, her yerde Allah'ın birliğini ve büyüklüğünü hissederek, kabul ederek, tasavvuf şiirleri yazdı, söyledi.

Onun Cüneyd-i Bağdadî'den başlayan, günümüz sofilerine kadar devam eden tasavvuf öncülerini okuduğunu kimse iddia edemez. Çünkü gözleri görmüyordu; okuma - yazma bilmiyordu. Ama Âşık Veysel'in, milletimizin kültür değerlerini, önce çevresinden, sonra aydınlık dost meclislerinden dinleyerek, severek, benimseyerek yaşayan bir ârif kişi olduğunu da kimse inkâr edemez.

Ârif kişi : Bilen, bilgi sahibi olan insan demek. Ârifane yaşamak ise; Allah'ı ve kâinatı, çeşitli özellikleriyle, sırlarıyla, ihtişamıyla kavramak, bilgili kişilere yakışan bir olgunluk ve özellikle söz söylemek, davranışlarda bulunmak demektir. Bu bakımdan Âşık Veysel, kendisinden önce, tekke kültürümüzün zenginlikleriyle yaşayan ve yazan halk şairlerimizin şiirlerini dinleyerek, milletimizi ayakta tutan kültür değerlerimize, dost meclislerinde kulak vererek yetişen, ârifane yaşayan, ârifane şiirler söyleyen şairlerimizden. Allah'ın varlığı ve kudreti karşısında onun derin hayranlıklar duyması, ârif kişiliğinden doğuyor :

Bu dünyayı kuran mimar
Ne hoş, sağlam temel atmış
İnsanlığa ibret için
Kısım kısım kul yaratmış

....

Kazması yok, küreği yok
Ustası yok, çırağı yok
Gök kubbenin direği yok
Muallakta bina çatmış.

Dünyayı, muallakta, yani boşlukta yaratan Allah, Veysel'e göre de «gaffar» olan varlıktır. Gaffar : Allah'ın güzel sifatlarından biri. Bağışlaması bol olan, ayıpları örten Allah» demek.

Veysel de, bütün tasavvuf şairleri gibi, her yaratılmışta, yaradanın nurunu gören, kainatı, Allah'ın kudretine bağlayan bir gönül eri :

Göz gezdirdim, dört köşeyi aradım
Ne sen var, ne ben var, bir tane Gaffar.
İstersen dünyayı gez adım adım
Ne sen var, ne ben var; bir tane Gaffar.

Her nesnede mevcut, her cesette can
Ânın için dedik biz ona cânân
Evvel-ahir O'dur; O'nundur ferman
Ne sen var, ne ben var; bir tane Gaffar.

Âşık Veysel, kırk yaşından sonra kalbine ilham gelmesini, işte o bağışlaması bol olan Allah'ın «Gaffar» sıfatıyla açıklamaktadır :

Kırk yaşımdan sonra kalbime ilham
Erişti Mevlâdan bir ihsan oldu
Hakkı bilenlere hazırdır her an
İnkâr edenlere sır nihan oldu.

Varlık noktasını açık gösterdi
İrade-i cüz'ün eline verdi
Hakk'ı bilen her eşyayı Hak gördü
Vücudun şehrine O, sultan oldu.

Âşık Veysel'in gönlüne sultan olan Allah, artık şairimizin dilinde kelâm ve dosttan gelen bir selâm gibidir. Bu bakımdan Veysel, artık her nereye baksa Allah'ı görecek ve onunla dolu olduğunu söyleyecektir :

Saklarım gözümde güzelliğini
Her nereye baksam, sen varsın orda,
Kalbimde gizlerim muhabbetini
Koymam yabancıyı, sen varsın orda.

Aşkımın temeli sen bir âlemsin
Sevgi muhabbetsin, dilde kelâmsın
Merhabasın, dosttan gelen selâmsın
Duyarak alırım sen varsın orda.

Mevcudatta olan kudret-i kuvvet
Senden hasıl oldu, sen verdin hayat
Yoktur senden başka ila nihayet
İnanıp kanmışım sen varsın orda.

Veysel'i söyleten sen oldun mutlak
Gezer daldan dala, yorulur ahmak
Sen ağaç misali, biz dalda yaprak
Meyve çekirdeksin, sen varsın orda.

Veysel'in tasavvuf şiirleri, İslâm inancının aydınlığı içinde yazılmış, yeni örneklerdir. O, kendisinden önce yaşamış ve yazmış bütün tasavvuf şairlerinin coşkunluğu ve teslimiyetiyle Allah'a seslenmektedir :

....

Ben ne idim, nasıl oldum
Kâhi doldum, kâh boşaldım
Yandım, yakıldım kül oldum
Senin yolunda yolunda.

Dilsiz oldum pepelendim
Yağmur oldum sepelendim
Toprak oldum tepelendim
Senin yolunda yolunda

Sana uzanan el oldum
Kâhi uslu, kâh del'oldum
Nâçizane Veysel oldum
Senin yolunda yolunda.

Allah'ın peygamberlerine indirdiği kitaplara, hep gönül gözüyle bakan Âşık Veysel, Yunus Emre olgunluğuyla, İslâmı dile getiren güzel şiirler söyledi. Şu mısralar Veysel'indir :

Kur'an'a bak, İncil'e bak
Dört kitabın dördü de hak
Hakir görüp ırk ayırmak
Hakikatte yüz karası

Yunus Emre de, ilhamını tamamen Kur'andan alarak, «insanı yaratılan mahlûkların en şereflisi» ilân eden ayetleri göz önünde tutarak, yediyüzyıl önce, anlatılmaz mükemmellikteki şu mısraları söylemişti :

Elif okuduk ötürü
Bazar eyledik götürü
Yaratılanı hoş gördük
Yaradandan ötürü.

Yaratılanı, yaradandan ötürü hoş görebilmek, 20. Yüzyılın da en büyük insanlık ideâli. Âşık Veysel'e göre, yaratılanı, yaradandan ötürü hoş görebilmek için, önce yaradanı bilmek ve sevmek, sonra da onun kitaplarına ve peygamberlerine kulak vermek lâzımdır. Diyor ki :

Allah birdir, Peygamber hak
Rabb-ül âlemindir mutlak
Senlik - benlik nedir bırak
Söyleyim geldi sırası...

Veysel'in, Yunus Emre yüreğiyle, bütün insanlığa kucak açması, «cümle ehl-i derde derman olmağa çalışması, onun

Yarın beyaz gerdanında
Türlü türlü haller gördüm
Sıralanmış her yanında
Yıldız gibi benler gördüm.

Bu emsalsiz güzellikler karşısında, kul - köle olmaya hazır Veysel'in, sevgilinin, bitmez tükenmez nazlanmalarına zaman zaman öfkeyle başkaldırdığı da görülür. Onun, mağrur, çalımlı, çarpıcı ifadelerle «artık yeter» diye doğrulması ne kadar güzeldir :

Güzelliğin on par'etmez
Bu bendeki aşk olmasa
Eğlenecek yer bulaman
Gönlümdeki köşk olmasa.

Veysel'in, kendi aydınlık dünyasında binbir güzellikle süslendiği, övüp durduğu, yere göğe sığdırmadığı... bu sevgili kimdir acaba? Onu, bizim kadar, hatta bizden daha çok Veysel'in de merak ettiğini söyleyebiliriz. Nitekim âşığın «ile seni» redifli şiiri, o müthiş merakın, müthiş rahat ve güzel söylenmiş bir yürek alevidir. Hiç görmeyen bir âşığın, anlatılmaz hasreti ve acısı :

Sen bir ceylan olsan, ben de bir avcı
Avlasam çöllerde saz ile seni
Bulunmaz dermanı, yoktur ilacı
Vursam yaralasam söz ile seni.

....

Veysel der ismini koymam dilimden
Ayrı düştüm vatanımdan ilimden
Kuş olsan da kurtulmazdın elimden
Eğer görsem idi göz ile seni.

Esasında Âşık Veysel için kadın: Bir güzel sestir, bir nefestir, bir sıcaklıktır. Dünya gözüyle, bir an olsun göremediği sevgili, boyunu bosunu, gülüşünü - yürüyüşünü, gerdanındaki benini, zülfünü, gamzesini... hep halk edebiyatımızın zenginliklerinden alarak onun gönül dünyasma taşımıştır. Halk edebiyatımızın en güzel aşk şiirleri, Âşık Veysel ismiyle de yüzümüze gülümsüyor :

Yeni mektup aldım gül yüzlü yârdan
Gözletme yolları gel deyi yazmış
Sivralan köyünden, bizim diyardan
Dağlar mor menevşe, gül deyi yazmış.

....

Eğlenme gurbette yayla zamanı
Mevlâyı seversen ağlatma beni
Benek benek mektuptadır nişanı
Gözyaşım mektupta pul deyi yazmış.

«Gözyaşım mektupta pul deyi yazmış» mısrasıyla aşk romantizmini bir kere daha güzelleştiren, ürperten Âşık Veysel'dir.

Kadına yüreğiyle bakan, kadmı yücelten, güzelleştiren, şiirleştiren, destanlaştıran Âşık Veysel, ona bizim kültürümüzün altın çerçevesi içinden bakmakta, kadını aziz ve mübarek bilen bir ruhla gönül dünyamızdaki yerine oturmaktadır. Âşık Veysel'de kadın sevgilidir, anadır, yârdır. Kadın bir güzellik ve incelik unsurudur. Hayatın mânâsıdır. Ruhumuzun aynasıdır. Bir şiir dünyasıdır.

3 — ÂŞIK VEYSEL'İN ŞİİRLERİNDE SOSYAL KONULAR :

Âşık Veysel, Cumhuriyetimizin kuruluş yıllarını büyük bir heyecanla yaşayan halk şairlerimizden. Bu bakımdan, o yılların milliyetçiliği, cumhuriyetçilik, inkılâpçılık, halkçılık hareketleri, bazı şiirlerine bir ruh gibi sinerek, günümüze can-

li ve faydalı öğütler halinde ulaşmışlardır. Onun, altmış-yetmiş yıl önce yazdığı sosyal konulu şiirler, doğruluklarını, önemlerini, bugün de korumaktadırlar. Sosyal konulu veya öğretici mahiyetteki bu şiirler, Veysel'in ârifane yaşadığına ve yazdığına dair dikkat çekici örneklerdir.

Denilebilir ki, Namık Kemal'de rastladığımız vatan fikri, Ziya Gökalp'in manzumelerinde yaşadığımız Türklük ruhu, Mehmet Akif Ersoy'da şahit olduğumuz cehalet ve taassup belâsı, bu belâdan kurtulmamız için takip etmemiz gereken ilim-irfân yolu, birlik kökünden koptuğumuz takdirde düşeceğimiz felâket uçurumu... Veysel'in, sosyal konulu şiirlerinin fikir örgüsünü meydana getirmektedir. Mehmet Akif'e göre, milletimizin en büyük düşmanı cehalettir :

Cehalet hakiki hasmımızdır. Düşmanlarımızı bize üstün çıkaran eldir. Bu bakımdan önce cehaleti öldürmek yani ortadan kaldırmak lazımdır.

Şu mısralar Mehmet Akif'e ait :

«Ey hasm-ı hakiki, seni öldürmeli evvel
Sensin bize düşmanları üstün çıkaran el»

Âşık Veysel'in de yaka silktiği, irkildiği belâların başında, cehaletin çirkin yüzünü görüyoruz :

Aldanma cahilin kuru lafına
Kültürsüz adamın külü yalandır.
Hükmetse dünyanın her tarafına
Arzusu, hedefi, yolu yalandır.

Veysel, cahil, bilgisiz insanları «dız-dız eden sineklere» benzetiyor. Cahil insanlardan hiçbir fayda gelmeyeceğini, «sadece okuma-yazma bilmenin de cahillikten sıyrılmaya yetmiyeceğini» anlatmaya çalışıyor. Ona göre, önemli olan «kâmillik ilmini öğrenmektir. Kâmillik ilmi : Olgunlaşma, eksiksiz ve kusursuz olma, kendini bilme, millet birliğine hizmet etme gayretidir.

Veysel'in sosyal konulu şiirlerinde, bizi şaşırtan ilmî tesbitlerle karşılaşıyoruz. Mesela Türkiye, çağdaş medeniyet seviyesine nasıl ulaşabilir? sorusuna, Âşık Veysel tam bir ilim adamı ciddiyetiyle cevaplar veriyor. Onu dikkatle okuduğumuzda, zaman zaman (bir halk şairinden ziyade) Türkiye'nin kalkınma dâvâsını çok iyi bilen bir kültür adamıyla veya bir ilim mensubuyla birlikte olduğumuzu anlamaya başlıyoruz. Türkiye çağdaş medeniyet seviyesine nasıl ulaşabilir sorusuna ilim adamlarımız iki kelimeyle cevap veriyorlar: İrfanla ve ilimle... İrfan, bir milletin kültür dünyası demektir. Kültür bir milletin yaşama tarzıdır. Dil, din, tarih, şuuru, gelenek ve görenekler, güzel sanatlar manzumesidir. Batı dünyası, kendi kültür değerleri üzerinde yükselmiştir. Kendi kültür mirasına yabancı kalan, başka milletlerin kültürleriyle boyanan toplulukların varlıklarını koruması mümkün değildir. Bir milletin sadece kendi kültür değerlerine sahip çıkarak ilme sırt çevirmesi, iktisadî hamlelerden uzak durması da yerinde saymaktır. Bu bakımdan bir milletin yükselmesi, ilim ve irfan temellerine dayanmakla mümkündür. Âşık Veysel, bu çok önemli gerçeği kavrayan bir halk şairi. Cehâlete düşman olması, Türkiye'nin ana dâvâlarına kafa yormasından, Türkiye'yi mamur ve müreffeh görmek istemesinden ileri geliyor. Veysel'e göre cehalet, gafletimizi, emziren, geriliğimizi pekiştiren felaketler zinciridir. 20. yüzyıl gaflet asrı değildir. Birtakım milletlerin Ay'a ulaşma gayreti karşısında uyanmak, derlenip toparlanmak lazımdır :

Devr-i Cumhuriyet, asırı yirmi
Uyan bu gafletten, uyuma yurttaş
Dünya ayaklanmış aya gidiyor
Uyan bu gafletten, uyuma yurttaş

Peki bu gafletten uyanmak, cehaletten sıyrılmak için ne yapmalıdır? Bu sorunun cevabını Veysel şöyle veriyor :

Oku benim cici yavrum
Okul cennet meyvesidir
Okuldadır türlü sanat
Medeniyet membasıdır.

Yürü yavrum okuluna
Altın bilezik koluna
Hem kızına, hem oğluna
İlim - İrfan yuvasıdır.

İlim ve irfan, yeni nesillerimizde birlik ruhu doğuracak böylece Türkiye birtakım sıkıntılarından sıyrılmaya başlayacaktır. Yalan, iftira, düşmanlık, gerilik... yerini aydınlıklara bırakacaktır :

Son verelim iftiraya, buhtana
Kardeşane sevişelim can - cana
El birlikle çalışalım vatana
Çok okul - fabrika kuralım kardeş.

Çok okul ve çok fabrika, Veysel'in ısrarla işlediği konular arasındadır. Türkiye'nin refahı, okul - fabrika bereketindedir :

Destekle fakiri, okut yetimi
Bu hayırlar dinimizce kötü mü?
İdrak eyle hidrojeni - atomu
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş!

Âşık Veysel, yurdumuzun ana dâvâlarını bir bir sayıp döktüğü şiirlerinde akla - mantığa, ilme, uygun çareler sıralar. Cemiyetin zonklayan yaralarına, ilim ve irfan erbabının cesaretiyle ve merhametiyle parmak basar, Sonra, söylediklerinin tamamen doğru olduğuna inanarak âdeta meydan okur :

Veysel'in sözleri kanun dışı mı
Mantığa uymazsa kesin başımı
Bana düşman etmiş vatandaşımı
Sebebi ne ise soralım kardaş.

Düşmanlığın ve geriliğin sebebini, daha önceki örneklerde açık-seçik bir tarzda ortaya koymuştu : Cehalet ve cehaletin emzirdiği gaflet.

Veysel'e göre, Türkiye, kültür birliğini sağlamadan, kardeş kavgalarına son vermeden, ilim yolunda ciddi adımlar atmadan çağdaş medeniyet seviyesine ulaşamaz.

VEYSEL'İN ŞİİRLERİNDE ŞAHISLAR :

Âşık Veysel'in, şiirlerinde zaman zaman övgüyle bahsettiği veya isim olarak anıp geçtiği şairler, peygamberler, devlet adamları, fikir ve sanat temsilcileri... dikkatimizi çekiyor. Veysel'in sevdiği kendisine yakın bulduğu şairlerin çoğu, halk şiirimizin temel taşları arasında: Karacaoğlan, Dertli, Yunus Emre, Köroğlu, Pir Sultan Abdal, Ruhsati, Ferhat, Sadık Baba... gibi şairler, onun, gönül verdiği saz ve söz sultanları arasında.

Aruzla yazan, divan sahibi olan bâzı şairlere de Veysel'in şiirlerinde rastlıyoruz. Bunlar : Ömer Hayyam, Yunus Emre, Mansur, Neyzen Tevfik, Firdevsî ve Mevlânâ gibi meşhur şairlerdir. Veysel'in dostluk kurduğu ve adına şiir yazdığı şairlerimizden biri de Ümit Yaşar Oğuzcan.

Veysel'in, peygamber olarak andığı, şiirlerinde övdüğü mukaddesler arasında: Hz. Âdem, Hz. İsa, Hz. Süleyman ve Resul-û Ekrem Hz. Muhammed vardır.

Şiirlerinde devlet adamı, mütefekkir, komutan olarak geçen isimler ise şunlar : Atatürk, İnönü, Mareşal Fevzi Çakmak, Şemsettin Günaltay, Lokman Hekim, Eflatun, İskender-i Zulkarneyn, Nuşirevan-ı Adil ve Hacı Bektaş Veli.

Bütün bu isimleri, Âşık Veysel hep yakın çevresinden dinleyerek tanımıştır. Bir kısmının şiirlerine kulak kesilmiş, bir kısmını ise halk arasında yaşayan destanlarıyla, efsaneleriyle, anektotlarıyla, icraatlarıyla tanıyarak sevmiştir. Bu meşhur isimler zincirinde dikkatimizi çeken husus şudur: Veysel'in şiirlerinde Hz. Ali yoktur. Hz. Hasan, Hz. Hüseyin yoktur. Oniki imamdan hiçbir isim yoktur. İslâm Dünyasında büyük bir

fitne ocağının tutuşmasına yol açan İbni Mülcem yoktur. Muaviye yoktur. Yezid yoktur.

Veysel, bu kişilerden hiçbirinin kanını şiirlerine bulaştırmamıştır. Peygamber soyuna ihanet eden kimselerin gafletini ve ihanetini, şiirlerinde yenibaştan tutuşturmamıştır. Veysel'in en büyük özelliklerinin başında bu vatansever, bu olgun, bu ârif tavrı gelmektedir.

Âşık Veysel, 1350 yıl önce Arap topraklarında, tamamen siyasî sebepler yüzünden ortaya çıkan, birtakım kanlı olayların suçlularını, Anadolu'da, kendi soyunun mensupları arasında aramak gafletine hiçbir zaman düşmemiştir.

Bir Arap'ın, başka bir Arap'a yaptığı zulmün hesabını Anadolu Türküne yüklemenin akılla, idrakle, vatanseverlikle, insanlıkla, ne ilgisi olabilir? Muaviye'nin önce Hz. Ali'ye ve Hz. Hasan'a sonra Muaviye oğlu Yezid'in Hz. Hüseyin'e reva gördüğü akıl almaz zulmü ve vahşeti... sadece Anadolu'da değil, Dünya Türklüğü içerisinde bir tek kişi olsun tasvip etmemiştir ki, Veysel de böyle bir gaflet karşısında, kendi soydaşlarına karşı kırgınlık, kızgınlık, düşmanlık duysun? Tamamen cehaletten kaynaklanan mezhep kavgalarının millet hayatımızdaki facialarını çok iyi kavrayan Âşık Veysel, bu çekişmelerin, dövüşmelerin yok olup gitmesi için çalıp söylemiştir :

Hedef alıp dövüştüğü kardaşın
Seni yaralıyor attığın taşın
Topluma zararlı yersiz savaşın
Hepimiz bu yurdun evlatlarıyız.

Âşık Veysel de, hiç şüphe yok ki her Müslüman gibi Hz. Ali'yi yürekten sevmiş, Muaviye'nin türlü hilelere başvurarak, ondan halifelik makamını koparıp almasına esef etmiştir. Ve yine hiç şüphe yok ki, Kerbelâ'da Yezid tarafından şehit edilen, peygamberin sevgili torunu Hz. Hüseyin için, şair yüreği acılarla dolup taşmıştır. Ama Veysel, ne 1350 yıl önce Arap topraklarında geçen kanlı olayların yeniden ortaya getirmekte bir

tayda görmüş; ne de gelip - geçmiş bir vahşetin kanlı - lânetli katillerini Anadolu'da, kendi soydaşları arasında aramak gafletine düşmüştür. Anadolu Türkünün biribirlerini «Yezid» «Kızılbaş» diye suçlamalarına, düşmanlıklar meydana getirmelerine bütün ömrü boyunca hep karşı çıkmıştır :

Yezid nedir; ne Kızılbaş
Değil miyiz hep bir kardaş
Bizi yakar bizim ateş
Söndürmektir tek çaresi

Kur'an'a bak, İncil'e bak
Dört kitabın dördü de Hak
Hakir görüp ırk ayırmak
Hakikatte yüz karası...

ORUÇ BEY TARİHİ'nde yazıyor: Sünnî bir hükümdar olan TİMUR, Şam'a girdiği zaman, Muaviye gibi bir hileye başvurarak «Ben Yezidî'yim! Ne kadar Yezidî varsa ortaya çıksın!» diye tellallar bağırtmış. Bütün Yezidîler, Timur'un otağı önüne koşmuştur. Timur, önce siyasî sebepler yüzünden fitne - fesat çıkararak Hz. Hüseyin'i şehit eden Yezidîlerin artıklarını kılıçtan geçirmiş, sonra da Yezid'in mezarını açtırarak ordusunun helâsı haline getirmiştir.

Kerbelâ faciasının kâtillerini, kendi imparatorluğu olan Türkistan'da değil Şam'da arayan Timur gibi dünya çapında bir hükümdarın büyük öfkesini 15. yüzyıl ölçüleri içinde anlamak belki mümkündür. Ama damarlarında bir damla Yezid kanı bulunmayan, ruhlarına bir milim Yezid gölgesi düşmeyen Anadolu'nun sünnî Türklerini, 20. Yüzyılda Yezid diye, lânetlemek insafın kabul edeceği bir davranış değildir. Nitekim, bir takım halk şairlerimizin «yezid-kızılbaş» sar'asına tutularak yazıp söylemelerinden, Anadolu'daki varlığımız, ancak düşmanlarımızın verebilecekleri zararlarla sarsıntılar geçirmiştir. Âşık Veysel, cehaletin pençesine düşmeyen, kardeş kavgalarını ömrü boyunca önlemeye çalışan bir gönül adamıdır.

ÂŞIK VEYSEL'İN ŞİİRLERİNDE MEKÂN

Onun şiirlerindeki renkli ve canlı mekân, önce doğup - büyüdüğü Sivrialan Köyü'dür. Sonra «Şanlı Sivas»tır. Sonra, Sivas'ın merkez halinde kaldığı bütün bir Anadolu'dur. Veysel, bütün bu Anadolu coğrafyasını, çeşitli güzellikleriyle ortaya koyarak bize de sevdirmeye çalışır. Yedi yaşına kadar gezip oynadığı yerleri, gördüğü yaylaları, dağları, ırmakları, kaynakları... hep bir rüya gibi hatırladığını söyleyen âşık, şiirlerine hem o renkli dünyadan güzellikler taşımış, hem de yaşı ilerledikçe, yakın çevresinden duyduklarını mısralarına şaşırtıcı ifadelerle yerleştirmekte gerçekten başarılı olmuştur. **Meselâ, Veysel'e kulak verdiğimizde anlıyoruz ki, baharla birlikte, Sivrialan Köyü'nün bütün dağları «mor menevşe ve gülle süslenmektedir» «Elvan elvan çiçeklerin açtığı Beserek Dağı, lâleler ve sümbüller» içerisindedir. «Gül Dede'yi çayır-çimen bürümektedir» «Serin dağlardan soğuk sular akmaktadır» «Yeşil atlas giyinerek süslenen bu dağlarda» «Türkmen güzellerinin keklikler gibi dolaştığı bereketli yaylalar» vardır.**

Bizim eller yaylasına yürümüş
Tez gidelim, o ellere erelim.
Boz dumanlı, soğuk sulu yaylanın
Soldurmadan çiçeğini derelim

Bülbüller susmadan, güller solmadan
Sümbüller kuruyup hep toz olmadan
Yüce yaylam seni duman almadan
Zurba zurba kekliklerin görelim

Veysel'in yaşadığı mekânda, toprak bereketli, cömert bir topraktır. «Bir çekirdeğe dört bostan verecek» kadar bereketli

olan bu toprağa, Veysel, «sadık bir sevgiliye sarılır» gibi sarılmaktadır :

İşkence yaptıkça bana gülerdi
Bunda yalan yoktur, herkes te gördü
Bir çekirdek verdim, dört bostan verdi
Benim sadık yarim kara topraktır.

Ama Veysel'i, yaşadığı mekânda tedirgin eden felâketler de vardır. Onun, başıboş akan ırmaklara olan öfkesi boşuna değildir :

Bahar gelir kudurursun
Kızılırmak seni seni
Ne uyursun, ne durursun
Kızılırmak seni seni

Parça parça etsem seni
Fabrikaya tutsam seni
Deniz olsam yutsam seni
Kızılırmak seni seni

Bu başıboş akan ırmaklarla birlikte canavarlaşan sel felaketinden çok korktuğunu, çünkü sel'in: «Aman vermediğini» «yalvarıp yakarmayı dinlemediğini» «ekip biçtiği tarlaları kumla doldurduğunu» hüzünle belirten Veysel, bu dünyada dertli olduğu iki felâketten birinin selden kaynaklandığını söylemektedir :

Sekizinci ayın yirmiikisi
Emeklerim zay eyledi, sel benim
Sele gitti hasılatım, hepisi
Emeklerim zay eyledi sel benim.

Bu sel bizi, ne pek kötü belledi
Dümdüz etti patetesi milledi
Ne çapasın vurdu, ne de belledi
Emeklerim zay eyledi sel benim.

Bu sel felâketi dışında, Veysel'in şiirlerinde mekân, çeşitli güzelliklerin ve zenginliklerin yurdudur. **Nitekim O'nun şiirlerini okudukça, Sivrialan Köyü, Şarkışla, Beserek Dağı, Gül - Dede, Karataş, Sultansulağı, Üç oluk, Tecer yaylası ve Dağı, Çamlıbel, Ilgaz Dağı, Meydan Deresi, Nalbant Yaylası, Germeç Yaylası, Göksu, Zara, Bey Yurdu, Şahin Kayası, Karaözü Köyü, Sandıklı, Sivas, Dumlupınar, Menemen, Tokat, Samsun Erzurum, Ankara, Akdeniz, Trakya, Erzincan, Amasya, Zile, Konya, Çorum, Gaziantep, Diyarbakır, Mersin, Dörtyol, Maraş, Malatya, İzmir, Kazova, İstanbul... çeşitli yönleriyle, esrarlı güzellikleriyle birlikte karşımıza çıkmakta, sıcak ve sevimli yüzleriyle bizi de kucaklamaktadırlar.** Onun şiirlerinin kurulduğu mekân hususunda dikkatimizi çeken çok önemli bir husus şudur : **Veysel'in şiirlerinde geçen altmıştan fazla mekân arasında Londra vardır; Lozan, Hindistan, Şam, Semerkant, Buhara vardır; ama tek kelimeyle olsun Kerbelâ yoktur. Bu Veysel'in insan yüreğiyle, büyük vatanseverliğiyle, millî birliğimize kol - kanat germesiyle ilgilidir. Kerbelâ : Cehaletin, vahşetin, dehşetin, ihtirasın kudurduğu, peygamber elleriyle okşanan saçların pençelendiği, peygamber dudağının öptüğü bir güzel yüzün kılıçla doğrandığı, al kanlara bulandığı, yani Hz. Hüseyin'in şehit edildiği lanetli bir mekân...** Veysel **ebed - müddet devletimizin dirliği ve düzeni için Kerbelâ cehenneminden uzak durmuştur. Onun bu mükemmel sağ duyusu, bu olgun, vasfı, vatan ufkumuzu kucaklayacak kadar büyük ve kuvvetlidir. Veysel, vatan sevgisini yüreğinde şuurla duyan, vatan sevgisiyle çalıp - söyleyen şairlerimizdendir. Şu mısralar ona ait :**

Vatan sevgisini içten duyanlar
Sıtk ile çalışır; benimseyerek
Milletine, ulusuna uyanlar
Demez neme lâzım; neyime gerek.

....

Vatan bizim, ülke bizim el bizim
Emin ol ki, her çalışan kol bizim
Ay-yıldızlı, bayrak bizim, mal bizim
Söyle Veysel, övünerek, övünerek.

VEYSEL'İN ŞİİRLERİNDE TÜRKLÜK DUYGUSU

Veysel, ÂŞIK edebiyatımızda, Türklük şuuruyla yaşayan ve yazan şairlerimiz arasında önemli bir yere sahip.

Bu ruhun, onu sımsıkı sarması ve onun için bir iftihar vesilesi olması yeni Cumhuriyetimizin fikir akımlarıyla da yakından ilgilidir. Denilebilir ki halk edebiyatımızda, Türklük duygusunu onun coşkunluğuyla şiirlerine sindiren âşıklarımız, parmakla sayılacak kadar azdır. Hal böyle iken, Veysel'i şu veya bu kalıba dökmek isteyen bazı kalemler bütün insaf duygularını çatlatacak derecede yanlış iddialarla ortaya çıkarmışlardır. Boyası eskimiş bir kaleme göre :... Âşık Veysel günümüzün karakteridir. Aramızda, eski bir Hitit ozanı gibi yaşamıştır!»

Beyinlerine kırk çeşit yabancı kültür güvesi musallat olan bazı kimseler, Veysel'i veya bizim kültürümüzün katıksız temsilcilerini hep böyle yakıştırmalarla ortaya sürmeye çalışıyorlar. Acaba Âşık Veysel neden bir Hitit ozanı gibi yaşamıştır? Veysel acaba hangi tavrıyla, hangi şiiriyle, hangi sözüyle Hitit ozanlarına hasret çektiğini ortaya koymuştur? Bugün, Hitit ozanlarının nasıl yaşadıklarına dair elimizde hiçbir belge yoktur. Hititlerle aramızda kan - dil - din - tarih . . . birliği olmadığı halde bu garip yakıştırma neden? Yarın Âşık Veysel'den «Bir Urartu veya bir Sümer, ozanı gibi yaşadı» diye bahsedenler de çıkabilir. Hitit veya Urartu şiirinden bir tek mısra bile duymayanların böylesi iddialarla boy göstermeleri bizim bazı kalemlerimizin karakteriyle ilgili.

Onların mesnetsiz iddialarına en güzel cevabı Âşık Veysel veriyor :

İftihar ettiğim büyük muradım
Türkoğluyum! Temiz Türktür ecdadım
Şehid ismi yazılsaydı soy adım
Kanım ile mezarımın taşına.

Veysel, Türklüğünü, dünya saltanatıyla bile değiştirmeyeceğini söyleyen yürekli bir Türk şairi :

İstemem dünyanın saltanatını
Süslü giyimini, Arap atını
Bilirsem Türklüğün var kıymetini
Vatanım milletim bana kâfidir.

Sivas'ın Sivrialan Köyü'nde, fakir bir çiftçi ailesinde dünyaya gelen Âşık Veysel'e, babası Karaca Ahmet'ten kalan miras, damarlarındaki kandan ibarettir. Veysel bu hasletten başka hiçbir şey istemeyecek kadar gönül gözü tok olan Türklük sevdalısıdır :

Muhabetin candan haslardan hastır
Avutur Veysel'i bir şen piyestir
Türk adı babamdan bana mirastır
Daha bundan başka adı neyleyim.

O, bir bayrağın altında toplanmayanları, ikilik çıkaranları Türk saymayacak kadar coşkun duygular içinde yaşayan bir aşığımızdır :

Birleşiriz bir bayrağın altında
Biz Türklerin ikilik yok aslında
Yanar tutuşuruz vatan aşkında
Hepimiz bu yurdun evlatlarıyız.

Türk dilinin varlık sebeplerimizden biri olduğunu, kültürümüzün en zengin kaynaklarından sayılması gerektiğini, Veysel'i okudukça bir kere daha kabul ediyoruz. Dilimizin en

güzel bir şekilde serpilip - geliştiği Türküler, Türkçemizin gergefidirler. Türk, türküsüyle doğup büyüyor. Türküler Türkün gönül dünyası, ruh mayası olmuşlardır :

Su başında, sulaklarda
Türkün sesi kulaklarda
Beşiklerde beleklerde
Türküz türkü çağırırız.

Âşık Veysel, Türklüğü İslâmda bütünleştiren, güzelleştiren, yücelten, bu bakımdan, başını daima dik tutan bir gönül erimiz :

Aslım Türktür, elhamdüllah Müslüman
Şükür amentüye etmişiz iman
Kalbime yaraşmaz şirk ile güman
Kalbimiz nur ile dolu sayılır.

Âşık Veysel'i bir Hitit ozanına benzetenler, belki de onu hiç okumayanlar veya onun Türklük duygusundan rahatsızlık duyanlardır. Veysel, Türk olmakla övünen, Türkçenin güzelliklerine kol - kanat geren, Türkün manevî dünyasını, tarihini, güzel sanatlarını, gelenek ve göreneklerini yüreğinde duyan, duyduklarını duyuran bir aydınlık dünyadır :

Türk milleti asla korkmaz düşmandan
Korkarız Allahtan, bir de vicdandan
Geçmeyiz namustan, geçeriz candan
Kalan gâzi, ölen mert olur gider.

Veysel, vatan topraklarında, hep bir gâzi vekârıyla yaşadı. 1973 yılında, yetmişdokuz yaşında mert bir kişi olarak öldü.

Ârif Nihat Asya bir vecizesinde şöyle gülümsüyor :

«Onlar asil doğmuşlar çocuğum; bize de asil ölmek kalmış!»

Veysel, 1894 yılında şöhreti, zenginliği, itibarı olmayan bir aileden dünyaya geldi. Ama ömrü boyunca hep asil yaşadı. Asil yazdı - söyledi ve asil öldü. Doğduğu yerde toprağa verildiğinde Türkiye çapında itibarı vardı. Azerbaycan'da, Türk halk şiirinin son zirvesi kabul ediliyordu. Milli birliği sağlamak, kardeş kavgalarını önlemek, Türkiye üzerinde oynanan oyunlara gelmemek için gösterdiği büyük gayret, büyük hassasiyet, ancak asil yaşayanlar tarafından kabul edilecek ve unutulmayacaktır.

Ben giderim adım kalır
Dostlar beni hatırlasın
Düğün olur, bayram gelir
Dostlar beni hatırlasın

BAZI ÖZELLİKLERİYLE ÂŞIK VEYSEL

Âşık Veysel, kibirli bir adam değildi. Türkiye çapında ulaştığı şöhret, onu, yakın ve uzak çevresinden hiçbir zaman koparmadı. Kelimenin gerçek anlamında bir halk adamıydı. Siyasî bir rengi olmayan bütün toplantılara katılır, çalar, söyler, kendisini dinletmesini bilirdi. Kibirli olmamakla birlikte, bir köşede unutulmasına da kat'iyyen katlanamazdı. Davet edildiği meclislerde söz biraz uzadı mı, herkes kendi âlemine dalıp kaldı mı, Veysel, elini masaya birkaç defa vurarak sesini yükseltirdi :

— Efendiler! Biz yiyip içiyoruz amma saz acından ölüyor!

Böylece anlatmak isterdi ki: «Şimdi sıra bende! Madem ki buraya beni siz çağırdınız; öyleyse sazımı da, sözümü de dinlemek mecburiyetindesiniz!» Sonra sazını bağrına basar, o tamamen kendine has özelliğiyle Sivas ağzına güzellik kazandırarak çalıp söylerdi. Kavruk bir yüzle kavruk bir sesle çalıp söylerdi.

1957 Milletvekili seçimlerinden hemen sonraydı. T.B.M. Meclisine yeniden seçilmeyi başaran bir eski milletvekili, zaferini arkadaşlarıyla birlikte kutlamak istemiş, Ankara'da, Çubuk Barajı'nda, yakın dostları için, zengin bir sofra hazırlatmıştı. Davetliler arasında Âşık Veysel de vardı. Yemeğe oturulunca, birtakım siyasî olayların, birtakım meşhur kişilerin renkli dedikodusu, masayı kuvvetle kucaklamıştı. Güneş, elini eteğini toplayıp gitmek üzereydi.

Veysel, masanın bir köşesinde, sandalyasma dayadığı sazıyla birlikte mahzun kalmıştı. Birden elini masaya vurarak bütün ağızları kapatmıştı :

— Efendiler! Biz yiyip içiyoruz amma saz acından ölüyor.

Davet sahibi milletvekili, Veysel'in ne demek istediğini anlamıştı :

— Kusura bakma Âşık demişti. Söz kantarını biraz fazla kaçırdık galiba! Haklısın. Şimdi sıra, sazın karnını doyurmaya geldi. Haydi bakalım : Söz de senin! Saz da senin!

Veysel, sazını kara kılıfından sıyırdı. Esmer yüzünü göğsünden kaldırdı. Sonra, biraz sitemli, biraz öfkeli ama biraz tutuk çalıp söylemeye başladı. Kaç türküyü birbirine bağladığını bilmiyorum. Sazını yanına koyduğu zaman, herkesi etkisi altına çoktan almıştı. Biraz çakırkeyif bir halde Veysel'i dinleyen davet sahibi, yayvan bir ağızla Âşığın gönlünü almaya çalıştı :

— Üstad! dedi. Ömrün uzun olsun! Ellerin dert görmesin! Bu akşam saatinde hepimizi mest ettin. Biz de senin gibi âşığız. Biz de seninle aynı hisleri paylaşıyoruz. Yalnız aramızda bir fark var : Sen duyduklarını çok güzel ifade ediyorsun. Biz ise, duyduklarımızı, senin gibi anlatamıyoruz!

Âşık Veysel, kendisine o akşam, uzun müddet ilgi göstermeyen davet sahibine, müthiş bir cevap vererek masadakileri şaşkına çevirdi :

— Efendim dedi duyulanları ifade edebilmek, gerçekten çok önemli! Sivrialan'da, benim çok vefalı, çok sabırlı bir boz eşeğim var. Bazen ona biniyor, şuraya buraya gidip geliyorum.

— «Çüüüüüşşş! dediğim zaman, eşeğim sesimi duyarak olduğu yerde duruyor! Ama neden durduğunu bana bir türlü anlatamıyor!

Veysel'in bu müthiş sözlerinden sonra duyduklarını anlatamayan milletvekili - yüzüne birkaç yumruk yemiş gibi sarsıldı ve sustu.

Veysel, içi - dışı birbirine uygun adamdı. Sade bir yaşayışı vardı. Şakalaşmaktan, nükte yapmaktan hoşlanırdı. Başından geçen bir olayı, olduğu gibi anlattıktan sonra :

— Yalanım varsa, yalan söylüyorsam iki gözüm birden kör olsun diyerek ellerini dizlerine vurur, sonra hafifçe gülümserdi.

Bazen, karşısındakine takılmak veya ona «kör müsün?» dememek için, kendisine «kör adam!» diye sataşır dururdu. Meselâ bir davette içki içmek istemediği halde, dostları, susuz bir rakı bardağını onun eline kurnazca tutuştururlardı. İlk yudumundan sonra;

— Bak yine şaşırdın Âşık! derlerdi. Allah'ın mübarek suyu yerine işte susuz rakı bardağını kafana dikmeye başladın!

Veysel başını sallayarak gülümserdi :

— Benim gibi kör bir adam, böyle yanlışlıklar yapar işte! diyerek kahkahaları çoğaltırdı. Bazen öfkelendiği de olurdu.

— Yahu! Haydi ben kör olduğum için göremiyorum. Yoksa siz de mi görmüyorsunuz? diye söylenirdi.

Öğretmen oğlu Bahri Şatıroğlu anlatıyor :

«Babam biraz rahatsızdı. İlçeden kaymakam, veteriner hekim, jandarma komutanı ile, Ankara'da trafik polisi olarak çalışan Höyük Köyü'nden Arif Bey, ziyaretine geldiler. Hoşbeşten sonra lâtifeler başladı.

O akşam misafirler, muhtarın davetlisi idiler. Babamı da alıp gittiler. Yediler, içtiler, eğlendiler. Yatmak için bize geleceklerdi. Geç vakit kalktılar. Dışarıda, sicim gibi bir yağmur başlamıştı. Her taraftan sel gidiyordu. Babam, yolu iyi bildiği için hızlı hızlı yürüyordu. Diğerleri, karanlıkta nerenin yol, nerenin bataklık olduğunu fark edemiyorlardı. Bu yüzden, adımlarını çok dikkatli atıyorlardı. Bir ara veteriner hekim bağırdı :

— Veysel! Ağır yürüsene, yetişemiyoruz!

Babam şakaya başladı :

— Kör müsün? Benim geldiğim yerden sen de gel işte!

Sözünü bitirmeden, kaymakam çamura battı. Düşenin kaymakam olduğunu anlayamayan babam kahkahayı bastı :

— Hele bak hele! Birinci kör çamura düştü!

Yağmur altında ve karanlıkta, biraz daha yol aldılar. Trafik Polisi Arif Bey, babamı, adım adım takip ediyordu. Veteriner hekim, arkadan yine seslendi :

— Veysel! Sana ağır ol! dedik ya. Neredeyse bir damdan aşağıya yuvarlanacağız!

Babam, adımlarını daha da sıklaştırarak veterinere seslendi :

— Yol ortasında yavaşlamanın tehlikesini bilmiyor musun? Baksana! dedi, Trafik peşimi bırakmıyor?

*
* *

Şemsi Yastıman, babamın yakın dostlarından idi. Biribirleriyle şakalaşırlardı. Şemsi Yastıman, babama «Buba!» diye hitap ederdi.

Birgün İstanbul'da, Köprü Palas Otelinde kaldığımız sırada, Yastıman'dan bir mektup geldi. Diyordu ki :

— «Buba! Biliyorsun, Ramazan orucu tutuyoruz. Yani senin anlayacağın Allah'ı kandırmaya çalışıyoruz!»

Mektubu, babama okuyup bitirdikten sonra :

— Eline bir kâğıt kalem al! dedi. Yaz bakalım! :

— «Ulan Şemsi oğlum! Sen, oruç tutuyormuşsun. Çok iyi. Ama böylesine oruç tutacağına, iki yetimin elinden tutsan daha iyi edersin. Hem de «Allah'ı kandırıyorum!» diyorsun. Bak hele. Sen Allah'ı değil kendini kandırıyorsun oğul!»

*
* *

«Babam Çifteler Köy Enstitüsü'nde çalışırken, Râşid Bey adında şakacı bir arkadaşı varmış. Râşid Bey, babama takılır,

şakalar yapar, kendisine de yapılan şakaların ağırlığına aldırmaz güler geçermiş. Râşid Bey bir gün babama :

— Veysel! Benim için bir şiir yaz. Eğer yazmazsan, söylemezsen sazının sarı telleri kırılsın! diye tutturmuş. Babam :

— Ben sana ne söyleyeyim Râşid? İnsan durup dururken, ortada bir mevzu yokken şiir söyleyemez ki? demişse de Râşid ısrar etmiş :

— Canım söyle de ne söylersen söyle! Mevzu mu arıyorsun? Bak, ceplerimin dibi delik. Sırtımdaki tulum yağ içinde.

— Onlar mevzu olmaz ki! Herkesin cebi delik! Herkesin tulumu yağ içinde.

Karşılıklı konuşmaları, hep böyle devam ediyormuş. Aradan bir hayli zaman geçmiş. Birgün, Babamla Râşid Bey, jiple Eskişehir'e gidiyorlarmış. Direksiyonda Râşid Bey varmış. Şehre 10-15 kilometre kala, arabanın motoru durmuş. Râşid Bey inip motora bakmış. Arabanın altına girmiş, üstüne çıkmış. Ne yapmışsa motoru çalıştıramamış. Sonunda, ümidi kalmadığı için, yolun yakınındaki Harmandalı Köyü'ne gidip oradan bir çift at getirmiş. Atları jipe koşmuş. Çalışmayan arabayı, Eskişehir'e atlarla çekmeye başlamış. Bu devirde motorlu bir vasıtaya, hayvan koşmak garip değil mi? Herkesin güleceği bir iş. Tam Râşid Bey'e yakışacak bir davranış. Râşid Bey, kendi haline bakmadan, bir de babamı kızdırmaya çalışıyormuş. Bu olay üzerine babam :

— İşte yakaladım Râşid Bey! demiş. Sonra ona şu şiirini söylemiş :

Sabah sabah bana çatma
Ne istersin hey Râşid Bey?
Uzun - kısa söz uzatma
Sözlerimi duy Râşid Bey!

Râşid'sin hem adın gibi
Hiç bir tad yok tadın gibi
Yontulmadık odun gibi
Uzatmışsın boy Râşid Bey!

Ceplerinin dibi delik
Nedir sendeki bebelik
Ne sarhoşluk, ne semelik
Sanki içmiş mey Râşid Bey!

Veysel dolarsa taşıyor
Gören bu işe şaşıyor
Tenezzühe at koşuyor
Çekmez bunu tay, Râşid Bey!

Bu olaydan sonra, Râşid Bey'e: Tay Râşid denilmiş. Râşid Bey gücenmemiş yalnız bir hususu merak etmiş :

— Cebimin delik olduğunu sana ben söylemiştim. Diyelim ki o aklında kalmış. Boyumun uzunluğunu nereden öğrendin? diye sormuş.

Babam gülmüş :

— Sorduğun şeye bak! Onu bilmeyecek ne var. Konuşurken sesin hep yukardan geliyor! demiş ([9]).

Veysel'i çok yakından tanıyanlardan biri de Vehbi Cem Aşkun'dur. Vehbi Cem'in Veysel için söyledikleri dikkat çekicidir :

— «Veysel çok fehimli (anlayışlı - zeki) bir adamdı. Kaldırımın dibinden akmakta olan suya, kolundaki, gözleri gören âşık, batarken, o, kuru yere basmıştı. Renkleri de çok iyi biliyordu. Eskişehir'e, evime geldiği zaman, radyomun yeşil renkte olduğunu söylemişti» ([10]).

Hidayet Gülen, 1944 yılında çıkan ÜLKÜ Dergisi'nin 64. sayısında Veysel'le ilgili hatıralarını yazmış. Veysel Hasanoğlan

(9) SİVAS Folkloru - Sayı : 26 Sayfa : 11. Bahri ŞATIROĞLU.
(10) SİVAS Folkloru - Sayı : 7, Sayfa : 3, Vehbi Cem AŞKUN.

Köy Enstitüsü'nde iken, birgün çok şiddetli bir yağmur başlamış. Yağmur doluya çevirmiş. Öğretmenler ve öğrenciler uzun süre içerde kalmışlar. Dolu dinince, Veysel, enstitüsünün bahçesine çıkmış. Orada, Âşığın bir kiraz ağacı varmış. Hergün o kiraz ağacının dibine oturur, gövdesini, dallarını, yapraklarını yoklar, okşar, gelişmeleri takip edermiş, Dolu, kiraz ağacının bazı yapraklarını deldiği, bazı yapraklarını düşürdüğü için Veysel, çok üzülmüş.

O gün Hidayet Gülen'e sormuş :

— Bir insanın bir yeri kesilse, canı acıyor. Ağlıyor, inliyor. Acaba ağaçların yaprakları koptuğu, meyvaları alındığı, dalları kırıldığı zaman, onlar da aynı acıyı duyarlar mı?

Aradan iki gün geçtikten sonra, aynı kiraz fidanının dibinde Hidayet Gülen'e :

— Kâğıt kalem var mı? demiş. Sonra yazdırmaya başlamış :

Bir ulu ağaçtan bir yaprak düşse
O anda acısın duyar iniler...
Katlansa acıya, sakince geçse
Esen rüzgarlara uyar iniler!

Dağlar çiçek açar, Veysel dert açar
Derdine düştüğüm yar benden kaçar
Gerçek aşık olan kendinden geçer
Derdini âleme yayar iniler...

Veysel «uzun ince bir yoldayım!» diye başlayan meşhur şiirini 49 yaşında iken söylemiş. Bir gün Hidayet Gülen'e :

— Gidiyoruz bakalım! demiş. Doğduğumdan beri 49 yıl oldu. Hayat pek kısa. Gece oluyor gündüz oluyor. Güneşi görüyorum. Ama yıldızları merak ediyorum!

Birkaç gün sonra, kendisini dinleyenlere o meşhur şiirini okumuş :

Uzun ince bir yoldayım
Gidiyorum gündüz gece
Bilmiyorum ne haldeyim
Gidiyorum gündüz - gece

Dünyaya geldiğim anda
Yürüdüm ayni zamanda
İki kapılı bir handa
Gidiyorum gündüz - gece

Âşık Veysel'in çok sevilen şiirlerinden birisi olan MEKTUP'un, nasıl yazıldığını, yine 1944 yılının ÜLKÜ Dergisi'nde Gülen'in kaleminden öğreniyoruz : «... Temmuz sonuna yaklaşıyorduk. Enstitünün ekinleri artık tırpanların önünde yere kapanıyordu. Harmanlar kurulmuştu. Hasanoğlan Köy Enstitüsü'ne genel müdür gelecekti. Veysel, köyünü çok özlemişti.

— Ekinlerimizi düşünüyorum, diyordu. Bebeler de küçük. Gidebilseydim...

Genel müdür, Enstitüye gelince, Veysel dilekçesini bana yazdırdı :

Yeni mektup aldım gül yüzlü yardan
Gözletme yolları gel deyi yazmış.
Sivralan Köyü'nden, bizim diyardan
Dağlar mor menevşe, gül deyi yazmış.

Beserek'te lâle sümbül yürüdü
Gül Dede'yi çayır çimen bürüdü
Karakaş'ta kar kalmadı eridi
Akar gözüm yaşı sel deyi yazmış.

Eğlenme gurbette yayla zamanı
Mevlâ'yı seversen ağlatma beni
Benek benek mektuptadır nişanı
Gözyaşım mektupta pul deyi yazmış.

Kokuyor burnuma Sivralan Köyü
Serindir dağları, soğuktur suyu
Yar mendil göndermiş yadigâr deyi
Gözünün yaşını sil deyi yazmış.

Veysel bu gurbetlik kâr etti cana
Karıştır gücünü ulu kervana
Gün geçirip fırsat verme zamana
Sakın uzamasın yol deyi yazmış.

Şiir, genel müdüre okunduktan üç gün sonra, Veysel, Hasanoğlan'dan Sivas treniyle ayrıldı...»

Veysel, yalanı ve yalancıyı sevmezdi. Doğru adamdı. Adının etrafında örülen çok renkli yakıştırmalara güler geçer, halkın, kendi kendine uydurduğu ve inandığı olayların yanlışlığını her vesileyle ortaya koyardı. Ona :

— Mustafa Kemal'le görüştünüz mü? Onunla tanıştınız mı? diye sormuşlardı. Veysel şöyle cevap vermişti :

— O hususa gelince, eğer ben yalana dalarsam, derim ki Mustafa Kemal Paşa ile çok oturduk, çok eğlendik. Fakat, doğrusu, hiç görüşmedik. Kısmet olmadı. Halkın sözüne bakarsan : İşte Mustafa Kemal Paşa, beni çağırırmış, çaldırırmış.

içermiş, içirirmiş. Falan - filan! Onun zamanında, trenler bana meccani (parasız) imiş. Böyle söylentiler var. Fakat, bunların hiçbirinin aslı yok!» ([11]).

Mustafa Baydar'a, bir özelliğini şöyle anlatıyor :

— «İnsanların hepsinden hoşlanırım da, bâzı insanlarda riya vardır. Bazılarında yalan vardır. Bazı insanlar ise, çok yemin ederler. İşte böylesi insanları sevmem. Yemin, kötü ahlâklı insanların bir yardımcısıdır; yalan da kalesi!...» ([12]).

Âşık Veysel, şair Feyzi Halıcı'nın sorularını cevaplandırırken, ârif bir adam olarak karşımıza çıkıyor. Feyzi Halıcı, Veysel'den öğrenmek istiyor :

— Halk şiiri söylemeyi ve yazmayı, bir Hak vergisi mi biliyorsun, yoksa bir kabiliyet olarak mı düşünüyorsun?

— Kendimi misal olarak söyleyeyim. Ben kendimi hiç bir zaman bir kıymet olarak düşünmüyorum. Şair bir radyoya benzer. Bir radyonun düğmesini çevirdiğiniz zaman, aradığınız istasyonlar ayrı ayrı çalar söyler. Elektrik cereyanı olmadıktan sonra, istediğiniz kadar düğmeyi çevirin. Bir şey dinleyebilir misiniz? Cereyan olmazsa, şair de birşey söyleyemez.

— Âşık, cereyandan neyi kastediyorsun?

— Cereyan, Cenab-ı Allah'ın verdiği ilhamdır. Ondan kuvvet alamayınca, tabii bir şey söyleyemeyiz. Bir tarlayı, istediğin kadar sür, gübrele, dinlendir. Mahsul vermez. İlle tohum atacaksın; bu şart.

— Halk şiirimizin son gerçek halkası sensin. Senden sonraki halk şiirimiz hakkında ne düşünüyorsun?

---

(11) Yeni Ortam Gazetesi, 2 Ocak 1973. M. EKMEKÇİ.

(12) Varlık Dergisi. 15 Ağustos 1959. Âşık Veysel anlatıyor. Mustafa BAYDAR.

— Hakkımdaki iyi düşünceler size ait. Ben bunu bilemiyorum. Türk milleti sağ olsun. Analar ne arslanlar doğurur. Benim şiirden kısmetim şu : Bir tabağın içinde bal dolu imiş. Onu, bizden önce gelen şairler yemişler. Biz, kâsenin dibini yalıyoruz. Bize söylenecek söz bırakmamışlar ki!

— Âşık, kâsenin dibindeki balı da sen yaladığına göre, bundan sonra, kimsenin nasibi olmayacak mı yani?

— Arı yok değil ya! Yeniden tabağı doldururlar. Dünyada, ne arı, ne çiçek, ne bal tükenir!» ([13]).

*
* *

Bir gün Veysel'e sormuştum.

— Âşık demiştim. En çok hangi şiirini seviyorsun?

Soruma bir soru da o eklemişti :

— Evli misin? Bekâr mısın?

— Bekârım!

— Eğer evli olsaydın, Çoluk - çocuğa karışsaydın sana tekrar soracaktım; öyleyse en çok hangi evladını seviyorsun? diyecektim. Adım gibi biliyorum ki bana cevabın şöyle olacaktı : Çocuklarımın hepsini aynı derecede seviyorum. Şimdi sen bekâr olduğun için, bu sözlerimi belki de şüpheyle karşılayacaksın. Şiirlerim, benim evlatlarımdır. Onların hepsini severim. Birini öbürüne tercih etmek istemiyorum!

Âşık Veysel, bu görüşünü, Mustafa Baydar'la konuşurken de tekrarlıyor. Baydar'ın :

— Sizce şiir nedir?

Sorusuna, şimdiye kadar yapılan tariflerin dışında bir çerçeve çiziyor :

— Şiir bir evlattır! Ölmez bir evlat!

---

(13) ÇAĞRI Dergisi. 1959. Sayı : 16 - Fevzi HALICI.

— Eski şairlerden kimleri seversiniz?

— Emrah, Karacaoğlan, Yunus Emre» ([14]).

Veysel, bütün ömrü boyunca hep şükrederek yaşadı. Gözlerinin görmemesinden bile şikâyetçi olmadı. İsyan çığlıkları koparmadı. Hayatıyla ilgili bir açıklaması ne kadar dikkat çekicidir :

— «Acı hayatım var. Fakat ben şikâyetçi değilim. Gözlerim kapanmış dünya bana zindan olmuş. Beni de dünyaya tanıtmış. Şikâyetçi değilim müsterihim» ([15]).

1952 yılında, Onun hayatını filme aldılar. **Karanlık Dünya** isimli filmin senaryosunu Bedri Rahmi Eyüboğlu yazdı. Aclan Sayılgan ve Ayfer Feray'ın oynadıkları filmde, Âşık Veysel'e de yer verdiler. Veysel, sazıyla ve sözüyle **Karanlık Dünya** filminin aydınlığı oldu. Filmi beğenenler yanında beğenmeyenler de vardı. **Karanlık Dünya**'yı yeteri kadar güzel bulmayanlar ona öfkeyle koştuklarında şaşırıp kaldılar Veysel'in şikâyetçi olmadığını, hatta kendilerini teselli ettiğini gördüler. Veysel onları bir misalle susturdu : — «Bir kız evlenmiş. Kocası çok çirkinmiş. Arkadaşları yeni geline, kocasının çok çirkin olduğunu söylemişler. Yeni gelin cevap vermiş :

— Ne yapalım demiş! Babamın evinde o da yoktu ya!

Şimdi **Karanlık Dünya** filmini beğenmiyorsunuz. Biraz insaflı olun. Hiç yoktan kötü değil ya? Hiç olmazsa, sesimizi ve sazımızı duymuş olanlar, bu film dolayısıyle yüzümüzü de görürler.»

---

(14) Varlık Dergisi. 1959 Sayı : 508. Âşık Veysel anlatıyor. Mustafa Baydar.

(15) Yeni Ortam Gazetesi. 4 Ocak 1973. Sayfa : 6 Mustafa EKMEKÇİ.

Öfkeli kişiler, Veysel'in gülümseyerek verdiği bu örnek karşısında söyleyecek söz bulamadılar.

Âşık Veysel, şiirlerini hep halk tarzında yazdı. Duygularını hece vezninin çeşitli kalıplarıyla çerçeveleyerek önümüze koydu. Şiirlerini sazıyla türküleştirdi. Anadolu'da bin yıldan beri devam eden bir geleneği devam ettirdi.

Sağlığında, onun türkülerini, Batı sazıyla çalıp söyleyenler oldu. Onun tek sesli türküleri, birgün karşımıza çok sesli bir müzik olarak da çıktı. Kulağımız, bu değişikliğe daha alışamamıştı. Bir gün kendisine sordum :

— Âşık dedim Türkülerinin değişik sazlarla, değişik seslerle çalınıp söylenmesine ne diyorsun? Türkülerini Batı kıyafeti içerisinde nasıl buluyorsun?

Cevabı çok ince ve güzeldi. Hiç kimseyi kırmayacak bir çerçeve içinde idi. Dedi ki :

— Sütten yoğurt da yapılır. Peynir de, ayran da, yağ da!

Ben, bizim halk geleneğimizden süt sağmağa çalışıyorum.

Benim şiirlerim, anamızın sütüne benzesin istiyorum.

Ben sütü seviyorum. Ortaya bir bakraç süt koymaya çalışıyorum.

Bazıları benim sütümü alıp yoğurt yapıyorlar. Bazıları o yoğurdu ayran haline getiriyorlar. Bazıları yağ - peynir yapmayı düşünüyorlar. Onlara «yapmayın» diyemem. Sütün tadı başkadır. Yoğurdun, ayranın, peynirin, yağın tadı başka. Yani süt benimdir; yoğurt, ayran başkalarının...

Veysel'in şiirlerini ve türkülerini, Batı sazıyla ilk defa çalıp söyleyenlerden biri olan Fikret Kızılok, birgün ona dedi ki :

— Veysel Baba, şu sazımı akort et de ver. Ben sizden ilham almak istiyorum.

Veysel'in cevabı, kendisine yakışacak güzellikteydi:

— Ben sazımı halka göre, akort ediyor ve ilhamımı halktan alıyorum. Siz de böyle hareket ederseniz, sazınız akortlu demektir!

Âşık Veysel, kendi ifadesiyle, ilhamını Allah'tan alan, sazını, içinde doğup büyüdüğü halka göre düzenleyen bir halk şairimiz!

Eskimeyen duygularımızın, eskimeyen dilimizin süt sağıcısı. Bir şükür duygusu içinde olduğu için, huzurlu ve aydınlık!

Bütün renkleri, bütün çizgileri, bütün nakışları yüzde yüz yerli!

Okuması - yazması olmadığı halde, memleket mes'elelerimize bakışı doğru! İçerisinde bulunduğumuz manevî buhrandan kurtulmamız için, ileri sürdüğü teklifler, insanı şaşırtacak ölçüde ilmî!

Âşık Veysel, bizim «ârif insan» tipimizin en güzel örneklerinden biri!

Türklük duygusu, çeşitli şiirlerinde, bir yüzük taşı gibi pırıl pırıl!

Vatan sevgisiyle yüklü imânı, bütün ufkumuzu kucaklayacak kadar büyük ve kuvvetli!..

Hazırcevap nüktedan, alçak gönüllü! Aynı zamanda şahsiyet sahibi bir Türk köylüsü!

Anadolu'da ve Oğuz boyunda, «en az bin yıldan beri, bir çağlayan gibi akıp gelen zengin halk şiirimizin en son halkası sensin!» diyenlere.

«Analar daha ne arslanlar doğurur!» diyecek kadar gerçekçi, akıllı ve samimi bir karakter!

Âşık Veysel, bugünkü halk şiirimizde bir taze kandır.

Bir dağ gözesi kadar berrak, bir yayla rüzgârı gibi serin, bir Sivas kilimi gibi çarpıcı ve güzel!

HAKKINDA YAZILANLARDAN BİRKAÇ ÖRNEK :

ÂŞIK VEYSEL MİSALİ

Nihad Sami BANARLI

Âşık Veysel'in 79 yaşında vahim bir hastalıktan ölümü, memleket ölçüsünde, haklı teessür uyandırdı. Teessür diyoruz, çünkü bu üzülüşün üstünde bir acıdır.

Bu ölüm dolayısıyle, onun bazı şiirlerini değişik bestelerle okuyan ses sanatkârlarına, duygularını sormuşlardı. Bizce, en güzel cevâbı, onun şiirlerini kendi havalarına en yakın şekilde seslendiren ses sanatkârlarımızdan Selda Hanım söylemiş. Selda Hanım demiş ki :

Son plağımda, onun Bülbül'ünü söyledim. Her söyleyişte, her dinleyişte aklıma hastalığı geliyordu. Şimdi ölümü gelecek.

Nasıl ağlamazsın ki o, bitti sanılan bir devri yeniden açtı. Bize kendi toprağımızı, kendi vatanımızı sevdirdi. Anadolu'nun gerçek sanatçısı odur. Onu unutmamıza imkân yoktur.

Nitekim Âşık Veysel de, kendisini Türk Saz Şiiri'nin son temsilcisi sanıp fikrini soran bir röportajcıya, bu husustaki inancını çok kat'i bir ifadeyle söylemiş. Âşık Veysel demiş ki :

— Türk milleti öyle bir millet ki hiçbir şeyi öldürmez, yaşatır. Bizden sonra, analar ne doğurur, belli olmaz.

Âşık Veysel, Anadolumuzda halk kültürü dediğimiz : Atalardan torunlara kalma görgü, bilgi ve tecrübelerden; aydınların kültüründen süzülmüş değerlenen ve yalnız Türk vatanından değil, dünya coğrafyasından yurdumuza akan, çeşitli insanlık hâdise ve hareketlerinden edinilmiş bir irfanlı kültürlü saz şairlerimizin kudretli bir temsilcisi idi.

Ne sazda ne sözde bildiğinden şaşıyor; sözde, gerçek Türkçeyi, sazda, en derin geçmişlerden süzülüp gelen, millî sesleri yaşatıyordu. Onu bir aralık, Köy Enstitülerinde Halk Türküsü Hocalığı yaptığı için kendilerinden sananlara verdiği en güzel ders budur. Şiirde uyduruk kelime kullanmamak; köyde ve şehirde Türk milletine, onların kendi dudaklarından çıkan en canlı ve en güzel kelimelerle şiir söylemek... Bu şiirleri, engin bir tarih içinde olgunlaşıp güzelleşmiş Türk Halk Şiiri'nin an'anevi vezinleri, redifli, cinaslı kafiyeleri ve millî nazım şekilleriyle seslendirmek.

Türk Saz Şiirine aynı şiirleri, az veya çok, daha başka seslere çevirenler hakkındaki düşüncesi de fevkalade zeki ve millîdir. Veysel, bunu Nasreddin Hoca'ya atfedilen bir fıkra ile şöyle ifade etmiş :

«Nasrettin Hoca, eline, uzun saplı bir saz geçirmiş. Hemen tıngırdatmaya başlamış. Karısı sormuş :

— Hoca, ne yapıyorsun? Hoca :

— Saz çalıyorum, demiş. Karısı :

— Hoca, saz çalanlar, ellerini o sazın sapında aşağı yukarı dolaştırırlar. Sen ise bir yeri tuttun, bırakmıyorsun.

Hoca'nın buna verdiği cevap, aynı zamanda Veysel'in hem sarsılmaz karakterinin; hem, görmeyen gözlerine rağmen, kuvvetli işleyen zekâsının; hem de kendi deyişlerindeki millî - an' anevi sese aykırı düşen bir kısım besteler hakkında fikrinin zarif bir ifadesidir :

— Onlar, benim tuttuğum yeri arıyorlar.»

Âşık Veysel'in aynı zekâ çizgileri içinde, daha mânâlı sözleri de vardır. Meselâ ona zamanımızın hangi şairlerini tanıdığını soruyorlar. O da kendisine ilk defa el uzatan merhum Ahmed Kutsi Tecer başta olmak üzere birkaç isim sayıyor. Röportajcı bekliyor ki Veysel, günümüzün bilinmez, kaçıncı yeni mensuplarından da birkaç isim söylesin. Veysel, söylemiyor. O zaman röportajcı bazı isimler sayıyor; bu şairleri tanı-

yor musun? diyor. Veysel'in buna, çok mânâlı bir tonla verdiği cevap kat'idir :

— Hayır...

Aynı röportajda saz şairimizin diğer çok ince bir nüktesi var. Röportajcı soruyor :

— Âşık, sana nelerin etkisi oldu? Veysel, cevap veriyor :

— Gözlerimi çocukluğumdan kaybettim. Onun tesiri oldu.

Yani tam 72 sene, dıştan ışık görmeyen, şair, kafasının iç aydınlığında herşeyi çok iyi görüyor. Günümüzün dil yıkıcılarına mânâlı bir ders veriyor. Uydurmacayı derhal yaşayan Türkçeye çeviriyor. Kendisine (aslı müstehcen bir kelime olan) **etki'yi** soranı, o, halk dilinde yaşayan **tesirle** cevap veriyor Çünkü etkinin asıl mânâsını Veysel, çok iyi bilir.

Esasen, dıştan karanlık fakat içten tamamiyle aydınlık bir dünyanın şairi, bu işin aydınlığını, gün ışığı kadar parlak bir sözle de perçinlemiştir.

— Ben gözlerimle değil, gönlümle görüyorum...

Âşık Veysel'in şiir sanatı, şunun, bunun mukallidi, birtakım moda cereyanlardan değil, Türk Saz Şiiri an'anesinden lezzet almıştır : Onun devamıdır. **Büyük Fuzuli**'nin : **«Şair, şiir söyleme iznini, önce yaratılışından alır»** demesi gibi, o da izni, şüphesiz yaratılışından almış, sonra, sazla söyleyişin an'anevi inceliklerini, meselâ Molla Hüseyin gibi, Ali Ağa gibi, çevresinin ve milletinin saz an'anesini yaşatan insanlardan öğrenmiştir.

Veysel'in şiirlerinde Türkçe, Halk şairlerimizin asırlardan beri işleyip geliştirdiği bir söyleyiş ustalığı içindedir. Onun dilinde uyduruk kelime yoktur. Buna mukabil seçtiği her kelime, milletimiz gibi tarihli olan, tarihte sesi, zengin mânaları ve sevgisi olan Türkçe veya Türkçeleşmiş kelimedir. Türkçeleşmiş sözler, milletimizin, vatanımız gibi, bizim yaptığı, nice şerefli sözleridir. O kadar ki Veysel, eğer güzelse, söyleyişlerinde, halk zevkine ulaşmış terkiplere bile yer verir. Aynı zamanda bir tasavvuf şairi olan Veysel'in :

Coşar deli gönül misal-i derya
Mecnûn'a sahrada göründü Leylâ
Gördüğün güzellik hepisi Mevlâ
Ne sen var, ne ben var, bir tâne Gaffar

gibi sözleri böyledir.

Onun, aşk ve güzellik anlayışı da Mecnun'la Leyla'nın anlayışından farklı değildir. Şöyle ki: Bağdad Halifesi, Mecnun'un, uğrunda onca yanık şiirler söylediği Leyla'yı merak eder. Onu bir kere olsun görmek ister. Mecnun'un ilâhi sevgilisini Halifenin huzuruna getirirler. Halife, şöyle bir bakar ve hayrette kalır. Leyla, Halifeye, hakkındaki şiirlerin söylediği ölçüde güzel görünmemiştir. Halife bu görüşünü Leylâ'ya da söylemekten çekinmez :

— Sen, Mecnun'un söylediği kadar güzel değilsin...
Leylâ buna hemen lâyık olduğu cevabı verir :
— Sen, sus!.. der, Çünkü sen Mecnun değilsin.

İşte Âşık Veysel, bu asırlarca yaşamış hikâyeyi bir mısra içine sığdırmış bir XX. asır şairidir. Veysel bu fıkrayı bilir mi? Yoksa bu bir tevarüd, halk irfanının söylettiği bir taze ilham iradesi midir? Burasını bilemeyiz. Fakat Veysel, güzel sesini, zevkli ve redifli kafiyelerle hazırladığı bir şiirinde, bir an gelir, şöyle söyler :

Güzelliğin on par(a) etmez
Şu bendeki aşk olmasa...

Âşık Veysel, neden çok sevilmiştir? Neden memleket ölçüsünde bir saygı ve sevgi görmüştür? Çünkü Veysel, şiirde yerli ve millî kalmıştır. Tamamıyle millî dili ve aynı ölçüde millî bir saz ve söz anlaşmasını gerçek bir sanatla devam ettirmiştir.

(Veysel'in şiirleri, Deyişler, Sazımdan Sesler adlı eseriyle Âşık Veysel, Hayatı ve Şiirleri isimli kitapta neşrolunmuştur.)

Meydan Dergisi, 9 (429) 3.4.1973

KARA TOPRAK

Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sâdık yârim kara topraktır
Beyhude dolandım boşa yoruldum
Benim sâdık yârim kara topraktır

Nice güzellere bağlandım kaldım
Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum
Her türlü isteğim topraktan aldım
Benim sâdık yârim kara topraktır

Koyun verdi kuzu verdi süt verdi
Yemek verdi ekmek verdi et verdi
Kazma ile döğmeyince kıt verdi
Benim sâdık yârim kara topraktır

Âdem'den bu deme neslim getirdi
Bana türlü türlü meyva getirdi
Her gün beni tepesinde götürdü
Benim sâdık yârim kara topraktır

Karnın yardım kazmayınan belinen
Yüzün yırttım tırnağınan elinen
Yine beni karşıladı gülünen
Benim sâdık yârim kara topraktır

İskence yaptıkça bana gülerdi
Bunda yalan yoktur herkes de gördü
Bir çekirdek verdim dört bostan verdi
Benim sâdık yârim kara topraktır

Havaya bakarsam hava alırım
Toprağa bakarsam dua alırım
Topraktan ayrılsam nerde kalırım
Benim sâdık yârim kara topraktır

Dileğin var ise iste Allah'tan
Almak için uzak gitme topraktan
Cömertlik toprağa verilmiş Hak'tan
Benim sâdık yârim kara topraktır

Hakikat ararsan açık bir nokta
Allah kula yakın kul da Allah'a
Hakk'ın gizli hazinesi toprakta
Benim sâdık yârim kara topraktır

Bütün kusurumuz toprak gizliyor
Merhem çalıp yaralarım düzlüyor
Kolun açmış yollarımı gözlüyor
Benim sâdık yârim kara topraktır

Her kim ki olursa bu sırra mazhar
Dünyaya bırakır ölmez bir eser
Gün gelir Veysel'i bağrına basar
Benim sâdık yârim kara topraktır

Âşık Veysel ŞATIROĞLU

KARA TOPRAK

Prof. Mehmet KAPLAN

Cumhuriyet devrinde Halk edebiyatından çeşitli şekilde istifade eden şehirli aydınların yanısıra, köyde veya kasabada eski âşıklar geleneğini devam ettiren gerçek saz şâirleri de vardır. Sivas'ın Şarkışla ilçesinin Sivrialan köyünde dünyaya gelen Âşık Veysel, bunların en ünlülerinden biridir.

Âşık Veysel'i, Halk şiirine tutkun olan Ahmet Kutsi Tecer, Sivas lisesinde öğretmenlik yaparken keşfetmiş ve onu Türkiye'ye tanıtmıştır. Şehirde aydınlar çevresi ile de temas eden, hattâ Köy Enstitülerine halk türküsü öğretmeni tayin edilen Âşık Veysel ısmarlama intibaını veren bazı şiirler yazmakla beraber, esas itibarıyle Halk şiiri geleneğine bağlı kalmıştır.

«Kara Toprak» şiiri şekil bakımından sazlı âşıklar geleneğine uygundur. Burada birinci dörtlükten sonra gelen bütün dörtlüklerin ilk üç mısraı kendi içinde kafiyelidir. Dörtlüklerin son mısraları, şiirin ana fikrini teşkil eden ve daha birinci dörtlükte iki kere tekrarlanan

Benim sâdık yârim kara topraktır

mısraıdır. Değişik kafiyelere dayalı her kıt'a sonunda aynı mısraya dönüş, şiire hem bir ahenk sağlar, hem de muhtevaya bir bütünlük verir.

Bu şiiri Halk edebiyatında örneğine pek çok rastlanan ve koşma tarzında yazılan «tabiat tasvirleri» nevine sokmak mümkündür. Saz şairleri bu tarz eserlerinde ekseriya belli bir

yeri, bir dağı, bir köyü tasvir ederler. Aşık Veyselde bu tarz şiirler «**Kara Toprak**» şiirinin onlardan farkı, belli bir yeri değil, genel olarak toprağı övmesidir. Burada tabiattan doğrudan doğruya alınan bir duyu veya duygudan çok, bir «düşünce» bahis konusudur.

Aslen köylü olan Veysel, köylünün bütün varlığı ile bağlı olduğu kara toprak üzerinde düşünür ve onu över.

Kara toprakta Veysel'in bulduğu birinci özellik, onun «güven verici» oluşudur. Şair dost dost diye nicesine sarılmış, fakat onlardan ne bir vefa, ne de bir fayda görmüştür. Fakat kara toprak ona bütün istediklerini vermiştir.

Her türlü isteğim topraktan aldım

mısraı bu güveni belirtir. Üçüncü parçada toprağın verdikleri bir bir sayılmıştır : Koyun, kuzu, süt, yemek, ekmek, et, her şey topraktan gelir. Daha sonraki kıt'alarda da şair toprağın verdiği dünya nimetleri üzerinde durur ve onun cömertliğini belirtir.

Köylü için toprak her şeyden önce maddî hayatının temelidir. Fakat toprak, aynı zamanda dinî bir mânâ da taşır. Toprağı Tanrı yaratmıştır. Toprağın insanoğluna verdiği nimetlerin asıl kaynağı odur :

Dileğin var ise iste Allah'tan
Almak için uzak gitme topraktan
Cömertlik toprağa verilmiş Hakk'tan

mısraları bu inancı gösterir.

Toprak, Tanrı'yı insana, insanı Tanrı'ya yaklaştırır. Toprak, insan ile Tanrı'nın birbirine yaklaştığı «açık bir nokta» dır.

«Hakk'ın gizli hazinesi» toprağın içinde gömülüdür. Onu meydana çıkarmak insana düşer. Toprak **«kazma ile kazmayınca kıt verir»**. Toprak sakladığı hazineleri bağışlamak için insanın emek harcamasını ister. Bundan dolayı, kendisine yapılan hiç bir işleme kızmaz, aksine sevinir:

Karnın yardım kazmayınan belinen
Yüzün yırttım tırnağınan elinen
Yine beni karşıladı gülünen
Benim sâdık yârim kara topraktır

mısralarında bu fikir ortaya konulmuştur. Burada aynı zamanda en yüksek ahlâk prensibi, kötülüğe iyilikle karşı koyma düşüncesi de gizlidir.

Veysel, bazı mısralarında toprağı zaman bakımından da değerlendirir : Toprak insan neslini Âdem'den beri getirmiş, onu türlü türlü meyvalarla beslemiştir. İnsan ölünce toprağa gömülür ve toprak insanın bütün kusurlarını gizler.

Bu sonuncu mısralar gösteriyor ki, toprak, Veysel için sadece maddî değil manevî bakımdan da değerlidir. Toprak köylüyü Tanrı'ya, insanlığa, çalışma ve ahlâka da götürür.

Toprağa bakarsam dua alırım

mısraı Veysel'in toprağı ne kadar kutsallaştırdığını çok güzel gösterir. «Toprağa bakma» sözü, a) toprağa gözlerini çevirme, toprak üzerinde düşünme, b) toprağı işleme mânalarına gelir. Bu mısradan önce gelen

Havaya bakarsam hava alırım

mısraında «bakma» kelimesi, «gözlerini çevirme» mânâsı taşıdığına göre, ikinci mısrada da aynı mânaya alınabilir. Veysel belki de bu mısra ile toprakta yatan ölüleri düşünmüştür. Toprağı kutsallaştıran âmillerden biri onda ataların gömülü

olmasıdır. Fakat ikinci mânâda «toprağa bakma», yani onu işleme duaya sebep olur. Zira bizim ektiğimiz bir ağacın tohumu bizden sonra gelenleri besler. Onlar da bu yüzden bize dua ederler.

Veysel'in bu fikirleri yine kendisi gibi köylü olan Yunus Emre'nin düşüncelerine yaklaşır. Yunus da toprakta Veysel'in bulduğu bütün vasıfları bulur. Yunus Emre'ye göre «toprak» sabır, iyi huy, tevekkül ve mekremetin kaynağıdır. İnsanın vücudu topraktan yaratıldığı gibi, yediği bütün nimetler de topraktan çıkar.

Topraktan biter küllisi

diyen Yunus için toprak, aynı zamanda tevazuun da sembolüdür. Veysel'in şiirinde bu fikri ifade eden bir mısra yoktur. Buna karşılık, Yunus da toprağın bereketlilik vasfını tanımakla beraber, maddeye bağlı olmadığı için, toprağın bağışladığı nimetler üzerinde israr etmez. Bu farklı iki köylü şâir arasındaki çağ farkı ile açıklayabiliriz. Yunus on üçüncü yüzyılın, Veysel ise yirminci yüzyılın şâiridir. Yukarıda da işaret edildiği gibi, şehirde belli çevrelerle temas eden Veysel, çağının farkındadır. «U y a n b u G a f l e t» ten şiiri onun bu cephesini gösterir :

UYAN BU GAFLET'TEN

Devri Cumhuriyet asırı yirmi
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş
Dünya ayaklanmış aya gidiyor
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Bırak sar-öküzü varsın yayılsın
Set çekme gözlere herkes ayılsın
Her köşeye bir fabrika koyulsun
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Yürüyen yolcuyu çekme geriye
Dikkat eyle Karıncaya Arıya
Gidiş böyle kavuşamam Huriye
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Zarar gelmez sana kaçınma sazdan
Günahın korkusu çıkmıyor bizden
Vazgeç demiyorum sana namazdan
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Destekle fakırı okut yetimi
Bu hayırlar dinimizce kötü mü
İdrâk eyle Hidrojeni Atomu
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Dökülen yağmurun kilogramı
Ölçmüş biçmiş metre midir kare mi
Çok yatarsan azdırırsın yaramı
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Göklere fırlıyor bu kadar füze
Bu işler bir ibret değil mi bize
İstiyor Aydaki sırları çöze
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Allah'ın varlığı mevcut insanda
İlim akıl fikir sermaye sende
Çalıştır Gemiyi otur dümende
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Hiç bir şey bilmezsen dik biraz kavak
Boş gezene derler serseri savak
Yumma gözlerini dünyaya bir bak
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Veysel ne durursun herkes gidiyor
Zaman uymaz sen zamana uy diyor
Fen çok büyük kerameti yuduyor
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Bu şiir de yapı bakımından öncekinin aynıdır. Burada da şiir boyunca dörtlükler sonunda tekrarlanan ve şiire ahenk ve muhteva bütünlüğü veren nakarat bir mısra vardır.

Şiirde dikkati çeken nokta, tamamiyle geleneğe bağlı şeklin içinde çok yeni fikirlerden söz edilmesidir. Şâir daha ilk mısrada içinde yaşadığı devri belirtiyor: Devir Cumhuriyet devri, asır yirminci asırdır. Dünya ayaklanmış aya giderken, Türkiye geri kalmıştır. Bu durum karşısında eski bâtıl inançlar artık bırakılmalıdır. Şâir :

Bırak sar-öküzü varsın yayılsın

mısraı ile «dünya sarı öküzün boynuzunda duruyor» inancıyla alay ediyor. Çağın başlıca özelliği «sanayi»dir. Bunu da fabrika temsil eder. Köylü Veysel, her köşeye bir fabrika ister. Birçokları gibi onu da ilgilendiren konulardan biri, çağdaş medeniyet veya ilim ve teknik ile İslâmiyet arasındaki münasebettir. Bazıları İslâmiyet ile çağdaş medeniyetin birbiriyle uyuşamayacağı kanaatindedirler. Âşık Veysel, bu fikirde değildir. O, Mehmet Âkif gibi, İslâmiyetin ilerlemeye engel olmadığı inancındadır. Bâtıl inanç başka din başka bir şeydir.

İyi ile kötüyü ayıran günah duygusu bizim içimize sinmiştir. Fabrika ile cami pekalâ yanyana kurulabilir.

Allah'ın varlığı mevcut insanda
İlim Akıl fikir sermaye sende
Çalıştır gemiyi otur dümende

Bu mısralar Âşık Veysel'in Türk halkı gibi, bir terkibe inandığını gösteriyor. Şâir, çağdaş medeniyetle ilgili birçok şeylerin adını duymuştur: Hidrojen, Atom, Füze... Onun ölçü, araştırma ve akla dayandığını da kavramıştır.

Şiirde üzerinde önemle durulan fikirlerden biri de «yardım» ve «çalışma» dır. Şair onların da dine aykırı olmadığını belirtiyor :

Destekle fakırı, okut yetimi
Bu hayırlar dinimizde kötü mü

Veysel bu tarzda, çağdaş düşüncelere uygun didaktik mahiyette daha birçok şiir yazmıştır. Bunların hepsini **«Dostlar Beni Hatırlasın»** adlı şiir kitabında bulmak mümkündür

Klâsik Halk geleneğinde de buna benzer öğüt verici şiirler yazılmıştır. Burada yeni olan, Yirminci yüzyıl adamı olan Âşık Veysel'in halka, çağına uygun nasihatlerde bulunmasıdır. Bununla beraber, bu tarz şiirlerin, biraz zorlama ile ve içten değil, dıştan geldiği inancındayım. Onlarda estetik bir değer de bulamıyorum.

Veysel bazı şiirlerinde Halk edebiyatında geniş yer tutan mistik duyguları anlatır ve bunlarda Yunus'a yaklaşan güzel mısralar söyler. İşte onlardan biri :

SAKLARIM GÖZÜMDE GÜZELLİĞİNİ

Saklarım gözümde güzelliğini
Her neye bakarsam sen varsın orda
Kalbimde gizlerim muhabetini
Koymam yabancıya sen varsın orda

Aşkımın temeli sen bir âlemsin
Sevgi muhabetsin dilde kelâmsın
Merhabasın dosttan gelen selâmsın
Duyarak alırım sen varsın orda

Çeşitli çiçekler yeşil yapraklar
İrenkler içinde nakşını saklar
Karanlık geceler aydın şafaklar
Uyanır cümlâlem sen varsın orda

Mevcudatta olan kudreti kuvvet
Senden hâsıl oldu sen verdin hayat
Yoktur senden başka ilanihayat
İnanıp kanmışım sen varsın orda

Hu çeker iniler çalınan sazlar
Kükremiş dalgalar coşar denizler
Güneş doğar perdelenir yıldızlar
Saçar kıvılcımlar sen varsın orda

Veysel'i söyleten sen oldun mutlak
Gezer daldan dala yorulur ahmak
Sen ağaç misâli biz dalda yaprak
Meyva çekirdeksin sen varsın orda

Bu şiir de şekil bakımından öncekilere benzer. Her dörtlük sonunda tekrarlanan, şiire ahenk katan ve mânâ bütünlüğünü meydana getiren bir kelime grubu vardır: «Sen varsın orda». Fakat burada tekrarlanan mısra bütünüyle aynı değildir. Nakarat mısraların sadece redif vazifesini gören son kelimeleri aynıdır. Ondan önce gelen kelimeler değişiktir. Bu durum şiiri mekaniklikten kurtarıyor. İnsan her seferinde acaba şair dörtlüğü nasıl bağlayacak diye merak ediyor. Rediften önce gelen kelimelerde kafiye bulunmayışı gösteriyor ki, Veysel, bu şiirinde şekilden çok mânâya önem vermiştir.

Tanrı'nın gizli varlığına delâlet eden (O) zamiri, şiirin anahtarını teşkil eder. Kâinatta, her yerde ve her şeyde tecelli eden (O) dur ve (O) sevilen en yüce varlıktır. O, insanoğlu için önemli olan üç şeyi kendinde birleştiriyor: Tanrı, sevgili ve kâinat.

Tasavvufun esası, Tanrı'nın kâinatta tecelli ettiği fikridir. Şair başka bir şiirinde bu fikri şöyle ifade ediyor:

Zâhir bâtın her irenkten görünür
Gâhi doğar amma gâhi dulunur
Nerde baksan orda hazır bulunur
Kim demiş hakkında lâmekân oldu

Metafizik tarafı bir yana, bu fikir, şiire ve umumiyetle bütün güzel sanatlara elverişli bir fikirdir. Zira bütün güzel sanatlarda «görünüş» «duyularla idrak olunan dünya» güzelliğin esasını teşkil eder. İnsanoğlu «soyut» değil, «somut», renk ve şekilleri gözle görülen, ses ve ahengi kulakla işitilen bir âlemde yaşar. Güzellik, işte bu «somut» varlıkta kendini hissettiren gizli «mânâdır ki, tasavvufta Tanrı'ya bu gözle bakılır. O, bin bir varlıkta tecelli eden gizli varlıktır.

Bu düşünce, insanı dış âleme dikkat ve sevgi ile bakmaya çağırır. Zira her tarafta (O) vardır. Böyle bir duyguya sahip olan insan, Veysel'in şiirinde de görüldüğü üzere, her şeyi dost diye karşılar, her şeyi (O) diye sever. Görünen her şey ona dosttan gelen «merhaba» veya «selam» dır. Her şeyde (O) nu görme, kâinatı derin bir mâna ve sevgi ile doldurur. Veysel'in şiirinde bu hakikate ulaşmanın sevinci vardır.

Yedi yaşında gözleri kör olan Veysel, kâinatın güzelliğini çocuk gözüyle görmüş, fakat daha sonra bu nimetten mahrum kalmıştır. Etrafında çok güzel bir âlemin varlığını hissetmek, fakat onu görememek, şairi tasavvufu görüşe yaklaştıran âmillerden biridir. Fakat burada Mevlânâ ve Yunus'tan beri Anadolu'da manevi bir nehir gibi akan ve bütün şairleri besleyen tasavvuf geleneğinin de tesiri vardır.

Şair, yedi yaşına kadar görebildiği tabiatın güzelliklerini «gözünde» saklamıştır. Bundan dolayı her nereye baksa onu görür. Birinci mısra şairin çocukluğu ile değil de «ilk yaratılış anı» (bezm-i elest) ile de açıklanabilir. İnsan ilk yaratıldığı anda (O) nu görmüş ve (O) nun «güzellikleri»ni gözünde saklamıştır. Burada şairin Tanrı'dan bahsederken «güzellik»i ön plana alması mânâlıdır. Aşk, onun bir neticesidir.

Şiirde «tecelli» fikri bazen «soyut», bazen «somut» olarak dağınık bir şekilde anlatılmıştır. İkinci kıt'ada şair, Tanrı'nın tecellisini insanda, muhabbette, dilde, kelâmda; üçüncü kıt'ada tabiatta görüyor. Dördüncü kıt'ada tecelli fikrini tekrar «soyut» olarak ifade ediyor. Beşinci kıt'ada tekrar tabiata dönüyor. Altıncı ve sonuncu parçada insanla Tanrı arasındaki münasebet derin mânalı bir benzetme ile anlatılıyor: Tanrı bir ağaç, insan ise o ağacın dalında bir yapraktır. Kâinat ve insan bir meyvadır ve Tanrı onun çekirdeğidir.

Yunus Emre şiirlerinde Tanrı ve insanı anlatırken bitkiler âleminden alınma benzetmeler kullanır. Tabiata bir ağaç gibi bağlı olduğunu hisseden köylü, yüksek tefekküre ulaştığı zaman umumiyetle mistisizme meyleder. Zira bu görüş onun «yaşantı» sına uyar.

CUMHURİYET DEVRİ TÜRK ŞİİRİ

1973. sayfa : 366-375

ÖZ DÜNYAM MENİM

«Cerrahî ameliyatla gözlerini açmağ isteyen hekime Aşığ Veysel bele demiştir: Gözlerim açılacağ olsa, menim öz dünyam yıkhılıp geder. Buna razı değilem.»

Gezadan, gederden hele uşağken
Gözleri tutuldu aşığ Veysel'in.
Getti arkhasınca o getti erken
Gelbinde yakhdığı od'un, meş'elin.

Zulmete nur saçtı bir meş'el teki
Eşgini göz bildi nur saçtı Veysel.
Zulmete göz yumub öz gelbindeki
Işığlı dünyaya gapandı Veysel.

Gözünü açarığ dedi hekimler
O râzı olmadı ameliyyata
Dedi: —Korluğumla bir zerre geder
Küskün değilem ki men bu heyata.

Dünya neçedirse goy olsun ele
Amandır, meni de rahat goyun sız
Menim öz gelbimde, öz üreyimde
Gurduğum dünyaya tokhunmayın siz.
En şirin en gözel dileklerimden
Seltenet gurmuşam öz gelbimde men
O menim heyalım, o menim rüyam.

Bunu biliremki, heyali dünyam
Sizin dünyanıza esla benzemez.
Dünyam dünyanıza eğer tay olsa
Solar içimdeki gülüm, gülşenim
Ondan gorkhuramki, gözüm açılsa
Dağılıp yokh olar öz dünyam menim.

Dayazı görmürdü kör bakhışları
Derini görürdü... Onun ne derdi
Çerdekte ağacı, çiçekte barı
Bakhışda üreyi görebilerdi.

Zulmete nur saçtı bir meş'el teki
Eşgini göz bildi, nur saçtı Veysel.
Zulmete göz yumub öz gelbindeki
Işığlı dünyaya gapandı Veysel.

Min şiir yatırdı her nefesinde
Bülbül tek ötürdü gül hevesinde
Çiçeyin etrinde, guşun sesinde
Yatan me'naları tapandı Veysel.

Od'u suda gördü, heyiri şerde
Sevincin sırrını taptı kederde
Gözlünün yeherden aştığı yerde
Atını dört nala çapandı Veysel.

BAHTİYAR VAHABZÂDE

Bakü-Azerbaycan, 1980

YUNUS EMRE - ÂŞIK VEYSEL ZİRVELERİ KARŞISINDA DÜŞÜNCELER (*)

Prof. Bahtiyar VAHABZÂDE

«Ben dünyadan gider oldum
Kalanlara selâm olsun»

Yunus EMRE

Bu, kendi «Ben»inden sıyrılıp yükselen, kendini gelecek nesillerin varlığında bulan, bütün insanlığı seven, güvenen büyük bir insanın marifetli sözüdür.

Kendi «ben»inden kurtulmak, kendini başkalarında bulmak ne büyük bir saadettir. Yaşadığı asırdan, gelecek asırlara selâm veren Yunus Emre'nin cismen kaç yıl yaşadığını bilmiyoruz. Ama onun yaşını benden sorsalar, derim ki : Onun yaşı şimdilik yaşadığı asırdan asrımıza kadardır. O, yediyüz yıl yaşamıştır. Yedi yüz yıl yaşayan Yunus'un bundan sonra, beşeriyetin ömrü kadar yaşamak hakkı vardır. Bu bakımdan o, bir milletin bağrından kopup beşeriyete oğul oldu. Çünkü, o yalnız kendinin, kendi milletinin dertlerini değil, beşeriyetin, bütün insanlığın derdini söyledi. Bu bakımdan yeryüzünde hayırseverlik, insanlık, hakikat ve marifet, güzellik ve asalet yaşadıkça, Yunus Emre de yaşayacaktır. İnsanı yücelten bu özellikler anlaşılıp değerlendirildikçe Yunus Emre de var olacaktır.

O hayatı sevdi. Ama ölümden de korkmadı. Çünkü ölümde, hayatın ölmezliğini buldu. Hayatın yenilendiğini gördü. Çünkü, hakikati ve marifeti dinler dini, şeriat ve tarikatı ise yalnız o ulu dine giden yol olarak bildi :

(*) Prof. Bartiyar VAHABZÂDE'nin
VETEN OCAĞININ İSTİSİ (SICAKLIĞI) isimli kitabından.

Şeriat, tarikat yoldur gidene
Hakikat, marifet ondan içeri,

Büyük Türk şairi, babalar babası, ârifler ârifi gün görmüş Yunus Emre'nin felsefesi, hayat gayesi budur.

Hakikat ve marifeti hayat gayesi seçen bu baba şair:

«Bir ben vardır bende, benden içeri» dediği zaman ne anlatmak istiyordu? «Ben» inden içeri olan o «Ben» ne idi acaba?

— Hakikat ve marifet!

Hakikati ve marifeti, onu kucaklayan yakın çevrede yani cemiyette bulamayanlar, her zaman kendi içlerine dönmüşler, aradıklarını gönül dünyalarında, hayal âleminde yakalamaya çalışmışlardır. Çevrelerine, cemiyetlerine uyum sağlayamayan fikir adamları, kendi içlerinde yarattıkları hayal dünyalarıyla sukûnet buluyorlar. İç dünya ile dış dünyanın, dildeki yalanla yürekteki hakikatın ebedi savaşında insan kendini bulur. İşte o zaman: «Ne olur azm-i sefer» «Korku kıyamettedir. Ya ben niçin kızarım» «Ademin toprağını dört ferişte götürdü suyunu neden kattı» gibi sorular karşısında cevapsız kalınmaz. Kendini bulma yollarındaki sorularını cevabını O «cümle vücudda bulduk» şiirinde böyle veriyor :

Yedi yer yedi göğü
Dağ denizi herşeyi
Uçmağ ile tamuyu
Cümle vücudda bulduk

Tevrat ile İncili
Kur'ân ile Zeburu
Mânasındaki nuru
Cümle vücudda bulduk.

Demek ki ulu şair Cennet ve Cehennemin ve dört mukaddes din kitabının mânâsını insanın özünde buluyor ve insanı bunların hepsinin üstünde görüyor. Bu da öz «ben»ini ileri çekiyor

başkasını düşünmüyor, daha çok malik olmaya can atıyor. Lâkin, bir yerde kalbinin derinliğinden gelen bir ses, ona haksız olduğunu söylüyor. İşte bu ses, Yunus'un ifadesiyle «Ben»den içerdeki «Ben»in sesi, yani hakikat ve marifetin sesidir. Yunus, her zaman görülen «Ben»inin diliyle değil, göze görünmeyen içerdeki «Ben»inin yani hakikat ve marifetin diliyle konuşuyor. Bizi de kendisi gibi düşünerek hikmet diliyle konuşmaya çağırıyor. Bu bakımdan biz ona «Hakikat ve marifet erbabı desek, Onun ulular arasındaki yerini tayin etmiş oluruz.

Hakikat arayışından yorulmayan bu ulu şair, gerçeği esasta kavramak için, alışıp yanmak marifetini, büyük sevinç, bu yoldaki ızdırapları ise saadet sayıyor :

Aşk od'una var mı evez
Ona yanan «yandım» demez.

«Yandım» diye feryat etmediğine göre, ulu şair : «cahil beni görebilmez» diyor. Ona göre, cahil, yalnız gözle görünenleri görebilir. İçten yananları ve bu yangını saadet bilip sızlanmayanları, bağırmayanları, cahil, elbette görebilmez. Çünkü onun gözleri alelade gözlerdir. Alelade gözlerle içi, manevi dünyayı görmek mümkün değildir. Bunun için akıl, idrak gözü gönül gözü lâzımdır. Âşığın iç yangınını yalnız âşığın özü gibi yananlar ve kananlar görebilir. Dış dünyayı değil, iç dünyayı görmeyi başaranlar görebilir. Şair :

«Gözsüz beni kim görür?» dediği zaman, iç âlemi görmeyi görmeyi başaran, gönül gözünü, akıl, idrak gözünü dikkate alıyor.

Dıştan görünmeyen gönül yangını öyle mukaddes, öyle ulu bir ateştir ki, gözle görünen güneş bile onun etrafında pervane olur :

İmdat edene gece gündüz
Bağrı yanık üryanık biz
Bir çırağdır meclisimiz
Güneş onun pervanesi

Şair, hakikat aşkına yanan yüreklerin alevini yüksek bir seviyeye ulaştırıyor. Böylelikle büyük duygularla, büyük fikirlerle yaşayan büyük şair, kendinden sonraki nesilleri inanmaya ve imanlarının ateşinde yanmaya çağırıyor.

Yunus Emre'den 700 yıl sonra, Türk halkının bağrından Âşık Veysel'in sesi yükseldi. 20. yüzyılda, Âşık Veysel'in dili ile Yunus Emre konuşmaya başladı. Bu, yeni dünyanın yeni Yunus'u idi :

Dalgın dalgın seyreyledim dünyayı
İrenkler ne, çiçekler ne, koku ne?
Bir arama yaptım kendi kafamı
Görünen ne, gösteren ne, görgü ne?

Her çiçekte, her renkte, her seste, her nefeste, her duyulanda her duyduranda, her yolda, her yolcuda, her söyleyende ve her söyletende mânâ arayan ve bütün bu düşüncelerinde yaratılanın, evvelin ve sonun sırrını arayan bu halk ozanı, kendisinin ulu selefi Yunus Emre tefekkürü ile konuşmuyor mu? Bütün bunlar, Yunus'ta gördüğümüz hakikat arayışı değil mi?

İnanıyoruz ki, Âşık Veysel'in çocuk yaşlarında gözlerini kaybetmesi de, kendi üstadının Yani Yunus'un hakiki ortağı olmasına vesile teşkil etmiştir.

Yunus, «Gözsüz beni kim görür» «Cahil beni göremez» dediği vakit ona akıl, marifet ve gönül gözüyle bakmayı tavsiye ediyordu. Gözlerini kaybeden Âşık Veysel, talihin ona verdiği bu cezanın tesellisini, dünyaya alelade gözlerle değil, mânâ ve hikmet gözleriyle bakmakta buldu. Yunus :

«Dünyaya hikmet gözüyle bak» demişti. Cismani gözden mahrum olan Veysel, dünyaya gönül gözüyle, hikmet gözüyle bakmak mecburiyetindeydi. O, baktı ve gördü : Veysel'in dünyaya verdiği :

Göz ile görülmez duyulan sesler
Nerden uyanıyor bizdeki hisler
Şekilsiz gölgesiz canlar nefesler
Duyulan ne, duyuran ne, duygu ne?
Gelen ne, giden ne, yol ne, yolcu ne?

sorularına Yunus'da, Yunus gibi ulu şairler de cevap bulamamışlardı. Veysel de bulamadı. Ama bu cevapsızlığın başka türlü bir cevabı vardı. Bu bakımdan Veysel :

«Hakikate giden iz belli değil» «öz sabrımla teskin ettim özümü» diyerek, cevabını anlaşılmamazlıkta buluyordu.

«Bitmedi dünyanın kuru davası
Çekil Veysel bir guşeyi vahdete»

«Guşeyi Vahdet» ise koca şarkın Celâleddin - i Rumî, Yunus Emre, Nesimî, Şems - i Tebrizî... gibi birçok mütefekkirlerinin sığmacak yeri idi. Onlar dünyaya birlik gözüyle bakıyor bu felsefi mektepte kendilerini teskin ediyorlardı :

Gönlüme delisin demişim baştan
Üşümez boradan, ıslanmaz yaştan
Boğulmaz denizden, yanmaz ataştan
Ateşi kor, gözü kendinden olur.

Borada üşümeyen, suda ıslanmayan, ateşte yanmayan bu deli gönül hakikat yolunun yolcusu olduğundan ateşi ve gözü kendi içindedir. Bu bakımdan bilinmeyenlerle yüklü dünyaya Veysel, gönül gözüyle kendi içinden bakıyor. Bu bakımdan, asıl kavga, çeşitli yol ve tarikatlarla dolu olan dünyada değil, olaylara mâna gözüyle bakan aşığın kendi içindedir. Bu bakımdan aşığın «Ben»inden içeride başka bir ben de vardır. İç içe olan bu (ben)ler yüz yüze geldiklerinde biri diğerine diş gıcırdatıyor. Bu (ben)lerin birbirleri inkârında, insan duygularının biribirini inkârında, insanın tamlığını ve tabiatın vahdetini görüyoruz :

Dertsiz aşık dıyar dıyar dolanmaz
Gezdirir kavgası kendinden olur

Bütün bu ince noktalarda, Veysel nasıl da Yunus'la birleşiyor. Türk halk şiirinin bu iki nehenk dağı, başka başka asırlarda yücelselerde, biribirlerine fikren ne kadar yakındırlar. O kadar ki Yunus zirvesinden Veysel, Veysel zirvesinden Yunus görünür. Bütün bunlarla beraber, Veysel kendi çağının insanı idi. O, umumi noktalarda Yunus'la sesleşse de, birçok noktalarda dünyaya kendi gözüyle bakıyor. Kendi zamanıyla bütünleşiyor. Bu bakımdan Veysel'in şiirinde hayatın nefesi daha çoktur. O kendi büyük üstadı gibi bütün isanlığı düşünüyor soyluluğu bütün milletlere giyindiriyor ve insanlık adına konuşuyor.

İnsanlıktan uzak görünen işler
Bütün milletlere dert olur gider

Âşık Veysel, dünyadaki haksızlıklardan ayrıhklardan, düşmanlıklardan uzaklaşmanın yegâne çaresini, toprağa bağlanmakta, insanı yücelten çalışmaya sarılmakta görüyor. Aşığa göre, toprak, bütün dertlerin dermanıdır.

Çünkü toprak cömerttir. Ona «Bir çekirdek verirsen, o sana bir bostan verecektir». Bu bakımdan, insan için «Topraktan sadık dost yoktur» :

Karnın yardım kazmayının belinen
Yüzün yırttım dırmığilen el ilen
Yine beni karşıladı gülinen
Benim sâdık yârim kara topraktır.

Bütün bu kötülükler karşısında, toprak her zaman iyilik eder. İnsanı giyindirir, yedirir içirir rahata ulaştırır. Böylelikle gerçek mânada ele alınan toprak, kendi güzellik, iyilik kudretiyle kutsallaştırılır. Toprakla zahmetin (emeğin) birliğinden insan saadeti doğmuş olur. Böylece, toprak Onun kadrini, kıy-

metini bilen insanın sadık dostu demektir. Hem de o kadar ki, yeryüzünde, başına bin belâ gelen insan, yalnız toprağın koynunda dinlenebilir. Bu noktada da Veysel, büyük üstadı Yunus'un sesine ses veriyor.

Türk halk şiirinin bu iki ulu dağından sızan çeşmelerin billur suyundan birkaç katresini, Gurbani, Ali, Elesker gibi yüce şöhretler yetiştiren sanatsever, kadirbilen halkımıza sunmayı kendimize borç bildik.

SAZI MEZARA İNDİRDİLER

«Âşık Veysel'i sazı ile birlikte Mezara indirmiştiler»

Mezara, sazıyla bir indirdiler
Çırpındı dalınca bu kövrek dünya
Saza kefen-köynek giyindirdiler
Mecnunsuz leyli'ye ne gerek dünya?

Nizam özünündü, biler hesabı
Sanma bir kimsede öler hesabı
Alar verdiğini, siler hesabı
Dalınca gözyaşı dökerek dünya.

Nağme ki gömüldü, gopmaz mı mahşer
Sazı defn etmeye gıymadı beşer
Gorhdular ki, onsun gıymetden düşer
Yeddi mucizeli, yeddi renk dünya

Lerzeye geldi el, çakhnaşdı birden
Tartıp çıkardılar sazı kabirden
Bu kadar hörmetten, bu ses-semirden
Mat kaldı çiynini çekerek dünya.

Göyden, Sivrialan bir güneş asdı
Bakıp gördüler ki bu yas ne yasdı
Ulu Veysel'ini bağrına basdı
Çemen yorganına bükerek dünya

Mehmet ASLAN

Azerbaycan/BAKÜ

AŞIK VEYSEL'İN ŞİİRLERİNDEN ÖRNEKLER:

VEYSEL ÖBÜR DÜNYADA

Üçlerin, Yedilerin, Kırkların gönülleri
«Açalım Tanrımız katma el!» dediler.

O sırada dünyadan bir haber geldi âni
Esmekte yer yüzünde bir çetin yel» dediler.

Ayni haber uçmakta değince gönüllere
«Saz ve söz erlerinden öldü Veysel» dediler.

Kimi sevinçten kimi tasadan yandı «Eyvah
Üçbin yıllık kopuzdan koptu bir tel» dediler.

Rahmet mi kıyamet mi bu haber neyin nesi
Derken kapı açıldı Veysel'e gel dediler.

Dokuz huri seğirtti kevser havzı üstüne
Dokuz tas ayni anda doldu ve «Al» dediler.

Veysel dokuz doluyu içti dokuz yudumda
Huriler «Gitme artık burada kal» dediler.

Ve sundular mübarek Tûbanın dallarından
Yapılmış bir kopuzu «Söyle ve çal» dediler.

Veysel öptü kopuzu üç kez baş perdesinden
«Bize Yunus dilinden velvele sal» dediler.

Âşık Veysel gezindi tellerde ağır ağır
«Türkün diline şerbet, ağzına bal ...» dediler.

«Neyleyim şol cenneti bendeki aşk olmasa»
Ervah hep bir ağızdan : «Berhüdar ol» dediler.

NİYAZİ YILDIRIM GENÇOSMANOĞLU

Uçmak : Cennet.

ÂŞIK VEYSEL

Deyişlerinin tadı
Peteklerde, ballarda
Âşık Veysel'in adı
Yaşayacak dillerde.

Bizi bize bağladı
Türklük için çağladı
Atatürk'e ağladı
Gözyaşı var sellerde

Bizden iyi görüyor
Ne öğütler veriyor
Veysel hâlâ yürüyor
Uzun, ince yollarda.

Neler var ararsanız
Sevgiyle sararsanız
Veysel'i sorarsanız
Yeni açan güllerde

Akdağlı nâçar kaldı
Sazını yere çaldı
Veysel'i toprak aldı
Yeşeriyor dallarda

AYHAN İNAL

ÂŞIK VEYSEL'E KOŞMALAR

Düşündüğün derin mâna
Sazdaki tele sığar mı?
Gördüğün o eşsiz rüya
Ağıza, dile sığar mı?

Düşler, duygular, fikirler
Akar sazından nehirler
Söylediğin şu şiirler
Denize göle sığar mı?

Yarına.. bu güne değil
Eriştiğin üne değil
Değil, yeryüzüne değil
Göklere bile sığar mı?

Anlayana her eserin
Öyle büyük, öyle derin
Şu ölümsüz deyişlerin
Avuca ele sığar mı?

Söyle Âşık Veysel söyle
Sustur bizi dilsiz eyle
Yetmişyedi yıllık ömre
Bu kadar çile sığar mı?

ÜMİT YAŞAR OĞUZCAN

— II —

Alemdeki mânayı
Öz görmez Veysel görür
Bitmeyen bir rüyayı
Göz görmez Veysel görür.

Odur gerektiği an
Bizden önce uyanan
Yollar boyu uzanan
İz görmez, Veysel görür.

En ileri fikirli
En güzel en şiirli
Söylenen binbir türlü
Saz bilmez, Veysel bilir.

Şairim! derdine yan
Bak her şey ayan beyan
Şu karşımda ağlayan
Saz görmez, Veysel görür.

ÜMİT YAŞAR OĞUZCAN

DOSTLAR SENİ UNUTUR MU?

Doldurulmaz yerin senin
Dostlar seni unutur mu?
Hiç sönmezdi nurun senin
Dostlar seni unutur mu?

Tertemiz bir özün vardı
Apaydınlık yüzün vardı
Söylenecek sözün vardı
Dostlar seni unutur mu?

Her gerçeği gören sendin
Aşk sırrına eren sendin
Gönüllere giren sendin
Dostlar seni unutur mu?

Çektin, yazdın ve söyledin
Verdin, almak istemedin
Sadık yarim toprak dedin
Dostlar seni unutur mu?

Hiç kimseyi incitmedin
Kalp gırmadan, kin gütmedin
Dostlarını unutmadın
Dostlar seni unutur mu?

Şiirde sağlam temeldin
İnsanlıkta en güzeldin
Biz bir Ümit, sen Veysel'in
Dostlar seni unutur mu?

ÜMİT YAŞAR OĞUZCAN

GENÇ YAŞIMDA FELEK VURDU BAŞIMA

Genç yaşımda felek vurdu başıma
Aldırdım elimden iki gözümü
Yeni değmiş idim yedi yaşıma
Kayıb ettim baharımı yazımı.

Bağlandım köşede kaldım bir zaman
Nice kimselere dedim el aman
On onbeş yaşıma girince heman
Yavaş yavaş düzen ettim sazımı.

Üçyüz onda gelmiş idim cihana
Dünyaya bakmadım ben kana kana
Kader böyle imiş, çiçek bahane
Levh-i kalem kara yazmış yazımı.

Geçirdim ömrümü hevayı heves
Derdim bir kimseye değildir kıyas
Her zaman, her vakit kalbimde bu yas
Çarh-ı devran güldürmedi yüzümü.

Bir vefasız zalım yâre bağlandım
Tarih üçyüzotuzbeş te evlendim
Sekiz sene bir arada eğlendim
Zalım kâfir yetim kodu kuzumu.

Ele geniş, bana dünya dar oldu
Tahammülsüz gönlüm bi karar oldu
Günüm zindan, gecelerim zâr oldu
Kader ile bölemedim kozumu.

Veysel der dünyaya ben niye geldim
Her zaman ağladım, ne zaman güldüm
Gönlüme teselli kendimde buldum
Sabır ile teskin ettim özümü.

MİMAR

Bu dünyayı kuran mimar
Ne hoş sağlam temel atmış
İnsanlığa ibret için
Kısım kısım kul yaratmış

Kimi yaya, kimi atlı
Kimi uçar çift kanatlı
Dünya şirin baldan tatlı
Eyvah balı tuza katmış

Kazması yok, küreği yok
Ustası var, çırağı yok
Gök kubbenin direği yok
Muallâkta bina çatmış

Bu çark böyle döner durmaz
Ehli aşklar yanar, durmaz
Aşk meyinden kanar, durmaz
Sevgi muhabbet yaratmış

Hep biliriz dünya fani
Oyalıyor seni beni
Adem atadan bu yana
Nice insan gelmiş, gitmiş

Bu dünyaya gelen gülmez
Bir yol var ki giden gelmez
Bu hikmeti kimse bilmez
Ona sır demiş kapatmış

Bu nizamı böyle kurmuş
Kendi çekilmiş oturmuş
Veysel'e türlü dert vermiş
Durmadan derman aratmış.

GÖZ GEZDİRDİM DÖRT KÖŞEYİ ARADIM

Göz gezdirdim dört köşeyi aradım
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar [16]
İstersen dünyayı gez adım adım
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar

Coşar deli gönül misâl-i derya
Mecnun'a sahrada göründü Leylâ
Gördüğün güzellik hepisi Mevlâ
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar

Her nesnede mevcud her cessede can
Anın için dedik biz ona Cânân
Evvel âhır odur onundur ferman
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar

Bahar gelir çiçek olur açılır
Zaman zaman yağmur olur saçılır
Ehl-i aşka mey görünür içilir
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar

Neyim ne olacak elde neyim var
Karacaoğlan Derdli Yunus soyum var
Mansur'a benzeyen bazı huyum var
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar

---

(16) Gaffar : Allah'ın sıfatlarından biri.
Çok affeden, merhametli olan.

O cihana sığmaz ondadır cihan
O mekâna sığmaz ondadır mekân
O devrana sığmaz ondadır devran
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar

Hayyam'a görünmüş kadehte meyde
Neyzen'e görünmüş kamışta neyde
Veysel'e görünür mevcud her şeyde
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar

GÖKLERDEN SÜZÜLDÜM, TERTEMİZ İNDİM

Göklerden süzüldüm tertemiz indim
Yere indim yerli renge boyandım
Boz bulanık bir sel oldum yürüdüm
Çeşit çeşit türlü renge boyandım

Azgın azgın çağlayarak akarak
İnsafsızca tahrip edip yıkarak
Ne utandım ne kimseden korkarak
Kusur günah kirli renge boyandım

Bir kuru sevdanın peşine düştüm
Nice kayalardan taşlardan uçtum
Irmağa kavuştum kendimden geçtim
Utandım da arlı renge boyandım

Yüzlerimi yere vurdum süründüm
Çok dolandım ırmak oldum göründüm
Eleklerden geçtim yundum arındım
Kâmilâne kârlı renge boyandım

Irmak olup kavuşunca denize
Dalgalandık coştuk, taştık biz bize
Çok zaman seyrettim aya yıldıza
Aydın parlak nûrlu renge boyandım

Veysel yoktan geldim yok olup geçtim
Ben deyenler yalan gerçeği seçtim
Bir buhar halinde göklere uçtum
Kayboldum o sırlı renge boyandım.

AŞKIN BENİ ELDEN ELE GEZDİRDİ

Aşkın beni elden ele gezdirdi
Çok dolandım bulamadım eşini
Beni candan usandırdı bezdirdi
Tuzlu imiş yiyemedim aşını

Benim ile gezdin beni arattın
Beraber oturup beraber yattın
Türlü türlü güllerinden koklattın
Âşık ettin güle bülbül kuşunu

Altmış iki yıldır seni ararım
Tükeniyor sabrım yoktur kararım
Dağa taşa kurda kuşa sorarım
Kimse bilmez hikmetini işini

Her millete birer yüzden göründün
Kendini sakladın sardın sarındın
Bu dünyayı sen yarattın girindin
Her nesnede gösterirsin nakşını

Görenlere açık körlere gizli
Kimine göründün oruc namazlı
Veysel'e göründün cilveli nazlı
Tutan bırakır mı senin peşini

DALGIN DALGIN SEYREYLEDİM ÂLEMİ

Dalgın dalgın seyreyledim âlemi
İrenkler ne çiçekler ne koku ne
Bir arama yaptım kendi kafamı
Görünen ne gösteren ne görgü ne

Çeşitli irenkler türlü görüşler
Hayâl mıdır rüya mıdır bu işler
Tatlı muhabbetler güzel sevişler
Güzellik ne sevda nedir sevgi ne

Göz ile görülmez duyulan sesler
Nerden uyanıyor bizdeki hisler
Şekilsiz gölgesiz canlar nefesler
Duyulan ne duyuran ne duygu ne

Kimse bilmez dünya nasıl kurulmuş
Hercisime birer zerre verilmiş
Cümle varlık bir kuvvetten var olmuş
Gelen ne giden ne yol ne yolcu ne

Herkese gizlidir bu sırr-ı hikmet
Her nesnede vardır bir türlü ibret
Veysel'i söyletir bir büyük kuvvet
Söyleyen ne söyleten ne Tanrı ne?

ASLIMA KARIŞIP TOPRAK OLUNCA

Aslıma karışıp toprak olunca
Çiçek olur mezarımı süslerim
Dağlar yeşil giyer bulutlar ağlar
Gök yüzünde dalgalanır seslerim

Ne zaman toprakla birleşir cismim
Cümle mahlûk ile bir olur ismim
Ne hasudum kalır ne de bir hasmım
Eski düşmanlarım olur dostlarım

Evvel de topraktır sonra da adım
Geldim gittim bu sahnede oynadım
Türlü türlü tebdilâta uğradım.
Gâhi viran şen olurdu postlarım

Benden ayrılınca kin ve buğuzum
Herkese güzellik gösterir yüzüm
Topraktır cesedim güneştir özüm
Hava yağmur uyandırır hislerim

Âlimler âlemi ölçer biçerler
Hanını hasını eler geçerler
Bu dünya fânidir konar göçerler
Veysel der ki gel barışak küslerim

YENİ MEKTUP ALDIM GÜLYÜZLÜ YÂRDAN

Yeni mektup aldım gül yüzlü yârdan
Gözletme yoları gel deyi yazmış
Sivr'alan köyünden bizim diyardan
Dağlar mor menevşe gül deyi yazmış

Beserek'te lâle sümbül yürüdü
Güldede'yi çayır çimen bürüdü
Karataş'ta kar kalmadı eridi
Akar gözüm yaşı sel deyi yazmış

Eğlenme gurbette yaylâ zamanı
Mevlâyı seversen ağlatma beni
Benek benek mektupdadır nişanı
Gözyaşım mektupta pul deyi yazmış

Kokuyor burnuma Sivralan köyü
Serindir dağları soğuktur suyu
Yâr mendil göndermiş yadigâr deyi
Gözünün yaşını sil deyi yazmış

Veysel bu gurbetlik kâr etti cana
Karıştır göçünü ulu kervana
Gün geçirip fırsat verme zamana
Sakın uzamasın yol deyi yazmış.

BİR KÖKDE UZAMIŞ SARMAŞIK GİBİ

Bir kökte uzamış sarmaşık gibi
Dökülmüş gerdana saçların güzel
Gözlerin ufukta bir ışık gibi
Kara bulut gibi kaşların güzel.

Koynundaki turunç mudur nar mıdır?
Adın Huri midir Gülizâr mıdır?
Gözlerinden akan yağmurlar mıdır?
Onbeş onaltı mı yaşların güzel?

Âfet-i devran mı bilmem ki nesin
Bülbülün avazın andırır sesin
Seher yeli gibi gelir nefesin
Âşıka bahardır kışların güzel,

Her güzel de eda ile salınmaz
Huri misin melek misin bilinmez
Emsâlin dünyada azdır, bulunmaz
Firdevs-i â'lâda eşlerin güzel

Görünce derdimi arttırdım kat kat
Can alıcı gözün sanki bin cellat
Veysel'i kapından eyleme azat
Bana yastık olsun döşlerin güzel.

SEN BİR CEYLAN OLSAN BEN DE BİR AVCI

Sen bir ceylan olsan ben de bir avcı
Avlasam çöllerde saz ile seni
Bulunmaz dermanı yoktur ilacı
Vursam yaralasam söz ile seni.

Kurulma sevdiğim güzelim deyin
Bağlanma karayı alları geyin
Ben bir çoban olsam, sen de bir koyun
Beslesem elimde tuz ile seni.

Koyun olsan otlatırdım yaylada
Tellerini yoldurmazdım hoyrada
Balık olsan, takla dönsen deryada
Düşürsem toruma hız ile seni.

Veysel der ismini koymam dilimden
Ayrı düştüm vatanımdan ilimden
Kuş olsan da kurtulmazdın elimden
Eğer görsem idi göz ile seni.

SEN BİR ÇİÇEK OLSAN BEN BİR YAZ OLSAM

Her sabah her sabah suya giderken
Yâr yolunda toprak olsam toz olsam
Bakıp dört köşeyi seyran ederken
Kara kaş altında elâ göz olsam.

Üğrünü üğrünü giderken yola
Nice dilsizleri getirir dile
Gövel ördek gibi inerken göle
Ya bir şahin olsam, ya bir baz olsam.

Veysel ördek olsun, sen de göl yârim
Yeter gayri, kerem eyle gel yârim
Lâle sümbül mor menevşe gül yârim
Sen bir çiçek olsan ben bir yaz olsam

GÜZELLİĞİN ON PAR-ETMEZ

Güzelliğin on par'etmez
Bu bendeki aşk olmasa
Eğlenecek yer bulaman
Gönlümdeki köşk olmasa

Tabirin sığmaz kaleme
Derdin dermandır yâreme
İsmin yayılmaz âleme
Âşıklarda meşk olmasa

Kim okurdu kim yazardı
Bu düğümü kim çözerdi
Koyun kurt ile gezerdi
Fikir başka başk' olmasa

Güzel yüzün görülmezdi
Bu aşk bende dirilmezdi
Güle kıymet verilmezdi
Âşık ve mâşuk olmasa

Senden aldım bu feryâdı
Bu imiş dünyanın tadı
Anılmazdı Veysel adı
O sana âşık olmasa.

BİR SEHER VAKTİNDE GENÇLİK ÇAĞIMDA

Bir seher vaktinde gençlik çağımda
Hayali kalbime geldi gizlendi
Boynum eğri sese sarhoş gezerken
Aklımı başımdan aldı gizlendi.

Bu sevda başımdan ırılmaz dedi
Aşkın deryaları durulmaz dedi
Her güzele meyil verilmez dedi
Bir baktı yüzüme, güldü gizlendi.

Hayal mıdır, rüya mıdır ben şaştım
Çok aradım köşe köşe dolaştım
Sevda derler bir sahile ulaştım
Aşkın deryasına daldı gizlendi.

Melek miydi, huri miydi peri mi?
Bir güzele benziyordu durumu
Dedi Veysel fâş eyleme sırrımı
Bilmem nere gitti, noldu gizlendi.

BİR ULU AĞAÇTAN BİR YAPRAK DÜŞSE

Bir ulu ağaçtan bir yaprak düşse
O anda acısın duyar iniler
Katlansa acıya sakince geçse
Esen rüzgârlara uyar iniler

Bu aşkın meyinden içip te kanan
Gendeki başını sevdaya salan
Yârinden ayrılıp gurbette kalan
Geçen günlerini sayar iniler

Çağlayıp akıyor bakarsın suya
Yağan yağmurlardan zevk duya duya
Geçer dolaplardan yeter arzuya
Başını çarklara koyar iniler

Dağlar çiçek açar Veysel derd açar
Derdine düştüğüm yâr benden kaçar
Gerçek âşık olan kendinden geçer
Derdini âleme yayar iniler

SİNEMİ YAKIYOR SILANIN AŞKI

Sinemi yakıyor sılanın aşkı
Deli gönül farımadan yetişek
Mor çiçekli yaylaların çağıdır
Güller solup kurumadan yetişek

Kalkmış bizim elin dumanı karı
Nalbant Yaylâsı'nın geldi baharı
Türkmen güzelleri dönmeden geri
Göç yüklenip yürümeden yetişek

Günden güne artar gönlün yarası
Cennet olmuş o cennet'in merası
Germeç Yaylâları Meydan deresi
Boz dumanlar bürümeden yetişek

Dünya kurulalı yaşayan dağlar
Her tarafı zümrüt olur bu çağlar
Veysel'i hatırlar sevgilim ağlar.
Gözyaşları kurumadan yetişek.

GELEN YOK GİDEN YOK UZADI ARA

Gelen yok giden yok uzadı ara
Ilgaz Dağı yol vermiyor geçilmez
Havalanmaz yoldaş olsam kuşlara
Kollarım yok kanadım yok uçulmaz.

Bahar gelsin turnalara eş olam
Yağmur olam gözden akan yaş olam
Ala gözlü bir sunaya kaş olam
O zamanlar bana kıymet biçilmez.

Bu sene de Gölköy bana yurd oldu
Ilgaz Dağı aramızda perd'oldu
Senden ayrıldığım bana derd oldu
Derdim senden başkasına açılmaz

Derd bir yana çeker sevda bir yana
Yapmak için dolaşıyor pervana
Her baktıkça seni gördüm her yana
Veysel yârdan yâr Veysel'den seçilmez.

AYRILIK GÜNLERİ GELDİ DAYANDI

Ayrılık günleri geldi dayandı
Eğlenip burada kalan elvedâ
Eridi cesedim yüreğim yandı
Sinem delik delik delen elvedâ

Gelin birer birer helâllaşayım
Yol verin ki şu dağları aşayım
İstemezdim senden uzaklaşayım
Hasreti kalbime dolan elvedâ

Kalbime kadimdir gurbet korkusu
Gitmiyor burnumdan sıla kokusu
Bir güzelin meftunuyum doğrusu
Beni bu sevdaya salan, elvedâ

Karlar erir, akar gider lodostan
Coşar gönlüm selâm gelse o dosttan
Sen eyledin beni dillere destan
Çırpınıp saçların yolan elvedâ

Veysel'in derdinin yoktur ilacı
Gurbetin dertleri acıdır acı
Biz gidelim sizler olun duacı
Döküp gözyaşları silen, elvedâ.

MEKTUP YÂRE SELÂMIMI ULAŞTIR

Al kâtip kalemi yaz bu selâmı
Mektup yâre selamımı ulaştır
Bir yâr için terkeyledim sılamı
Mektup yâre selamımı ulaştır

Şarkışla kazamdır Sivralan köyüm
Geçti ömrüm gurbet elde neyleyim
Gam kurulmuş temelim binam
Mektup yâre selâmımı ulaştır

Yârdan ayrılalı yaralı sinem
Gam ile kurulmuş temelim binam
Ağlar mı güler mi gör benim sunam
Mektup yâre selâmımı ulaştır

Gider bu hasretlik yıla yetmez mi
İsmin tesbih ettim dile yetmez mi
Bülbülün feryadı güle yetmez mi
Mektup yâre selâmımı ulaştır.

Gönüle hasiret göze yol yaman
Veysel'i söyletir bir kaşı keman
Mektup ile konuşalım bir zaman
Mektup yâre selâmımı ulaştır.

MECNUN GİBİ DOLANIYOM ÇÖLLERDE

Mecnun gibi dolanıyom çöllerde
Hayâl beni yeldiriyor yel gibi
Ah çeker ağlarım gurbet ellerde
Durmaz akar gözüm yaşı sel gibi

Bir güzelin mecnunuyum ezelden
Veremem telkini gelmiyor elden
Yandım ateşine can ü gönülden
Görmesem günlerim uzar yıl gibi

Hesapsız haftalar yıllar geçiyor
Evvel benim idi şimdi kaçıyor
Varıp düşmanlara derdin açıyor
Beni görüp sakınmıyor el gibi

Zincirsiz kösteksiz bağladı beni
Tatlı dilleriyle eyledi beni
Yurdumdan yuvamdan eyledi beni
Yarsız dünya malı bana pul gibi

Aşkın beni deryalara daldırır
Bazı ağlatır da bazı güldürür
İster azat eyler ister öldürür
Sefil Veysel kapısında kul gibi.

YILLARCA AVUTTUM GARİP GÖNLÜMÜ

Yıllarca avuttum garip gönlümü
Dedim o yâr bir gün gelecek bize
Gelmiş gitmiş bizim evi yoklamış
Gönüllerde gezer görülmez göze

Tanışlık vermemiş gezmiş benimle
Can yoldaşı imiş öz canım ile
Gönülde hükmeden sultanım ile
Bugün bize gelmiş yâr geze geze

Benim bir yârim var âleme yârdır
Akıllar ermedik cilvesi vardır
Onu sevenlerin gönlü bahardır
Solmaz çiçekleri her zaman taze

Var mı benim gibi talihi yaver
Her zaman dillerim çağırır yâr yâr
Veysel'i söyleten o oynak dilber
Edalı cilveli çekilir naze.

GÖNÜL SANA NASİHATİM

Gönül sana nasihatim
Çağrılmazsan varma gönül
Seni sevmezse bir güzel
Bağlanıp da durma gönül

Ne gezersin Şam'ı Şark'ı
Yok mu sende hiçbir korku
Terkedersin evi barkı
Beni boşa yorma gönül

Yorulursun gitme yaya
Hükmedersin güne aya
Aşk denilen bir deryaya
Çıkamazsın girme gönül

Ben kocadım sen genceldin,
Başa belâ nerden geldin
Kâhi indin kâh yükseldin
Şimdi oldun turna gönül

Bazı zengin bazı züğürt
Bazı usta bazı şeğirt
Bazı koyun bazı aç kurt
Her irenkten derme gönül

Veysel gönülden ayrılmaz
Kâhi bilir kâhi bilmez
Yalan dünya yârsız olmaz.
İster saçı sırma gönül.

BİR ULU KUŞ OLSAM UÇSAM YÜRÜSEM

Bir ulu kuş olsam uçsam yürüsem
O zaman gönlüme yoldaş olurum
Sâkin olsam bu sevdadan farısam
Balsız kovan gibi bomboş olurum

İyisi bu sevda devam eylesin
Âşıka gerekmez ârı neylesin
Herkes ne söylerse bana söylesin
İşitmez anlamaz bir baş olurum

Beni türlü renge bandırdın yârim
Günbegün artıyor âh ü efkârım
Kalmadı mecâlim yoktur kararım
Ne zaman yüzyüze buluş olurum

Tahammül et Veysel sen bu hicrana
Açma dertlerini gez yana yana
Zemanede emniyet yok insana
Düşünür bu hale bir hoş olurum.

DERDİMİ DÖKERSEM DERİN DEREYE

Derdimi dökersem derin dereye
Doldurur dereyi düz olur gider
Rakipler geldi de girdi araya
Korkarım yâr benden yoz olur gider

Ilgıt ılgıt yeller eser seherde
Dost beni düşürdü onulmaz derde
Yâr ile buluşak bir tenha yerde
Duyarlar rakipler söz olur gider

Pervane ateşten sakınmaz canı
Uğruna koymuşum başı bedeni
Doldur tüfengini hedef et beni
Yaram doksan dokuz yüz olur gider

Veysel der çıkayım bir yüce dağa
Ağaçlar bezenmiş yeşil yaprağa
Zaman gelir tenim düşer toprağa
Karışır toprağa toz olur gider.

ANLATMAM DERDİMİ DERDSİZ İNSANA

Anlatmam derdimi derdsiz insana
Derd çekmeyen derd kıymetin bilemez
Derdim bana derman imiş bilmedim
Hiç bir zaman gül dikensiz olamaz

Gülü yetiştirir dikenli çalı
Arı her çiçekten yapıyor balı
Kişi sabır ile bulur kemali
Sabretmeyen maksudunu bulamaz

Ah çeker âşıklar ağlar zârınan
Yüce dağlar şöhret bulmuş karınan
Çağlar deli gönül ırmaklarınan
Ağlar ağlar gözyaşların silemez

Veysel günler geçti yaş atmış oldu
Döküldü yaprağım güllerim soldu
Gemi yükün aldı gam ilen doldu
Harekete kimse mâni olamaz

DÜNYADA TÜKENMEZ MURAD VAR İMİŞ

Dünyada tükenmez murad var imiş
Ne alanı gördüm ne murad gördüm
Meşakkatin adın murad koymuşlar
Dünyada ne lezzet ne bir tad gördüm

Ölüm var dünyada yok imiş murad
Günbegün artıyor türlü meşakkat
Kalmamış dünyada ehli bir kanaat
İnsanlar içinde çok fesat gördüm

Nuş'revan'ı Âdil nerede tahtı
Süleyman mührünü kime bıraktı
Resulü Ekrem'in kanunu haktı
Her ömrün sonunda bir feryat gördüm

Var mıdır dünyaya gelip de kalan
Gülüp baştan başa muradın alan
Muradı maksudu hepisi yalan
Ölümü dünyada hakikat gördüm

Dönüyor bir dolap çarkı belirsiz
Çağlayan bir su vardı belirsiz
Veysel neler satar narkı belirsiz
Ne müşteri gördün ne hesap gördüm

TÜRKÜZ TÜRKÜ ÇAĞIRIRIZ

Dünya dolsa şarkıyılan
Türküz türkü çağırırız
Yola gitmek korkuyulan
Türküz türkü çağırırız.

Türküz Türkler yoldaşımız
Hesaba gelmez yaşımız
Nerde olsa savaşımız
Türküz türkü çağırırız.

Bayramlarda düğünlerde
Toplantıda yığınlarda
Sıkılınca dar günlerde
Türküz türkü çağırırız.

Yaylalarda yataklarda
Odalarda otaklarda
Koyun gibi koytaklarda
Türküz türkü çağırırız.

Su başında, sulaklarda
Türkün sesi kulaklarda
Beşiklerde beleklerde
Türküz türkü çağırırız.

Hep beraber gelin kızlar
Bile coşar o yıldızlar
Koşulunca çifte sazlar
Türküz türkü çağırırız.

İnler Veysel arı gibi
Bülbüllerin zarı gibi
Turnalar katarı gibi
Türküz türkü çağırırız.

BİR KÜÇÜK DÜNYA VAR İÇİMDE BENİM

Bir küçük dünyam var içimde benim
Mihnetim, ziynetim bana kâfidir.
Görenler dar görür geniştir bana
Sohbetim, ülfetim bana kâfidir.

İstemem dünyanın saltanatını
Süslü giyimini, Arap atını
Bilirsem Türklüğün var kıymetini
Vatanım, milletim bana kâfidir.

İsterdim hayatta düşmanla savaş
Milletime kurban olaydı bu baş
Nasib değil imiş şehitlik kardaş
İmanım, niyetim bana kâfidir.

Dünya geniş olsun, ister dar olsun
Yeter ki kalbimde iman var olsun
Her zaman milletim bahtiyar olsun
Rütbemle mesnedim bana kâfidir.

İçimde beslerim bir büyük ordu
Çiğnesin düşmanı yükseltsin yurdu
Azmi, zihniyeti, Veysel'in derdi
İşte bu niyetim bana kâfidir.

TÜRK ADI BABAMDAN BANA MİRASTIR

Âleme yâr olsam yâr bana küser
Yârim bir tanedir yârı neyleyim
Kalbimde kadimdir aşk ile eser
Ateşi kâfidir od'u neyleyim

Benim yârim güzellerden kıymetli
Tor şahin bakışlı arslan heybetli
Gülüşü cilveli sohbeti tatlı
Baldaki lezzeti tadı neyleyim

Benim yârim güzellerin sultanı
Uğruna koymuşum bu tatlı canı
Evvel âhir olacağım kurbanı
Edebi hayâyı udu neyleyim

Muhabbetin canda haslardan hastır
Avutur Veysel'i bir şen piyestir
Türk adı babamdan bana mirastır
Daha bundan başka adı neyleyim.

OLAYDIM CEPHEDE KAHRAMAN ASKER

Olaydım cephede kahraman asker
Çalışırdım memleketin işine
İçimde duygular uyanan hisler
Taşırırdı beni hudut dışına

Bizi bugün için beslemiş vatan
Ne mutlu bu yolda olaydım kurban
Çekilip karşıma çıkınca düşman
Süngü vursam idi düşman döşüne

İftihar ettiğim büyük muradım
Türkoğluyum temiz Türktür ecdâdım
Şehit ismi yazılsaydı soyadım
Kanım ile mezarımın taşına

Ne yazık ki bana olmadı kısmet
Düşmanı denize dökerken millet
Felek kırdı kolum vermedi nöbet
Kılıç vurmak için düşman başına

Bugünler müyesser olsaydı bana
Minnet etmez idim bir kaşık kana
Mukadder harici gelmez meydana
Neler geldi bu Veysel'in başına.

VATAN SEVGİSİNİ İÇTEN DUYANLAR

Vatan sevgisini içten duyanlar
Sıtk ile çalışır benimseyerek
Milletine, ulusuna uyanlar
Demez neme lâzım, neyime gerek.

Her ferdin hakkı var bizimdir vatan
Babamız, dedemiz döktüler al kan
Hudud boylarında can verip yatan
Saygıyla anarız şehit diyerek.

Vatan aşkı ile çalışan kafa
Muhakkak erişir öndeki safa
Tesir, nüfuz olur her bir tarafa
Herkes onu büyük tanır severek.

Olmak istiyorsan dünyada mes'ut
Hakk'a, halka yarayacak bir iş tut
Çalıştır oğlunu kızını okut
İnsan olmak için okumak gerek.

Vatan bizim, ülke bizim, el bizim
Emin ol ki her çalışan kol bizim
Ay yıldızlı bayrak bizim, mal bizim
Söyle Veysel övünerek, överek.

O K U L

Dünyanın en zengin aklını gördüm
Sermayesin sordum dedi ki okul
İnsanlara hizmet yaptığın yardım
Merhametim duygum dedi ki okul

Sudan ateş yapan ne güzel sanat
Dünyayı ışığa kaplarsın kat kat
Fikrile mi ettin bunları icat
Rehiberim oldu dedi ki okul

Bu bir keramet mi yoksa hüner mi
Göz görmezse gönül buna kanar mı
Öküzsüz tarlada sapan döner mi
Eker biçer motor dedi ki okul

Kanat takar gök yüzünde uçarsın
Denizleri müdânasız geçersin
Soğuğu yağmuru nasıl seçersin
Rasathane kurmuş dedi ki okul

Çeşitli taşıtlar bir de trenler
Hekim olup her yâreyi saranlar
Bunu sen mi yaptın yoksa erenler
Daha neler yapar dedi ki okul

Radiyo hayrete düşürdü beni
Her dilden biliyor yok ama canı
İlim akıl fikir yaratmış bunu
Lâmbası dalgası dedi ki okul

İnsanlar kafası bunları bulan
İlimdir dünyada hakikat olan
Bütün bu işlerin temelin kuran
İnan buna Veysel dedi ki okul.

HEPİMİZ BU YURDUN EVLATLARIYIZ

Bu nasıl kavgalar, çirkin dövüşler
Hepimiz bu yurdun evlâtlarıyız
Yolumuza engel olur bu işler
Hepimiz bu yurdun evlâtlarıyız.

Birleşiriz bir bayrağın altında
Biz Türklerin ikilik yok aslında
Yanar tutuşuruz vatan aşkında
Hepimiz bu yurdun evlâtlarıyız.

Hedef alıp dövüştüğün kardaşın
Seni yaralıyor attığın taşın
Topluma zararlı yersiz savaşın
Hepimiz bu yurdun evlâtlarıyız.

Herkes ilim deryasında yüzüyor
Çıkmış ayın çevresinde geziyor
Yazık bize yollarımız uzuyor
Hepimiz bu yurdun evlâtlarıyız.

İlim kültür deryasına dalalım
Çevremize bakıp ibret alalım
Kendi yaramıza derman bulalım
Hepimiz bu yurdun evlâtlarıyız.

Kitaplar yazılmış nasihat dolu
Birlikle güçlenir gençliğin kolu
Gençliğe emanet Atatürk yolu
Hepimiz bu yurdun evlâtlarıyız.

Söyler Veysel, sözlerinden vaz geçmez
Bulanık çeşmeden kimse su içmez
Kanadı olmasa kuşlar da uçmaz
Hepimiz bu yurdun evlâtlarıyız.

DÜNYA BİR DOLAP Kİ DURMADAN DÖNER

Dünya bir dolap ki durmandan döner
İçimde çeşitli plâna ne den
Herkes bir maksatla serpilir süner
Kuyruğu kınalı yalana ne den

Düz ovadan sarpa çekme yolunu
Ver mektebe okutsunlar oğlunu
Doğru at adımın sakın kolunu
Zehirli akrebe yılana ne den

Doğrult hedefine çek ger yayını
Zedeleme temiz kullan oy'unu
Yaptır mektebini yükselt köyünü
Her derdlere derman bulana ne den

Harmanın var her taraftan hav'alır
Kırık gemi kenarından su alır
Zaman gelir belki dene çoğalır
Denesi savrulan samana ne den

Atın arık ise çıkma yarışa
Kafan çürük ise girme her işe
Kolun kırık ise girme döğüşe
Yorulup yollarda kalana ne den

Veysel keser alıp kendine yonma
Her gördüğün güzelliğe inanma
Herkesin bir yüzden hakkı var ama
Bu vatan uğruna ölene ne den

KULAK VER SÖZÜME DİNLE VATANDAŞ

Adım at ileri geriye bakma
Bir sağlam iş tut da elden bırakma
Saçma sapan sözler hep delip takma
Allah'ın yardımı çalışanlara

İleriyi gören geriye bakmaz
İnsanlık yolundan taşraya çıkmaz
Allah cömert amma ekmek bırakmaz
Oturup geçmişi konuşanlara

Maziye karışmış yıllarda ayda
Onu tekrar etmek sağlamaz fayda
Gören göze ibret vardır herşeyde
Seyret gök yüzünde yarışanlara

Veysel der kafanı nafile yorma
Dünya fâni deyip çöküp oturma
Adım at ileri avara durma
Yoldaş yol refaha kavuşanlara.

KAPI KİTLİ CÜZDAN CEPTE PARA YOK

Parça parça olsun paramı çalan
Kimi gerçek dedi kimisi yalan
Dünyada görmedim böyle bir plân
Kapı kitli, cüzdan cepte, para yok.

Gezdim İstanbul'u, İzmir, Ankara
Şadırvanlı Han'da kaldı bu para
Bu nasıl dalgadır, nasıl dubara
Kapı kitli, cüzdan cepte, para yok.

İsa değil, göğe çıksın sır olsun
Alanların iki gözü kör olsun
Tarsus'ta bu destan hâtıra kalsın
Kapı kitli, cüzdan cepte, para yok.

Bilsem gelmez idim ben bu Tarsus'a
Bu gamlı gönlümü koymazdım yasa
Haber verdim inzibata, polise
Kapı kitli, cüzdan cepte, para yok.

Ehli dil olanlar asla bunalmaz
Herkesin ettiği yanına kalmaz
Bu ne muammadır hiç kimse bilmez
Kapı kitli, cüzdan cepte, para yok.

Olan oldu Veysel, boşuna yanma
Sana kim dediki uyu uyanma
Sılaya gitmeyi severim amma
Kapı kitli, cüzdan cepte, para yok.

BENİ HOR GÖRME KARDEŞİM

Beni hor görme kardeşim
Sen altınsın ben tunç muyum
Aynı vardan var olmuşuz
Sen gümüşsün ben saç mıyım

Ne varise sende bende
Aynı varlık her bedende
Yarın mezara girende
Sen toksun da ben aç mıyım

Kimi molla kimi derviş
Allah bize neler vermiş
Kimi arı çiçek dermiş
Sen balsın da ben cec miyim

Topraktandır cümle beden
Nefsini öldür ölmeden
Böyle emretmiş yaradan
Sen kalemsin ben uç muyum

Tabiata Veysel Âşık
Topraktan olduk kardaşık
Aynı yolcuyuz yoldaşık
Sen yolcusun ben bac mıyım.

ALDANMA CAHİLİN KURU LÂFINA

Aldanma cahilin kuru lâfına
Kültürsüz insanın külü yalandır
Hükmetse dünyanın her tarafına
Arzusu hedefi yolu yalandır

Kar suyundan süzen çeşme göl olmaz
Gül dikende biter diken gül olmaz
Dız dız eden her sineğin bal'olmaz
Peteksiz arının balı yalandır

İnsan bir deryadır ilimde mahir
İlimsiz insanın şöhreti zahir
Cahilden iyilik beklenmez âhir
İşleği ameli hâli yalandır

Cahil okur amma âlim olamaz
Kamillik ilmini herkes bilemez
Veysel bu sözlerin halka yaramaz
Sonra sana derler deli yalandır.

İŞDE HİLE SÖZDE YALAN OLMASA

İnsanoğlu doğru yoldan şaşmazdı
İşde hiyle, sözde yalan olmasa
Türlü türlü felakete düşmezdi
İşde hiyle sözde yalan olmasa

İstemezdi alış verişte senet
Kafalara yerleşmezdi ihânet
Ne zina olurdu ne çapkın evlât
İşde hiyle, sözde yalan olmasa

Ne bir yetim hakkı ne de bir rüşvet
Yanmazdı gönüller olurdu hep şâd
Derdim anlatırken denmezdi kapat
İşde hiyle, sözde yalan olmasa

Bu güzel sohbette olmazdı fis fis
Çirkin işe meyyâl olmazdı nefis
Ne cinayet ne hırsızlık ne hapis
İşde hiyle, sözde yalan olmasa

Ortadan kalkardı günah musibet
Âşikâr olurdu hak ve hakikat
Herkes için açık olurdu cennet
İşde hiyle, sözde, yalan olmasa

Tamuda olmazdı kullara cezâ
Olsa temiz ahlâk ve hüsn-i rızâ
Hiç şüphe girmezdi gönüle göze
İşde hiyle, sözde yalan olmasa

Yalancılar belki kızar bu işe
Yalan ayaktadır çıkamaz başa
Kemlik düşünür mü kardeş kardeşe
İşde hiyle, sözde yalan olmasa

Veysel bu yollarda sarfeder nefes
Herkesin elinde gezer bir kafes
Binbir türlü derdi çeker mi herkes
İşde hiyle, sözde yalan olmasa

ÇOK YALVARDIM ÇOK YAKARDIM

Çok yalvardım çok yakardım
Uyanmadı kara bahtım
Şansım küsmüş etmez yardım
Uyanmadı kara bahtım

Uyur uyanmaz ikbalim
Nic olacak benim halim
Boynunla olsun vebâlim
Uyanmadı kara bahtım

Kader kedere eş oldu
Ağladım gözüm yaş oldu
Uzun boylu savaş oldu
Uyanmadı kara bahtım

Tecellim bozuk temelden
Gitti gençlik çıktı elden
Aşka mahkûmuz ezelden
Uyanmadı kara bahtım

Kısmet beni diyar diyar
Dolandırır bilmem ne var
Veysel oldu candan bizâr
Uyanmadı kara bahtım.

(ÇARIK - MES KONUŞMASI)

Çarık söylüyor :

Aman kardeş çok üşüdüm
Sen köşede ben dışada
Senin ile kardeş idim
Sen köşede ben dışada

Mes söylüyor :

Elin, yüzün çamur bu ne
Git ahırda kızınsene
Lâf istemem uzun çene
Ben köşede sen dışada

Çarık söylüyor :

Sen de deri, ben de deri
Görüyon mu kör kaderi
Sen tutmuşsun mevkileri
Sen köşede ben dışada

Mes söylüyor :

Neler gördüm tezgâhlarda
Hiç gezmedim uzaklarda
Hakkım vardır bu haklarda
Ben köşede sen dışada

Çarık söylüyor :

Güzel güzel halı kilim
Senin kılın benim kılım
Tepeleyip etme zulüm
Sen köşede ben dışada

Mes söylüyor :

Ben kimseye etmem zulüm
Ne çâre ki böyle yolum
Halı gene benim halım
Ben köşede sen dışada

Çarık söylüyor :

Sen gezersin halılarda
Güzel güzel balolarda
Ben gezerim çalılarda
Sen köşede ben dışada

Mes söylüyor :

Mes çarıktır, çarık mestir
Yürürlerse aynı sestir
Veysel söyler bir nefestir
Gâh içede, gâh dışada.

ÂŞIK VEYSEL :

Uyanan milletin ismi cihanda
Bu günde mi yarında mı dünde mi?
Bu ilmin ışığı hangi insanda
Akılda mı fikirde mi fende mi?

KUL AHMET :

Uyanan milletin şanı cihanda
Bu günde var yarın da var, dün de var
Yer yüzünde olan bütün insanda
Akıl da var, fikir de var fen de var.

ÂŞIK VEYSEL :

Marifet ilmiyle dolup taşanlar
Bir hamlede bulutları aşanlar
Geri gelip okyanusa düşenler
Şerefte mi şöhrette mi şanda mı?

KUL AHMET :

İlim yollarında kanat açanlar
Yer yüzünden aya doğru uçanlar
İnsan için serden, candan geçenler
Şerefte var, şöhrette var, şanda var.

ÂŞIK VEYSEL :

Veysel derki sultanını kim bilir
Âşık ilhamını insandan alır
Nedendir bir devlet hep geri kalır.
Kaderde mi, yazıda mı, onda mı?

KUL AHMET :

Kul Ahmet'im kuldur sultanın bilir
Âşık ilhamını insandan alır
Çalışmayan millet hep geri kalır
Sende de var, bende de var, onda var.

— II —

KUL AHMET :

Veysel baba cellat olsan
Her canlıya kıyar mıydın?
Dost aşkıyla esir olsan
Bilmezlere uyar mıydın?

ÂŞIK VEYSEL :

Kul Ahmet'im, can Ahmet'im
Ben canlıya kıyar mıyım?
Bir dost için esir olsam
Cahillere uyar mıyım?

KUL AHMET :

Tutup uzağa sürseler
Yoluna tuzak kursalar
Seni yüz yerde vursalar
Sen hakkından cayar mıydın?

ÂŞIK VEYSEL :

Üzerime gaz dökseler
Tenimi nara yaksalar
Beni yüz dara çekseler
Yine haktan cayar mıyım?

KUL AHMET :

Kul Ahmet'im darda kalsam
Yüzümü taşlara çalsam
Haksızlığa karşı gelsem
Bana gülüp kınar mıydın?

ÂŞIK VEYSEL :

Veysel'im haktan gelirim
Sen ölmeden ben ölürüm
Dostum kendimi bilirim
Ben hiç seni kınar mıyım?

— III —

ÂŞIK VEYSEL :

Kaleleri yıkar mıydın
Bir haşmetli han olsaydın
Sen de aya çıkar mıydın
Çağdaş bezirgan olsaydın?

KUL AHMET :

Kale yıkmaz yapar idim
Ben bir günlük han olsaydım
Ay değil güne giderdim
Çağdaş bezirgan olsaydım

ÂŞIK VEYSEL :

Boşa kanlar döker miydin
Böyle boyun büker miydin
Böyle derdi çeker miydin
Cihana Lokman olsaydın?

KUL AHMET :

İkiliği kaldırırdım
Dostu dosta buldururdum
Böyle derdi öldürürdüm
Cihana Lokman olsaydım.

ÂŞIK VEYSEL :

Veysel bırak bülbül gülü
Artık insandır sevgili
Ezer miydin devi fili
Sultan Süleyman olsaydın?

KUL AHMET :

Kul Ahmet'im atom devri
Millet doğru, hain eğri
Dünya bir olurdu gayri
Sultan Süleyman olsaydım.

— IV —

ÂŞIK VEYSEL :

O nedir ki canlı gezer doğurmaz
O nedir ki gönülde var elde yok
O nedir ki dili vardır çağırmaz
O nedir ki deryada var gölde yok

KUL AHMET :

O katırdır canlı gezer doğurmaz
O sevdadır gönülde var elde yok
O ölüdür dili vardır çağırmaz
O incidir deryada var gölde yok.

ÂŞIK VEYSEL :

O nedir ki yürür gider canı yok
O nedir ki iman etmez dini yok
O nedir ki canlı gezer kanı yok
O nedir ki yolcuda var yolda yok?

KUL AHMET :

O buluttur yürür gider canı yok
O şeytandır iman eder dini yok
O filimdir canlı gezer kanı yok
O lisandır yolcuda var yolda yok.

ÂŞIK VEYSEL :

Veysel der ki o nedir ki sözü yok
O nedir ki yerde gezer izi yok
O nedir ki yokuşu yok düzü yok
O nedir ki arıda var balda yok?

KUL AHMET :

Kul Ahmet'im o hayvandır sözü yok
O balıktır suda gezer izi yok
O yağmurdur yokuşu yok düzü yok
O kanattır arıda var balda yok.

SAZIMA

Ben gedersem sazım sen kal dünyada
Gizli sırlarımı âşıkâr etme.
Lâl olsun dillerin söyleme yâda
Garib bülbül gibi ah-ü zar etme.

Gizli dertlerimi sana anlattım
Çalıştım sesimi sesine kattım
Bebe gibi kollarımda yaylattım
Hayali hatır et, beni unutma.

Bahçede dut iken bilmezdin sazı
Bülbül konar mıydı dalına bâzı?
Hangi kuştan aldın sen bu avazı
Söyle doğrusunu, gel inkâr etme.

Benim her derdime ortak sen oldun
Ağlarsam ağladın, gülersem güldün
Sazım bu sesleri turnadan 'maldın
Pençe vurup sarı teli sızlatma.

Ay geçer, yıl geçer uzarsa ara
Giyin kara libas, yaslan duvara
Yanından göğsünden açılır yara
Yar gelmezse yaraların elletme.

Sen petek misâli Veysel de arı
İnleşir beraber yapardık balı
Ben bir insan oğlu, sen bir dut dalı
Ben babamı, sen ustanı unutma.

A N A M A

Dokuz ay karnında gezirdi beni
Ne cefalar çekti ne etti anam
Acı tatlı zahmetime katlandı
Uçurdu yuvadan yürüttü anam.

Anaların hakkı kolay ödenmez
Analara ne yakışmaz ne denmez
Kan uykudan gece kalkar gücenmez
Emzirdi salladı uyuttu anam.

Doğurmuştu beni Sivas ilinde
Sivralan Köyü'nde, tarla yolunda
Azığı sırtında orak belinde
Taşlı tarlalarda avuttu anam.

Ben yürürdüm, anam bakar gülerdi
Huysuzluk edersem, kalkar döverdi
Hemen kucaklardı, okşar, severdi
Çirkin huylarımı soyuttu anam.

Çocuğudum anam bana ders verdi
Okumamı, çalışmamı öngördü
Milletine bağlı ol da dur derdi
Vatan sevgisini giyitti anam.

Tükenmez borcum var anama benim
Onun varlığından oldu bedenim
Kimi köylü kızı kimisi hanım
Tâ ezel tarihte kayıtlı anam.

Veysel der, kopar mı analar bağı
Analar doğurmuş ağayı, beyi...
İşte budur sözlerimin gerçeği
Okuttu, öğretti, büyüttü anam.

MEVLÂNÂ'YI ZİYARET

Ziyaretim Mevlânâ'yı
Kabul et Allah aşkına
Bu fakiri divaneyi
Kabul et Allah aşkına

Eşiğine yüzüm sürem
El bağlayıp divan duram
Büyük lütfun eyle kerem
Kabul et Allah aşkına

Mevlânâ Mevlânın kulu
Doğru hakka gider yolu
Deryası irahmet dolu
Kabul et Allah aşkına

Yalvarırım akşam sabah
Kul olanda olur günah
Merhamet et halime bak
Affeyle Allah aşkına

Sana sundum arzuhalim
Size ayan benim halim
İrahmeti bol sultanım
Kabul et Allah aşkına

Veysel adım budalayım
Size yalvarırım daim
Türk oğluyum Türk'tür soyum
Kabul et Allah aşkına

HACI BEKTAŞ

Medet medet deyip kapına geldim
İsteğim dileğim ver Hacı Bektaş
İndim eşiğine yüzümü sürdüm
Kusurum günahım var Hacı Bektaş

Kul olanın elbet olur kusuru
Nesli Peygambersin cihanın nuru
Alisin Velisin Pirlerin Piri
Galma kusurlara Pir Hacı Bektaş

Horasandan ayak bastın Uruma
Mucizeler şahit oldu pirime
Bak şu vaziyete bak şu duruma
Eşin yok cihanda bir Hacı Bektaş

Geçmem dedin duvarımda sinekten
Yalan sadir olmaz ervah-ı pekten
Sana inanmışım ervahtan kökten
Sana inanmayan kör Hacı Bektaş

Sana yalvarıyor VEYSEL biçare
Yine senden olur her derde çare
Bir arzuhal sundum gâni Hünkâre
Keremin ihsanın bol Hacı Bektaş.

ZİYARET EYLEDİM KOCA SİVAS'I

Ziyaret eyledim koca Sivas'ı
Silindi gönlümün kalmadı pası
Durmayıp çalışır cer atelyesi
Gittikçe artıyor şanı Sivas'ın

İptida kongre kuruldu burda
Cumhuryete karar verildi burda
Bulanık fikirler duruldu burada
Yayıldı âleme ünü Sivas'ın

Atatürk'ün yattığı yer nûr olsun
Memlekete hor bakanlar kör olsun
Çok çalışkan bu valimiz var olsun
Gün günden üstündür günü Sivas'ın

Uzun gitmez ulu sular durulur
Hainlerin ümitleri kırılır
Her köşeye bir fabrika kurulur
Güzelleşir her bir yanı Sivas'ın

Çevre yanı Yıldız Tecer kar imiş
İnsanların bağı bir ikrar imiş
Çok kuvvetli şairleri var imiş
Ruhsatî Pir Sultan varı Sivas'ın

İptida uyandı burada bahtım
Memlekete hizmet etmektir Cehtim
Veysel aşk uğrunda ölmektir ahtım
Yazsın tarihleri beni Sivas'ın.

İSTANBUL

Sevgisi içimde yaşayıp duran
Nazlı güzellerin şirin İstanbul
Hayali kafamda hükümler süren
Görmez gözlerime görün İstanbul

Ortasında deniz kenarlar kara
Bu dünyada cennet olmuş kullara
Mehtapta sandallar ne hoş manzara
Sahildir yaylâdır yerin İstanbul

Gemilerin gelir peşi peşine
Şöhretin yayılmış hudut dışına
Ayrı bir güzellik başlı başına
Sevgi muhabbetin derin İstanbul

Fatih Sultan Mehmet temeli kurdu
Ondan sonra oldu Türklerin yurdu
Edirne'den gelen o büyük ordu
Ayyıldızlı bayrak nûrun İstanbul

Denizler kilidi boğazların var
Dünyaya haykıran avazların var
Yılmaz Türk Ordusu şahbazların var
Ferah tut gönlünü serin İstanbul

Dünya güzelliği sendedir mevcut
Hususi özenmiş yaratmış Mâbut
Herkesin gönlünde vardır bir maksut
Halis Türk maksadın varın İstanbul

Edipler şairler yetişmiş sende
Ehl-i aşklar yanmış tutuşmuş sende
Bir âciz kimseyim Veysel'im ben de
Seversen olayım yârin İstanbul.

UZUN İNCE BİR YOLDAYIM

Uzun ince bir yoldayım
Gidiyorum gündüz gece
Bilmiyorum ne haldeyim
Gidiyorum gündüz gece.

Dünyaya geldiğim anda
Yürüdüm ayni zamanda
İki kapılı bir handa
Gidiyorum gündüz gece.

Uykuda dahi yürüyom
Kalmaya sebeb arıyom
Gidenleri ben görüyom
Gidiyorum gündüz gece.

Kırkdokuz yıl bu yollarda
Ovada, dağda, çöllerde
Düşmüşüm gurbet ellerde
Gidiyorum gündüz gece.

Düşünülürse derince
Irak, görünür görünce
Yol bir dakka miktarınca
Gidiyorum gündüz gece.

Şaşar Veysel işbu hâle
Gâh ağlaya, gâhi güle
Yetişmek için menzile
Gidiyorum gündüz gece.

DOSTLAR BENİ HATIRLASIN

Ben giderim adım kalır
Dostlar beni hatırlasın
Düğün olur, bayram gelir
Dostlar beni hatırlasın.

Can kafeste durmaz uçar
Dünya bir han, konan göçer
Ay dolanır, yıllar geçer
Dostlar beni hatırlasın.

Can bedenden ayrılacak
Tütmez baca, yanmaz ocak
Selam olsun kucak kucak
Dostlar beni hatırlasın.

Ne gelsemdi ne giderdim
Günden güne arttı derdim
Garip kalır yerim yurdum
Dostlar beni hatırlasın.

Açar solar türlü çiçek
Kimler gülmüş, kim gülecek
Murat yalan, ölüm gerçek
Dostlar beni hatırlasın.

Gün ikindi akşam olur
Gör ki başa neler gelir
Veysel gider adı kalır
Dostlar beni hatırlasın.

Âşık Veysel ŞATIROĞLU, Sivas toprağının en coşkun şairlerinden biri.

O, bir Sivas türküsü gibi, yüzdeyüz yerli zevkimizin ve millî duygularımızın yeni bir ifadesi olarak dikkatimizi çekiyor.

20. Yüzyıl Halk Şiirimizde, şüphesiz O'nun ayrı bir önemi ve aydınlığı var. Veysel, daha yedi yaşında iken gözlerini kaybettiği halde, şiirleri ve iç dünyasıyla, insanı şaşırtacak kadar renkli bir şair. O, eli kalem tutmadığı, gözü bir tek harf görmediği halde, şiirleri ve türküleriyle, bütün kalem erbabımızın dikkatini çeken ârif âşıklarımızdandır.

''Ana dilimize ve millî birliğimize yaptığı hizmetlerden dolayı'' Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin maaş bağladığı ilk şairimiz O'dur. Gerçekten de Âşık Veysel, Türkçemizin sütünü sağan şairlerimizdendir.

Türkiye'de bir halk şairi olarak, galiba ilk defa O'nun evi, devlet eliyle müze haline getirildi.

Son yolculuğuna sazıyla ve sözüyle çıkarılan ve mezara sazıyla birlikte indirilen ilk şairimiz de O'dur.

Büyük vatanperverliğini ve bütün mukaddeslerimize olan sarsılmaz bağlılığını dikkate alan milletimiz, 19. ve 20. yüzyıl halk şairleri arasında, ilk defa O'nun heykelini Gülhane Parkına oturttu.

Yavuz Bülent BÂKİLER, Âşık Veysel'i yakından tanıyan, seven ve sevdiren bir yürekle, size yeni bir inceleme sunuyor. Bu incelemeyi, rahat bir gönülle severek okuyacaksınız. Çünkü Veysel diliyle, gönlüyle, fikriyle kendisini sevdiren, kabul ettiren bir saz ve söz sultanımızdır.